

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

H 7

VESTBIK HØJSKOLE

AARSSKRIFT

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

19

24

VESTBIRK HØJSKOLE

AARSSKRIFT

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

19

24

Lærerbillede — Sommeren 1924.

Flyvefærdige Unger i »Svalereden«.

Glæden.

Udkast til morgenforedraget ved elev-
mødet 1924, som optages her efter opfordring
fra flere tilhørere.

Glæde, kærlighed, fred, håb og ydmyghed er sjælelige værdier, som karakteriserer kristendommen. Man kan godt sige, at det, som disse ord nu betegner for os, kom ind i menneskeslægtens liv med Jesus fra Nazareth. Allevegne, hvor sådanne ord truer med at blive udvisket, eller får et kedeligt, uvirkeligt præg, lyder klynkende og stemningsforladte, dér kan vi være overbevist om, at vi er ved at forflygtige kristendommens inderste væsen, miste dens kraft og falde tilbage til hedenskabet. Det er en absolut sikker og videnskabelig prøvedigel. Bryder vi os ikke længer om de ord, som kristendommen formede, da den skulde bringe mennesker sine ny ideer, må grunden være den, at selve disse ideer er gået tabt for os.

Hvorfor behøvede denne kristendom et nyt ord for glæde? Havde ikke livet i hedenskabets dage meget af den slags? Er den klassiske litteratur, f. e. hos grækerne, mindre opmuntrende læsning end kirkefædrene? Hertil må svares, at fornøjelser er et, glæde noget ganske andet. Fornøjelser er en forfriskning, en lokkemad, som der dingles med for vore øjne — det er alt. Ikke således at forstå, at gode mennesker vægrer sig ved at tage imod denne forfriskning. Ja, Asiens pessimistiske asketer gør det, ikke kristne mennesker med sund sans. Men uden at foragte fornøjelserne må vi dog skelne skarpt imellem disse og så den virkelige ægte glæde. Fornøjelser er altid noget forbigående, flygtigt. De stanser med deres egen tilfredsstillelse, og hvis de gentages ofte,

fører de til overmættelse eller ligefrem væmmelse. Det er betegnende, at én af de franske kejsere, som havde tømt fornøjelsens bægre tiere end de fleste, kaldte en hofmand hen til vinduesfordybningen, idet han sagde til ham: „Lad os nu stå her en tid og kede os i fællesskab!“ Fornøjelserne har altid hånden på hatteskylgen, rede til at byde farvel.

Glæde har derimod en evig egenskab. Intet i verden kan tage den fra os. Jeg kender et dansk, kristent hjem, hvor to af de voksne børn besluttede, at de hver dag i Juleferien vilde være hjemme hos deres far for at opmuntre ham, og de gennemførte planen i den grad, at de ikke en gang gik med til ungdommens leg en aften i det samlingshus, som ligger lige ved deres hjem, skønt faderen opfordrede dem dertil. Hans hjerte var fyldt med en særegen glæde, og da begge disse børn nu er rejst hjem til Gud, så bliver for ham dette minde lige som et åbent vindue ind til den verden, hvorom vi synger:

»Så frydelig der til evig tid
med venner i lys vi tale.«

Ædle glæder er altid en landvinding i evighedslevet hos Gud. Selv naturglæden ejer noget i denne retning. Og den får vi ganske uden betaling. Den øger vort hjems rigdom. Vårens bløde grønne, sommerens rige løvværk, efterårets herlige farver og vinterens fine ornamentaler taler sit stemningsfulde sprog til vore hjerter. Jeg kan endnu så tydeligt efter mange års forløb se brombærklyngerne ovre på de fynske alper blusse i mangefarvede flammer. Underne ligger de faldne blade, og brune bregner rejste sig ved skovens fodsti. Hver dag giver os ny billeder i en aldrig endt afveksling.

Så er der himlen! Fra poesiens fødselsstund har utvivlsomt morgen- og aftenhimlens skønhed frydet alle, som har øjne at se med. Her er farver, for hvilket der intet ord findes i sproget, ingen forestilling i sjælen — noget, som kun kan nydes, medens det er synligt, og som aldrig kommer igen ganske i den samme skikkelse. Der gives intet øjeblik hvor naturen ikke fremtvinger vekslende malerier, herlighed på herlighed.

Skønheden hører ikke op med dagens forsvinden. Hvad

kan være herligere end at se himmelloftet dækket med plader som det pureste guld, eller at lægge mærke til månen, som den skrider frem gennem natten i rolig, sølverne pragt. Ja, nattehimlen har meget at sige os. En halvkugle fyldt med stjerner, hvis vi blot ser opad. De kan ikke blot vejlede os på rejser over de store have men også sommetider over mørke vande i vort forstyrrede sjæleliv. Ja, hvor smuk er ikke natten. En dugget friskhed fylder den tavse luft. Ingen sky eller tåge bryder himlens klarhed. Fuldmånen skrider højtidelig gennem de fjerne blå dybder. Jeg undrer mig ikke over de hedninger, som kunde tilbede Solen, Månen, eller over, at Sokrates under slaget ved Potideja, efter at have stået stille på samme plet et helt døgn, fordybet i tanker, bad til Solen, før han gik hjem.

Glæden er livets triumf. Den er tegnet på, at vi virkelig lever som åndelige væsener. Vi er kommen ind i Verden både for at blive til noget og for at udrette noget. Disse to sider af livet er i virkeligheden så nær forbundne, at de næsten bliver uadskillelige. Hvad vor personlighed gemmer i sig, udfoldes under vor virksomhed, og denne virker igen med naturnødvendighed tilbage på vor indre vækst. Glæden er kendetegnet på, om vi åndelig talt lever og virker. Over alt, hvor der er glæde, er der også frembringelsesevne.

Denne sandhed er noget af det bedste, som de sidste 30 års videnskabelighed har lært os, idet denne mere end tidligere har lagt eftertrykket på livet som det vigtigste af alt, og den er herved kommen i den lykkeligste overensstemmelse med den kristelige lære, og vi forstår nu klarere, end det i svundne tider var muligt, glædens betydning.

Lad mig nævne nogle eksempler på glæde. Jesus Kristus beder os om at tænke på den unge moder, som ikke mere kommer sin angst og smerte ihu for glæden over, at et menneske er født til Verden. At have tjent som redskab ved skabelsen af et menneskeligt væsen, fuldført den hellige pligt at tænde en ny livets fakkelt i samfundet — ja, dette er ganske forskelligt fra fornøjelse; thi der følger jo smerte med børnenes fødsel; men fødselsstunden er livets sejrsglæde, skaber-

evnens stolthed. Moderens ansigt kan ligefrem være forklaret af den evighed, hvorfra glæden stammer.

Dette er mange kvinders særlige glæde. En mand er almindeligvis bunden til sit arbejde. Følelsen af at have nået det mål, hvortil der stræbes, at have gjort fremgang i dette ords gode betydning, bliver tidt mandens glæde, og der er få renere lykkedilder end bevidstheden om at have frembragt noget godt i en eller anden retning, lige meget om dette er nyttigt eller smukt. Hvis det var værd at udføre, og hvis vi har udført det eller er ifærd dermed, bliver resultatet glæde. Dennes størrelse står i et vist forhold til arbejdsresultatets åndelige værdi. Et kunstværk eller en videnskabelig opdagelse giver sin frembringer en større — eller i alt fald anderledes formet — glæde end arbejder, der fremgår af teknisk eller mekanisk dygtighed. Man læse f. e. hos Hauch om Robert Fultons glæde, da dampskibet, hans opfindelse, virkelig bevæger sig op ad Hudsonfloden. Han hører sit navn nævne med sejrsklang fra alle sider.

En af de dybeste glæder er dog måske den at føre en menneskesjæl hen til Gud og i et tjenerforhold til andre mennesker. Dette sidste har vi grundtvigske folk godt af at mindes. Missionerer vi tilstrækkelig og på rette måde?

De, som ikke rigtig har kendt arbejdets sande glæde, tænker tidt, at mennesker er ærgerrige og begærlige efter ydre belønning, medens de i virkeligheden kun ønsker at frembringe noget godt og så smage glæden over, hvad arbejdet bringer. Som regel bryder en mand sig ikke om ros eller bifald, undtagen hvor han ikke er ganske sikker på at have arbejdet på rette måde. Hvis han er sikker — som Pavlus var det — bryder han sig kun såre lidt om menneskers domme. Pavluses glæde berørtes ikke af andres meninger om ham og hans arbejde. Det forandrede intet, at de bagtalte og forfulgte ham. Når han siger til Thessalonikerne: „I modtog ordet under megen lidelse i den Helligånds glæde“, eller når han taler om sig selv og sine medapostle som „sorgfulde og dog altid glade“ — ja, så viser han, hvor langt dybere glæden er end fornøjelsen.

Glæde var noget karakteristisk for det kristelige fællesskab,

så længe dette var i vækst, udfoldede sig og arbejdede sundt. Der oprandt dage, da kirken ikke voksede mere, undtagen i rigdom, magt og anseelse, og disse er jo kun ydre prydelser eller snærende, lænkebindende byrder. De skaber ikke vækst eller arbejdsevne. Der kom tider, da dogmatisme, tyranni og uvidenhed kvalte kirkens fri, åndelige virksomhed, og verdslighed ødelagde dens moral. Hvilket tab af livsglæde, da den tørre rettroenhed, ortodoksien, fik afkølet reformationstidens varme. Der var jo kirker her i landet, hvor præsterne troede at gøre Gud en tjeneste ved „menigheden strængt at kede“. Glæden foldede sine vinger ud og fløj bort. Det ægte kristenliv bryder sig ikke om navne og etiketter, dets herlighed findes kun, hvor Guds ånd er, men ikke i store kirker, som har glemt ham.

Gud sendte os — som allerede nævnt — ind i verden for at frembringe noget og for at berige vor personlighed under vort arbejde. Idet vi bakser med det genstridige stof, kan vi vandre frem imod noget, der ligger højere end vort eget selv. Vi må stole på og bede om Guds hjælp, når vi skal frembringe noget virkelig værdifuldt. Og idet vi — trods al menneskelig skrøbelighed — vandrer fremad imod noget, som ligger højere end vort eget selv, drager vi dette ind i vort sind. Vi hæver os over os selv! Således går det til, at arbejde og indre vækst gensidig betinger hinanden.

Pligten til og lykken ved at arbejde, frembringe værdier, bærer altid tydelige vidnesbyrd om glæden på den ene side og dens modsætning, kedsomheden, på den anden. Og dette gælder alt godt arbejde, hvor uanseligt det end kan tage sig ud. Lykkelige mennesker det er altid mænd og kvinder, som frembringer noget. Kedsommelige bliver derimod de, der forbruger meget og frembringer intet. De flager gerne fra den ene nydelse til den anden uden noget alvorligt arbejde. De, der ikke behøver at bestille noget, er altid vældigt udsatte for at blive de ulykkeligst stillede i samfundet. Vort liv her i timelighedens verden er jo en prøvetid, hvor livet straffer de dovne og nyttige mennesker ved at give dem fornøjelser uden glæde, som tilsidst trætter, udmatter og keder sine udøvere. Det er en samfundsklasse med svært mange selvmord.

Vi får allesammen valget imellem det at klatre opad eller

krybe på jorden. Det står os frit for at blive samfundssnyltere, hvis vi ønsker det. Vælger vi dette, så kan fornøjelserne — Sodomas æbler — nok blive vore, men glæden går tabt. Kedsomheden bliver da det sikre kendetegn på, at vi har ladet vore bedste evner ruste i dovenskab.

Når folk keder sig, spejder de i almindelighed efter en ny fornøjelse. Der gives ikke større fejltagelse. Hvad de savner er netop et hårdt stykke arbejde. Læger holder af at sende deres fine patienter et eller andet sted hen for at gennemgå en hvilekur. I de 9 af 10 tilfælde vilde en arbejdskur være langt, langt bedre.

Kedsomheden er ikke glædens eneste fjende. Der er f. e. også sjælelig nedtrykthed. Kristendommen gjorde glæden til en moralsk kraft og manglende glæde til en moralsk fejl. Pavlus advarer Korinthierne imod verdslig sorg, som virker døden. Den sættes op som modsætning til religiøs sorg eller anger over synden. I Middelalderen blev den slået i hartkorn med andre fristelser, og man pegede på dens mange kendetegn. I sin udprægede form stempledtes den som en af de syv dødssynder, den var en sammensætning af nedtrykthed, dovenskab og pirrelighed, som styrtede hele mennesket ud i en træg interesseløshed og fremkaldte en vedvarende bitterhed hos ham. Den gjorde ham tung, vredladen og rå. Derfra stammer døsigheden, både den legemlige og sjælelige. Dovenskaben blev indgangsporten til al fortræd.

Overfor dette tager vi dog i vor tid visse forbehold og mener ikke, at sjælelig nedtrykthed er så moralsk farlig, som Middelalderens kristelige tænkere hævdede. Vi regner noget med menneskets nerver og fordøjelsesorganer. Men det er alligevel godt at mærke sig, at sjælelig nedtrykthed ofte ikke er andet end smerten over en ubrugt evne. Det kan for resten til tider være en sund smerte. Den minder os om, at der må være noget forkert ved vor livsplan. Nedtryktheden kan godt komme til at optræde som en forklædt velsignelse. Vi må helst gøre den til en drivende kraft, som kan føre livet fremad. Ødelæg den ikke. Lad ikke møllestenene gnide sig selv i stykker af mangel på korn. Sæt Dig ikke hen for at

ruge. Lad gnaveriet fare. Tænk sagen til bunds. Der er noget inde i os, som klager og klynker. Hvad savner vi? Vi savner frembringelsens glæde! Hvad skal vi da gøre? Vi kan gå i gang med et arbejde, så snart nedtryktheden melder sig, og er det et retskaffent arbejde til menneskegavn, så vil vi blive hjulpen på en god måde — som er umulig for den dovne og selvtilfredse.

Ofte erfarer vi, at det menneske, som føler sig nedtrykt, sidder inde med et udmærket personlighedsstof, men faren for at blive uvirksom, klynkende og pirrelig ligger så nær, og falder vi ud heri, så bliver det jo ikke til fornøjelse hverken for os selv eller vore naboer. Den nedtrykte sindstilstand skulde helst igennem vor vilje gøres til et trappetrin op imod en rigere glæde. Det var dog nok, hvad Gud mente. Derfor sendte han os den.

Men nu er der jo så meget, som ligger uden for, hvad vi kan magte. Over for dette er salmistens gode råd så sunde, når han udbryder: „Bliv ikke gnaven; thi da føres Du så let til at gøre noget forkert!“

Vi er ikke ansvarlige for det, som vi ingen magt har over, og vi har det guddommelige løfte, at alle ting skal tjene dem til gode, som elsker Gud. Han kan virke gennem alle tider og nå sin hensigt på mange måder. Hvis vi kun kan komme op over alt vort eget, som fortryller os så mægtigt, og blive tjenere for noget større, da skal vi snart erfare, at al sand glæde har en evig, uudtømmelig kilde og et guddommeligt mål i sigte. Vi er udødelige ånder, som er kaldet til en bestemt gerning. Hvis dette ikke var tilfældet, kunde vi ikke finde nogen fornuftig mening med vort Liv.

At blive påskønnet for et arbejde, som man ihærdigt og længe har forberedt sig til og udført med troskab og dygtighed, det skænker altid mennesker en stor glæde. Man føler da sandheden i Grundtvigs linje: „Dagen har han skabt til dåd“. Det er ligegyldigt, hvor ringe denne gerning end tager sig ud i menneskers øjne, hvis den blot udføres på rette måde, så får den en plads i evighedens verden, hvor Gud råder og styrer.

Stræber vi kun efter at gøre fyldest i vort kald, så lærer vi nok at forstå, hvad livsglæde er for noget, og vi begynder da også at kunne høre den nådefulde Guds ord, når han siger: „Du gode og trofaste tjener, gå ind til din Herres glæde!“ —

Kristendommen har også andre opgaver end den at glæde os. f. e. styrke vor vilje, gøre vor samvittighed fintmærkende, rejse vor ansvarfølelse, men glæden er stadig målet.

„Evig glade vi skal være
i Vorherres Jesu navn!“

Et menneske, som lever uden Gud, er vist aldrig rigtig glad. Hos mange græder hjertet, mens munden er fuld af latter. Hos andre kan hjertet gennemstrømmes af den rigeste glæde, mens øjnene er fulde af sorgens tårer. Jeg har truffet mange rige, gnavne, sure mennesker på hotellerne omkring i Europa. Deres massive guldringe og armbånd fik kelnerne til at springe. Men jeg har også mødt mange livsglade mennesker i små kår og ved strenge sygelejer.

Ser vi lidt på skolens historie, opdager vi snart, at glæden svinder bort, hver gang skolelivet kommer på vildspor. Der var lærere i det 18. århundredes slutning, som troede at gøre Gud en tjeneste ved tidt at prygle børnene og på enhver måde sørge for, at de frem for alt ikke blev glade under deres skolegang, og jeg har en gang talt med en præst, som hævdede, at hans skolegang i barndommen var, som den skulde være, skønt han mange gange græd om morgenen, når han skulde afsted. Jeg svarede ham, at den skole, som jeg gik til, dog vist var langt bedre, for jeg græd mine bitre tårer, når man på grund af snestorm vilde holde mig hjemme.

Med de store fremskridt på skolens område i det 19. århundrede har glæden erobret nogen plads, både i skolestuerne, gymnastiksalene og på legepladserne; men der er endnu et stykke vej til den herlige glæde, som for Grundtvig hørte med og ikke var til at skille fra sand oplysning for „muldets frænde“. Dog, nogle glædesblus har han fået tændt. Skam få de, som vil slukke dem!

Historien, poesien og kristendommen var for ham de tre

friske, uudtømmelige kildevæld, som altid skulde risle i den gode skole. Skolen for livet! Jo ældre jeg bliver, des mere stiger min taknemlighed imod den slægt, som hjalp os hen til disse kilder.

Her var det da også, at vi, som er samlet her, tømte mangt et sundhedsbæger i de svundne år. Tak for samlivet. Arbejdet med Jer har for mig været vejen til megen glæde. Måtte vi i disse festlige dage høre de dybe kilders rislen i vore hjerter, så minderne fra dette sommermøde i fremtiden kunde øge vor ægte glæde. Den, som modgang, sorg eller død ikke kan tage fra os, fordi der er evighed i den.

Dertil give den nådefulde Gud sin velsignelse!

Grønvald Nielsen.

Skaansk Landskab.

Fra Skaane.

Gammelt og nyt Fællesskab.

Naar jeg fortæller Middelalderens Danmarkshistorie, savner jeg meget et Danmarkskort, hvor Skaane, Halland og Blekinge findes, og selv om vi nok saa tit mindes, at disse Landsdele tidligere hørte til vort Land saavel som Fyn eller Jylland, og at Folket dær var ligesaa dansk som vi andre, saa kniber det dog altid med at holde dette fast, og vor Historie bliver derved fattigere for os. For helt at forstaa og faa noget ud af vor Historie i den nævnte Tid maa det stadig være os nærværende, at disse Landsdele var danske fra før den historiske Tids Begyndelse og til Afstaaelsen 1658.

Nu regnes de skaanske Lande for at være helt og holdent skaanske, skønt de er kommet til Sverrig mod Befolkningens Vilje og kun har hørt til dær i 266 Aar. Saa skulde man jo ogsaa tro, at de før var helt danske, da de har hørt til Danmark i over 800 Aar, og da vi i det hele taget ikke ved noget om, at de nogensinde før den Tid har hørt andre Steder hen.

Disse Ting har aldrig staaet saa klart for mig som nu, efter at jeg har rejst en Del derovre. Jeg skulde i April og August rejse i Sverrig, men det blev ikke mindst i Skaane; det blev i hvert Fald Skaane og de gamle danske Minder dær, som kom til at optage mig mest. Overalt hvor man rejser, i By og paa Land, træffer man Minder fra den danske Tid, og man skal ikke have saa farlig meget Kendskab til Skaaningerne og deres Sprog, før man forstaar noget af det nære Slægtskab mellem dem og os.

Danske Minder i Skaane.

Men naar jeg nu gaar over til at fortælle lidt om disse Ting, saa holder jeg mig til Skaane alene; det kender jeg bedst. Der kunde jo ellers nok være Grund til at tage Halland og Blekinge med ogsaa.

Skaane ligger os i alle Tilfælde nærmest i geografisk Henseende, og her finder man den samme Natur som paa Sjælland, men en Natur der er meget forskellig fra den almindelig svenske. I det almindelige Sverrig er det jo næsten Skov, Naaleskov, overalt; deri træffer man saa større og mindre aabne Marker med Landsbyer og spredtliggende Gaarde og Huse. Men i Skaane som i Danmark er de aabne Marker med Landsbyerne det almindelige, og Skovene, især Løvskovene, er kun Smaapletter, som Markerne er Smaapletter i de uendelige svenske Skove mod Nord. I Skaane har vi ligeledes det flade eller blidt bakkeformede Landskab, som vi kender her hjemme.

Som Naturen er den samme i Danmark og Skaane, saadan ogsaa med Befolkningen. Bebyggelsen i Norden er jo sikkert sket fra Syd, og allerede i den Tid, da Skaane var landfast med de danske Øer, er Indvandringen i Skaane sket. Det er jo overalt i Norden oprindeligt den samme Folkestamme, men de store Skove og Søer i Smaalands og Midtsverrig har sat et større Skel mellem de egentlige Svenskere og Skaaningerne end mellem disse sidste og Sjællænderne. Ligeledes skal Befolkningen i Skaane og Danmark være mere blandet med den kortskallede Race end Tilfældet er i Sverrig.

Lund 1580.

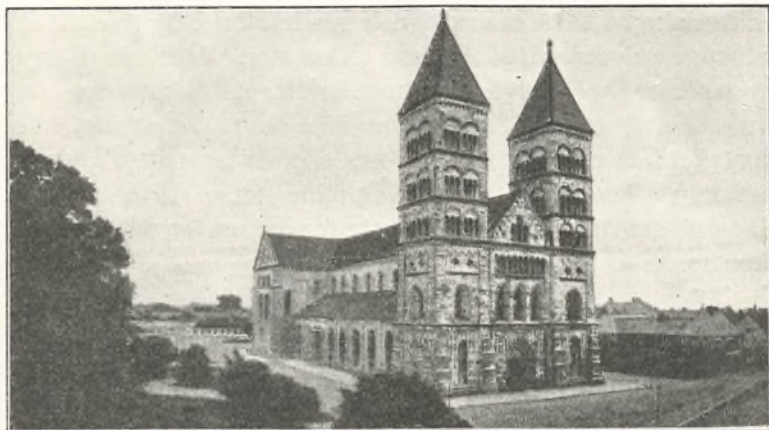
I Skaane og paa de danske Øer har Folkets Levevis været den samme fra de allerældste Tider. Der som her finder vi Runddysser og Langdysser fra Oldtiden og Flintredskaber i stor Mængde i Modsætning til, hvad Tilfældet er i det øvrige Sverrig. Og, siger en svensk Forfatter i en Afhandling om Skaanes Oldtid: „De skånska runstenarne överensstämma mera med den danska än med den uppsvenska typen.“ En af disse Runestene, den ved Nørre Aasum, bærer Absalons Navn og fortæller om, at han og Asbjørn Mule byggede Kirken dær.

Dermed er vi jo kommet ind i den historiske Tid, og saa myldrer det frem med Minderne om, at det er samme Folk paa begge Sider af Øresund.

Om de ældste Byers og Kirkers Grundlæggelse kan Historien dog ikke give fuld Besked. Et gammelt Rim siger:

„Da Kristus lod sig føde,
stod Lund og Skanør i Grøde.“

Saa gamle er disse Byer sikkert ikke. Derimod kan det nok passe, at den første af dem har faaet sit Navn efter en Offerlund, der i den hedenske Tid skal have været dær. I

Domkirken i Lund.

„Egils Saga“ fortælles, at Islænderne plyndrede Byen allerede 940. Andre vil vide, at Lund først er anlagt af Knud den store, der har kaldt Byen op efter London, idet han vilde gøre den til „et nordisk London“. Sikkert maa det være, at han oprettede Bispesædet her og indsatte Bernhard til Biskop 1023.

Paa den Tid maa Byen have haft mindst een Kirke; men den nuværende store og pragtfulde Domkirke er grundlagt af Knud d. hellige i Tiden 1080—86. Kryptkirken blev indviet af vor første Ærkebiskop, Asser, 1123, og Hovedkirken af hans Efterfølger, Eskil, 1145. Da var de to store Taarne dog ikke opført, og siden er den hele Kirke undergaaet store Forandringer, men nu staar den igen i sin rene og smukke romanske Stil som Majestæten over den ikke særlig store By. Den minder helt igennem om Viborg Domkirke, men er baade større og smukkere, især er saavel Kor — som Taarnparti pragtfuldere udstyret.

En stor Række gode danske Navne er knyttet til denne minderige Kirke. Alene af Ærkebisper har der været 31, lige fra Asser, der især har Æren af at faa Kirken opført, og til Torben Bille, der blev fængslet, da Reformationen blev indført.

Men over dem alle lyser Absalons Navn. Da han blev

Ærkebiskop i 1178 var rigtignok baade Norge og Sverrig skilt ud som selvstændige Ærkebispedømmer. Men da Borgerkrigen rasede i Norge, maatte alle Norges Bisper dog søge Ly i Lund, og da Svenskerne ikke kunde enes om, hvem der skulde være Ærkebisp dær, eller hvor han skulde bo, bestemte Paven, at Absalon skulde være „Primas“ over Sverrig, saa han sad i Virkeligheden i Lund og ledede hele den nordiske Kirke.

Det blev dog især i Skaane, at Absalon kom til at virke, ved Siden af det, at han var Statsmand. Flere Landsbykirker, som han lod bygge, vidner endnu derom. Den smukkeste er den i Rundbuestil opførte Gumløse Kirke, som han lod sine Munke fra Sorø bygge, og som ogsaa derfor i mange Enkeltheder minder om den store Klosterkirke dær. Han indviede selv Gumløse den 26. Oktober 1191.

Paa en smuk Maade mindes Svenskerne Danskernes store Andel i Helligdommen i Lund. Det store kunstfærdige Uhr med Klokkespillet, der er enestaaende i hele Nordevropa, har i flere Aar ligget som Skrammel, men er nu sat i Stand af den danske Uhrmager Bertram Larsen i København. Og den svenske Rigsdag, der bevilgede 150000 Kr. dertil, har nu sat Viborg Domkirkes store Maler, Joakim Skovgaard, til paa samme Vis at smykke Koret i „Lunda-Domen.“

Paa en smuk Plads lige overfor Kirken ligger den gamle Ærkebispebolig „Lundagaarden“, mellem gamle Træer og omgivet af Universitetets mange Bygninger. Selve Lærdomsskolen er først grundlagt 1668, „för att till Sverige närmare knyta de erövade danska provinserna med en gemensam kulturs starka band“. Men det var dog allerede Knud den hellige, der grundlagde Domskolen i Lund, som skal være Nordens ældste. I det hele blev der fra den danske Regerings Side gjort meget for at gøre Lund til „kirkelig Hovedstad“ i Norden, og Lundenserne ser stadig deres Ære i, at „Staden“ kan hævde sin Plads, idet mindste som Sydsverrigs aandelige Centrum.

Kun to Mil fra Lund har vi et andet ærværdigt Minde fra den danske Tid, den store hvide Kirke paa Dalby Bakke.

Sildemarked i Skanør omkring Aar 1400.

Den er bygget af Svend Estridsen og skal være den ældste Stenkirke i Skaane. Den var en Tid i det 11. Aarh. Biskpekirke, men Dalby Stift blev snart nedlagt, for at Lund kunde blive saa meget større, da man vilde gøre det til Ærkebispesæde.

Lund er vel nok det Sted i Skaane, der rummer de fleste danske Minder. Men rundt i hele Landet findes de ellers i stor Mængde.

Nede i det sydvestlige Hjørne ligger Skanør og Falsterbo, der i Middelalderen var blomstrende Stæder. I Sundet udenfor var det, at det usædvanlig store Sildefiskeri gik for sig, og det bevirkede, at de to Byer, i hvert Fald i et Par Maaneder af Aaret, havde 30 til 40000 Indb. Paa Pladsen udenfor de sidste Rester af Falsterbo Slot paavises endnu Stederne, hvor Købmændene fra de forskellige Lande og Byer havde deres Boder. Her levedes paa den Tid et fuldstændigt internationalt Liv, naar Købmænd fra alle Lande i Nordevropa satte hinanden Stævne paa dette Sted. I Kirken finder man endnu mange Minder om disse fremmede.

Paa Falsterbo Slot var det, at den lille Kong Olaf døde

Jörgen Kochs Hus i Malmö.

1387, netop som Dronning Margrethe skulde til at samle hele Norden om hans Navn.

Skanør, der ogsaa har sin Slotsbanke, er vel ellers den af de to Byer, der har bevaret mest af sit gamle Præg. Paa en morsom Maade fortæller Kirken her Byens Historie, idet man her ser et gammelt lavt Kirkeskib og et stort prægtigt Kor, der er bygget i det 15. Aarh. Da var det Meningen, at hele Kirken skulde bygges større. Men inden Planen blev ført ud i Livet, var Byens Vækst stand-

set, saa man fik hverken Brug for eller Raad til en Storkirke.

Paa Reformationstiden var det især Malmø, der gjorde sig gældende, og her findes endnu en hel Del gamle Bygninger fra den danske Tid, lige fra store og smaa Borgerhuse til Malmøhus Slot, som Kristian III lod genopbygge efter Grevefejdens Ødelæggelse. Byens mægtige Borgmester var den Gang Jörgen Koch, hvis store Stenhus endnu staar som et værdigt Minde om ham og hans Tids Borgerskab. En lignende Bygning findes ogsaa i Ulfeldts Gaard, der nu er Hotel.

Men Byens smukkeste Bygning er dog St. Peters Kirke, „näst domen i Lund, Sydsveriges anseligaste kyrka“. Det

er en storstilet og meget smuk gotisk Bygning. Foran Højalteret dær ligger Byens første lutherske Præst, Claus Mortensen, begravet. Han var ved Siden af Jørgen Koch en ivrig Forkæmper for Reformationen og fik bl. a. her i Byen trykt den første danske Salmebog i 1528. Svenskerne kalder ham endog „Danmarks Reformator.“ Det var ogsaa en af denne Bys gode Mænd, Hans Mikkelsen, der gav os den første danske Oversættelse af det nye Testamente.

Den sidste og nordligste af de „fire skaanske Borge“ ved Sundet var Helsingborg, der nu er en stor By. Men over alle de nye Huse dær rejser sig stadig „Kærnen“, der var Midtpunktet i den gamle danske Fæstning.

Lad mig saa endelig mellem Skaanes „Stæder“ nævne Kristianstad, som Kristian IV grundlagde i 1614, efter at den nærliggende gamle By Væ i 1612 blev afbrændt af Svenskerne. Borgerne derfra blev derefter tvungne til at flytte til den nye By ved Helgeaa.

Den store Kirke dær staar nu som et talende Minde om Kristian IV og hans Bygningsstil, som vi kender saa godt fra Rosenborg, Børsen o. s. v.

Skaane havde i sin Tid en mægtig Adelstand, saa det er

St. Peters Kirke i Malmø.

Kristian IV.s Kirke i Kristianstad.

ikke saa sært, at der rundt i hele Landskabet staar en Række store Borge og Slotte fra Middelalderen. Intet Landskab i det egentlige Sverrig har paa langt nær saa mange af den Slags Minder.

Til de ældste hører den nævnte „Kærnen“ i Helsingborg, og fra samme Tid omtrent er Ruinerne af Falsterbo og Skanør Slot. Dernæst kommer det 26 Meter høje Glimmingehus i Sydøstskaane, som i sin Tid blev bygget af den mægtige Jens Holgersen Ulfstand. Over Porten har han sat sit eget og sin Hustrus Billede, og af Indskriften derved fremgaar det, at Borgen er grundlagt 1499. Inde i Huset findes et andet Billede af Borgherren selv og derover Indskriften:

„Jak ar en kæmpe stark och stoor
fra Gulland jak till Schone for.“

Denne gamle danske fæstningsagtige Borg med sine to Meter tykke Mure er nu skænket til den svenske Stat og vil blive bevaret.

Af de noget senere byggede Gaarde i fire Længer og med høje Taarne findes endnu saa dejlige Ting som Torup og Vittskövle.

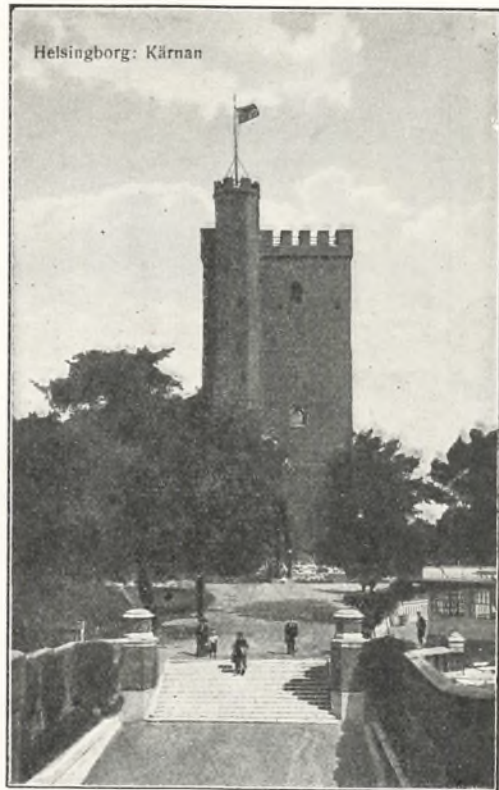
Skønnest af dem alle er dog vist Rosendal ved Helsingborg, grundlagt af Anders Bille 1615. Men den er jo ogsaa fra en Tid, da man ikke byggede saa meget i Fæstningsøjemed, men kunde tage Skønhedshensyn, og smukkere Minde kunde vanskelig sættes fra Slutningen af den danske Tid end denne dejlige trefløjede Gaard med det høje Tag og de spidse Gavle.

Forøvrigt behøver vi ikke at søge til „Stæder“ og Herregaarde for at finde danske Minder. Nej,

overalt i det Land, der fra Naturens Haand viser sig helt igennem at være i nær Slægt med det danske, finder vi de herligste Bygninger af alle Slags, der ved hele deres Form minder om det nære Slægtskab med Danmark.

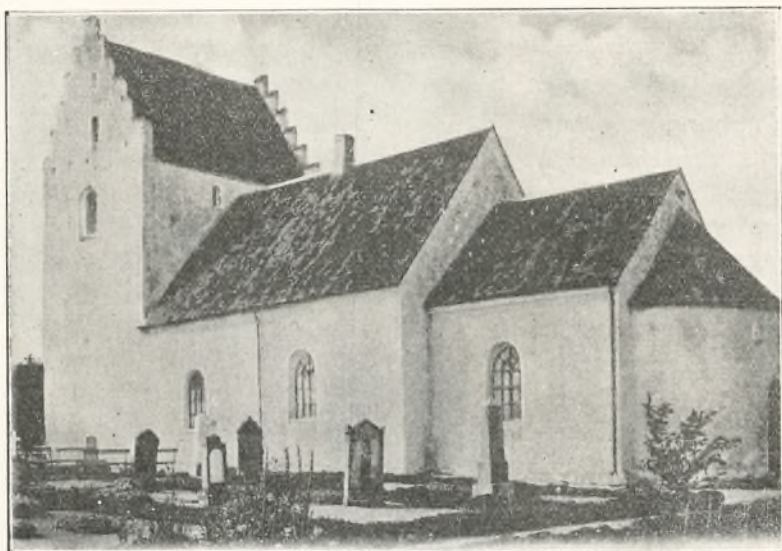
Alle de nye mer eller mindre smukke Landsbykirker kan vi jo ikke tale om i denne Forbindelse. Men se paa de gamle; det er de sjællandske om igen. Og ved en Del af disse Kirker træffer man endnu en gammel Præstegaard, der tydelig viser sin danske Afstamning.

De gamle Vejrmøller, der stadig hedder „Møller“ og ikke „Kværne“ i Skaaningernes Mund, kroner endnu de skaanske Bakkedrag sammen med Kirkerne, her som i Danmark.

Kärnen i Helsingborg.

Gammel skaansk Landsbykirke.

Næsten overalt i Sverrig som i Norge har man jo i Landsbygderne Gaardene i enkeltstaaende Træbygninger, men

Skaane var den gamle Bygningsmaade overalt den firelængede Bindingsværksgaard, oprindeligt med lerklinede Tavler, nøjagtigt som her i Landet, saa man maa jo have Lov at tænke sit ved det, naar en svensk Forfatter „komma til det resultatet, att det skånsk-danska huset har sitt upphov i det gamla Sveriges skogrikare områden och senare spritt her öfver den sydsandinaviska slättbygden“. Mon Bevælgelsen ikke har været den modsatte? Man bruger naturligt Ler og Sten, hvor det kniber med Træ, og man bygger Husene sammen paa de aabne Sletter, og hvor Materialet ikke er for brandfarligt.

I disse gamle danske Gaarde har Skaaningerne levet deres Liv i Fortsættelse af det, deres danske Forfædre levede før dem. Og den, der vil udvide sin Kærlighed til gammel dansk Land og Historie, bør rejse der over og besøge dem. Dær kan der gøres de herligste Cykelture af den, der allerede har været rundt i Jylland og paa de danske Øer.

Gammel skaansk Præstegaard.

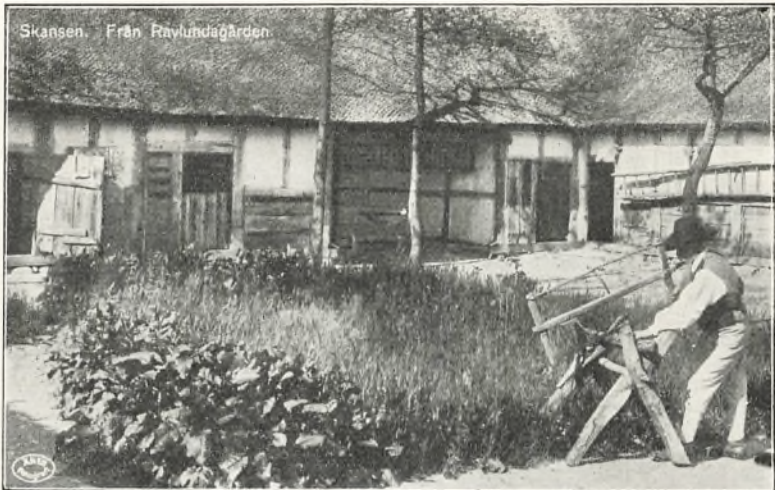
Skaanes Overgang til Sverrig.

Efter den rige, men ret korte Blomstringstid ved Reformationens Indførelse begyndte det desværre at gaa sørgeligt tilbage for Skaaningerne, baade i ydre og indre Kultur.

Og saa kom 1658, da de skaanske Lande med den danske Befolkning blev revet bort fra Danmark — paa Grund af, at Sverrig var os overlegent, og fordi Halland vilde have Grænsen gennem Sundet. Det tog lang Tid, inden Danmark, i hvert Fald inden de danske Konger, opgav Skaane, og Skaaningerne selv gik kun nødtvungent over til Sverrig.

Fra svensk Side blev der gjort meget for at forene dem med deres nye Fædreland. Især arbejdede man for at faa deres danske Sprog ombyttet med Svensk, og det var jo ikke saa let. Man sendte dem svenske Embedsmænd paa Halsen, især Præster, og man paalagde de danskfødte Præster at prædike paa Svensk og at lære Almuens Børn den svenske Katekismus.

I 1682 befalede den svenske Konge Biskoppen i Lund, at han skulde lade Præsterne i Skaane vide, at hvis de ikke vilde prædike paa Svensk, saa var de ikke værdige til deres

Gammel skaansk Bondegaard.

Embede. En Del af dem flygtede over til Danmark, andre blev afsatte, men de fleste bøjedede sig nok. Hvad skulde disse arme Præster gøre; de havde jo intet at leve af.

Af de danske Præster, der blev, naaede de fleste nok kun til at sige „jack“ i Stedet for „jeg“, men det var jo altid et Tegn paa, at de vilde være „lydige og svensksindede Embedsmænd.“

Enkelte modige Mænd var der dog blandt dem. Over en af dem klagede Provsten, fordi han kun læste Evangeliet paa Svensk, men alt det øvrige paa Dansk. Præsten svarede, at Folk ikke forstod det svenske Sprog. Men saa sagde Provsten: „Det gør ingenting, blot Lyden høres!“ Hertil skal Præsten meget rigtigt have sagt: „Du hvidkalkede Væg! Ved du ikke, at Guds Rige bestaar ikke i tomme Ord, men i Kraft?“

Nogle danske Præster, der ikke vilde tale Svensk, blev flyttet længere mod Nord; dær kunde de ingen Skade gøre. Og alle mulige Hensyn tog man, som naar en ung Teolog, der ellers ikke var kvalificeret til et større Embede, fik Lov at faa det alligevel, nemlig naar han vilde gifte sig med

Formandens Enke, for saa fik man hende forsørget, samtidig med at „Sammenblandingen af Nationerne“ kunde blive fremmet.

Alligevel gik det meget smaat med at „sammenblende Nationerne.“ Det kunde godt ske, naar en ny Præst kom til Skaane og begyndte at tale Svensk, at Bønderne saa sagde: „Vi er inge tydske eller hedninger, at I skal præke svensk for os.“

Kyndige Folk siger, at det tog 200 Aar, inden Overgangen fra Dansk til Svensk blev fuldbyrdet. Saa lang Tid gik der i hvert Fald, inden der kan tales om, at svensk Kultur bar nogen nævneværdig Frugt i Skaane.

Det er noget, vi bør lægge Mærke til, hvis vi tror, at Sydslesvigerne er blevet gjort til rigtige Tyskere i Løbet af 100 Aar. For dem maa Overgangen jo da være meget sværere, end den var for Skaaningerne. Enkelte Mennesker eller Slægter kan maaske forholdsvis let gaa op i et nyt Folk, som de bliver plantet over i. Men det tager Tid, naar det drejer sig om en hel Folkedel.

Det siger sig selv, at et Par Aarhundreder af den Art ikke gik spørløst hen over Befolkningen. Nej, den forfaldt paa det frygteligste. Begyndelsen var som nævnt sket før 1658, og Krigene, vist især Krigen 1675—79, forværede jo selvfølgelig de moralske Tilstande meget.

Men den grusomme og uretfærdige Maade, man behandlede Folk paa, ogsaa naar det gjaldt deres dyreste aandelige Værdier, saadan som det fremgaar af de nævnte Eksempler, skulde nok bevirke, at de moralske og sædelige Forhold ikke blev bedre, men værre Aar for Aar. Naar baade det nationale og det kristelige saavel som Forholdet mellem Mand og Kvinde behandles saadan, hvad skal saa holde Slægtens Kraft oppe?

Bedst ses Forholdet vel i den ydre Verden, hvor det gik rivende tilbage paa alle Omraader. I Malmø f. Eks. var der i 1609 3500 Indb., i 1695 2321 og i 1720 kun 1246.

„Skaane, Halland og Blekinge var mere end halvt ruinede, og Byerne var øde,“ skriver en Forfatter om Tiden. Og

man lægger Mærke til, at Importen af Vin paa den Tid, da Sverrig kun havde 1 Mill. Indb., var ligesaa stor som nu, da der er 6 Mill. Indb. derovre.

Alligevel holdt den store Masse af Befolkningen sig til „Nationaldrikken“, Brændevinen, som de selv kunde tilvirke. I Malmø var der næsten ligesaa mange Bryggere som Købmænd.

Brændevinen var ogsaa Præsternes Drik, og det er sørgeligt at læse en Bog som „När Malmø blev svenskt“, hvori der fortælles om Forfaldet blandt dem, der var sat til at hjælpe andre. Der findes mange Eksempler paa, at Præsterne gjorde stor Skandale ved Drikkeri eller ved at holde Smugkroer ved Siden af Kirkerne, for ikke at tale om de sædelige Forhold. Men det var nok heller ikke de bedste svenske Præster, man fik sendt til Skaane for at forsørge Præsteenker og tale Svensk til den danske Befolkning.

I den nævnte Bog om Malmø samles Dommen om denne Tid i følgende:

„Skånes historia under de första årtiondena efter skilsmässan från Danmark är ej blott en den skånska fattigdomens historia utan ock en den skånska sedliga förvildningens, våldets och råhetens historia.“

Ny Kulturtid.

Omsider begyndte Bladet dog at vende sig. Men langt ind i det 19. Aarh. betegnes Skaane dog stadig som en betydningsløs Provins. Den store svenske Digter og Biskop Esaias Tegner, der paa den Tid var Professor i Lund, kaldte denne By „en akademisk Bondeby“. Men endelig lysnede det. Tegner var selv en af dem, der var med til det grundlæggende Kulturarbejde i Lund. Men efterhaanden fremstod ogsaa en hel Række af Skaanes egne Sønner, der med Ære har indskrevet deres Navne i den nye skaanske Aandskulturs Historie. Det gælder Digtere som Bååth, Ekelund og Ola Hansson, og en fremragende Filosof har de i Hans Larsson.

I det sidste Par Menneskealdrer er der med andre Ord vokset et nyt Kulturliv frem omkring Universitetet i Lund,

saa nu skal man vogte sig for at bruge Tegners Skældsord om den „Stad“, der nu indtager en stolt Plads som Sydverrigs vigtigste Skoleby.

Og som man har et betydeligt Aandscentrum i Lund, saadan har man i Malmø en stor og driftig By, der indtager en førende Stilling paa Industriens, Handelens og Søfartens Omraade. Den kan jo ikke nu som i gamle Dage tage Kampen op med Søsterbyen paa den anden Side Sundet og staar ogsaa langt tilbage for Gøteborg, men er absolut med sine 100,000 Indb. Hovedstaden i Skaanes materielle Liv.

Tager man derfra med Toget ad en af de mange Baner, som her samles, lægger man snart Mærke til, at det heller ikke staar stille ude i de skaanske Landsbyer. Her findes nu ikke blot de gamle hyggelige Bindingsværksgaarde og de smukke hvide Landsbykirker, men ogsaa en Mængde moderne Bygninger og store Stationsbyer med vældige Sukkerfabrikker, der taler deres tydelige Sprog om, at Landbruget ogsaa er undergaaet store Forandringer.

Hvis man kører ad „Stambanen“, Malmø-Stockholm, ser man foruden disse nye Ting Alnarp Landbohøjskole paa den ene Side og Hvilan Folkehøjskole paa den anden, to Skoleformer, der i Skaane som her hjemme har betydet uhyre meget for Landbruget. Af de tre Højskoler, de første, som i 1868 blev grundlagt i Sverrig, var Hvilan den ene, og den indtager stadig en Førsteplads i den svenske Højskoleverden. Omkring den og alle de nyere Højskoler i Skaane samler sig stadig meget af det bedste i den skaanske Landbefolkning.

Hvilan Folkehøjskole er grundlagt af Dr. Holmstrøm og ledes nu af hans Svigersøn Dr. Ingers. Og som deres Skole er den, der ligger os nærmest, saadan er disse Mænd sikkert dem, der stadig har haft den bedste Forbindelse med Højskolens Moderland. Hvilan har været en god Bro mellem den danske og den svenske Højskoleverden.

Ved Højskolens Hjælp er den skaanske Bonde bleven sat i Stand til at udnytte nogle af de mange Muligheder, der ligger gemt i Skaanes Jord. Og ingen anden svensk Landsdel

har Betingelser for at give saa meget paa Landbrugets Omraade som netop Skaane. Men det er ogsaa bleven forstaaet i Sverrig, og man regner nu i høj Grad med denne Provins.

Hele denne ydre Fremgang har naturligt affødt en vis Selvstændighedsfølelse hos de skaanske Bønder, og Højskolen har hjulpet dem til en voksende Forstaaelse af sig selv som Folk. Gennem Fremgangen er de vokset sammen med deres nye Fædreland som aldrig før. Nu kan man begynde at tale om, at den svenske Kultur skyder kraftige svenske Skud i det før saa udprægede danske Folk i Skaane.

Men jo stærkere det kommer frem, jo mere de levende Skaaninger føler sig knyttet til det svenske Folk, jo stærkere maa de ogsaa efterhaanden komme til at føle sig som Skaaninger og blive klare over, at de maa leve deres Liv i levende Forbindelse med det Liv, deres Forfædre har levet gennem Tiderne paa de skaanske Sletter.

Dette giver sig stærke Udtryk i Bestræbelsen for at bevare gammel Hjemstavnskultur og Levevis. Der findes ogsaa Misfornøjelse med, at man „forsvensker“ de skaanske Stednavne. Og man har begyndt at kræve Undervisning i Skaanes Historie. Naar de kun faar Del i Sverrigs Historie, føler de det, som man har skaaret hele deres Fortid fra dem, og et Folk kan nu engang ikke leve som Folk uden i Forbindelse med sin egen Fortid. „Ær din Far og din Mor, saa du kan leve længe i Landet, som Herren din Gud har givet dig!“

Kan Skaane forene Norden?

I Middelalderens bedste Tid, da Skaane hørte til Danmark, og da Lund var Midtpunktet i det nordiske Kirkeliv, da var Skaane som en Bro over til Sverrig, ja til hele den øvrige Del af Norden. Der er adskilligt, der tyder paa at det igen kan blive en saadan Bro for de voksende Bestræbelser for Enighed og Fællesskab i de nordiske Folks kulturelle Liv.

Efterhaanden som Skaaningerne opdager sig selv som en særlig Folkedel maa de nemlig ogsaa komme til at forstaa deres mærkelige Stilling i det aandelige og folkelige Slægt-

skab, ikke blot med det svenske, men ogsaa med det danske Folk. Og hvis dette bliver forstaaet og brugt paa rette Maade, saa vil vi her faa en Kilde til stor Berigelse for det fælles-nordiske Folkeliv.

Det er en Kendsgerning, at man fra Skaane, ja maaske fra Sydsverrig i det hele søger meget mere til Danmark, især til København, end omvendt. Lyset og Taarnene, der ses over Sundet, lokker og drager til Nordens eneste rigtige Storby.

Ved Universitetet i Lund ansættes danske Professorer, og Studenterne dær læser en Mængde danske Bøger. Det er paafaldende saa mange danske Bøger, af meget forskellig Art, man kan se hos Boghandlerne i Lund og Malmø.

Der kan ogsaa nævnes gode Eksempler paa, at disse Ting faar virkelig Betydning for Skaane og videre ud i de nordiske Lande.

For faa Aar siden udkom i Lund en Bog af Viktor Södergren, der hedder „Danskt Kyrkoliv og svenskt“. Den er et udmærket Udtryk for, at det aandelige Liv i et af de nordiske Lande kan virke befrugtende ind paa de andre. Den viser især, at det særprægede danske Menighedsliv, saadan som vi kender det i vore bedste grundtvigske Kredse, kan betyde noget hos vort Broderfolk i Sverrig. Forfatteren siger selv i Forordet, at Bogen er Udtryk for „en varm känsla av tack till frändekyrkan i sydväst, av vilken jag fått lära mer för min gärning än hittills av något annat främmande samfund“.

Denne Bog skal jeg ellers ikke komme nærmere ind paa i denne Forbindelse. Derimod vil jeg nævne en anden lille Bog, der hedder „Det skånska problemet“, og som er skrevet af en indfødt Skaaning ved Navn B. D. Assarsson. Det er en Mand, der forstaaer sig selv som Skaaning, og som er overbevist om, at hans Folks Liv i Nutid og Fremtid maa være nøje knyttet til de gamle Skaaningers Fortidsliv, hvis det skal blive et rigt Folkeliv. Han kan synge med Aakjær:

„Som dybest Brønd gi'r altid klare Vand,
og lifligst Drik fra dunkle Væld udrinder,
saa styrkes Slægtens Marv hos Barn og Mand
ved Folkets Arv af dybe, stærke Minder“.

Assarsson siger, at hans Bog kun er skrevet for de virkelige Skaaninger, dem, der kender deres Samhørighed med Skaane, og som elsker deres Land og dets Minder. Men alle, der har det saadan, maa ogsaa føle, at der er stillet dem et stort Spørgsmaal, „det skånska problemet“. Forfatteren siger det paa denne Maade:

„Sedan urminnes tider har ju Skåne utgjort en del av Danmark, och ännu har det kvar (tilbage) betydande rester av dansk karaktär och dansk kultur. Men samtidigt är Skåne numera sedan en längre tid också ett svenskt landskap, lika innerligt förenat med Sverige som förut med Danmark. *Skåne förr helt och hållet danskt. — Skåne nu helt och hållet svenskt*“.

Deri er kort fortalt, hvad denne Bog indeholder, og det er med et vist Vemod, man læser den. Man glædes selvfølgelig over den Forstaaelse af et Folks Liv, der her møder een, men det er vemodigt at erkende, at ligesaa stærkt som denne Forstaaelse vokser frem hos Skaaningerne, ligesaa stærkt maa de føle sig som i en underlig Dobbeltthed, føle sig knyttet til to Folk, som en Brud, der føler sig bundet til to Brudgomme. Og de kan ikke rive sig løs fra nogen af de to uden at noget af det værdifuldeste i dem selv rives i Stykker.

De maa med Rette spørge: „Hvad er vi da, vi Børn af den skaanske Muld, hvad er vi, og hvor hører vi hjemme?“

Men Forfatteren er ogsaa i Stand til at svare. Han siger, der kan tænkes fire forskellige Løsninger paa Spørgsmaalet.

For det første kommer den Tanke frem: skal vi ikke rive os løs fra Sverrig og atter søge til Danmark. Sammen med dette Land og Folk har vi levet vor længste og bedste Tid, siger Forfatteren selv. Men alligevel er det umuligt, for nu er Skaane knyttet til Sverrig med Livets Baand, og „man kan umuligt udslutte hele Sekler i et Folks Historie og lade, som om de aldrig var til“.

Ja, men saa maa vi jo lade Tanken om Danmark fare og alene slutte os til Sverrig som i de sidste Aarhundreder! Men det kan Skaaningerne jo netop heller ikke, hvis de ikke vil løbe fra deres bedste Fortid og rive deres eget Folkeliv midtover.

Som en tredje Løsning nævner Forfatteren den Tanke, at de *hverken* skal høre til Danmark eller Sverrig, men blive en

Nation for sig selv. Men det er vist ogsaa kun en løs Tanke, som næppe mange derovre kan tænke sig opfyldt. Der er nok over 700,000 Mennesker i Skaane nu, og for saa vidt kunde de godt være et selvstændigt Folk. Men selv om de føler sig som en selvstændig Folkedel, saa føler de sig slet ikke som en særlig Nation.

Endelig er der en fjerde Mulighed, den at Skaane *baade* hører til Danmark og Sverrig, og den er efter Forfatterens Mening den eneste rigtige Løsning paa Spørgsmaalet, for vi er knyttet til begge de to Folk med Livets stærke Baand, siger han, og i samme Grad som de rives over, i samme Grad udtyndes vort Folkeliv. Dybest set lever Skaaninger jo i Virkeligheden ogsaa deres aandelige Liv i Fællesskab baade med det svenske og det danske Folk, enten saa den politiske Forbindelse er til det ene eller det andet eller til begge disse to Folk.

Skaanes Vaaben er en rød Grif paa gul eller gylden Bund. Deri ser Assarsson det danske og det svenske forenet i skaansk Fællesskab. I en Sang, som Bogen slutter med, siger han:

„Rött og guld från Skånes vapen lågar.
Rött är återglans av Dannebrogen,
rött som vallmoprakt i gyllne rågen.

— — —
Guld är korsets stam på Sveriges fana,
gyllne hoppet*) på vår fremtidsbane.“

Og Forfatteren slutter sin Bog med at ønske: „Komme snart den Dag, da alle Landets Børn har lært at forstaa den manende Betydning i vore altfor lidt kendte og agtede Farver!“

Deri ligger det, at Skaanes egentlige Kald er det at forene det danske og det svenske Folk, det, der saa senere skulde føre til et helt forenet Norden. Der er vist heller ingen Tvivl om, at et Arbejde i den Retning lettest kan komme i Gang i Forholdet mellem Danmark og Sverrig saadan som Stillingen er i Øjeblikket. Ligeledes har Forfatteren sikkert Ret i, at intet andet Folk i Norden har saa gode Betingelser for at virke forsonende og forenende blandt nordiske Folk som det skaanske Folk, i Kraft af hele dets historiske og kulturelle Udvikling.

*) Hnabet.

Der er naturligvis ikke Tale om nogen ydre eller politisk Forbindelse mellem de nordiske Lande. Men det er at haabe, at de her fremsatte Tanker maa vinde Forstaaelse overalt, hvor der arbejdes for folkeligt Fællesskab i Norden.

Vi staar i de nordiske Lande hinanden saa nær, i Sprog, Folkekarakter o. s. v., at vi virkelig kan lære noget af hinanden til gensidig Berigelse; men vi er dog samtidig saa forskellige, at vi ogsaa har noget at lære af hinanden, og det er jo netop de to Ting, der skal til, hvor et rigt Fællesskab skal leves.

Men selv om vi tror paa et saadant Fællesskab og vil være med til at fremme det, saa maa vi dog ikke vente, at det er uden Vanskeligheder. De har altid været der og vil sikkert ogsaa blive der i Fremtiden.

Ovre ved Lund, paa „Sliparebacken“, hvor de danske Konger i sin Tid modtog Skaaningernes Hyldning, har „forsonede Efterkommere“ rejst et stort Mindesmærke over de faldne i Slaget ved Lund i 1676. Derpaa er indhugget et gammelt, dansk Vers:

„Her ligger kecke Mænd, hvis Ben og Blod er blandet,
iblandt hinanden, saa at ingen siger andet,
end at de er aff een Slegt; de var og aff en Troe;
dog kunde de med Fred ey hos hinanden boe.“

I disse enfoldige, gamle Ord ligger der jo en dyb Sandhed, som vi stadig maa regne med. Det er jo i Virkeligheden det, som dær er udtrykt, der har givet det skaanske Folk den mærkelige Skæbne. Men deraf opstaar saa ogsaa de store Muligheder, som her er omtalt. Det kan lyde underligt for os, men Guds Veje kan vi ikke lægge om. Derimod kan vi, de enkelte Folk og hele den nordiske Stamme, lytte saadan til Guds Røst, saa vi faar saa megen Klarhed over hans Veje, saa Gud kan føre os frem ad dem.

Det forekommer mig, at her er peget paa noget af den Samfølelse, der kan give Fremgang, Lykke og Fred blandt de nordiske Brødrefolk. Tiden skal vise, om jeg har Ret, og om vi vil vandre frem ad den Vej.

Kristen Nørgaard.

Nyårmorgen.

»Men immer det dages dog påny,
hvor Hjerterne Morgen vente.«

Det går ofte sådan, at i ringe Dage fødes de fagreste Håb. Det kommer vel af, at når Sjælen er mest forsagt, da er Længslen mod en ny og skønnere Tid stærkest.

Sådan gik det her i Danmark for 100 År siden.

I August 1824 udkom der et stort Digt af N. F. S. Grundtvig: Nyårmorgen. Det er en underlig Titel på et Digt, der er blevet til ved Skærsommertid. Men det er ikke Titlen alene, der er mærkelig ved dette Digt, det er i det *hele* mærkeligt. Det vil ikke prise den skønne danske Skærsommer, når Solen stråler i al sin Glans og spår en gylden Høst. Det vil varsle en ny Morgen, en ny Dag, en ny Tid for Danmark. Den Tid, hvori Digtet er blevet til, hører udvortes set til de ringe Dage, men for Digterens Blik bliver den dog til en Dagrøde, et Morgenskær, der forjætter en ny skøn Dag. Man kan i hvert Fald for så vidt kalde Nyårmorgen et profetisk Digt, som det varsler om noget, der endnu ikke er kommet til Syne. Meget dunkelt og uklart er der derfor også i det. Kun et er meget klart: Digterens mægtige Håb, som det nok er muligt, andre i Tiden slet ikke kan eller vil forstå eller dele.

Da Grundtvig skrev dette Digt, havde han længe haft det, som en gammel Digterinde har sunget: Som Fugl, der venter Morgenskær med Længsel, så sidder jeg i Natten her i Fængsel. Han havde siddet syv År i „de dødes Rige“, indmuret blandt de døde Helte fra Danmarks og Norges Storhedstid. Og vel var det godt Selskab, men han måtte dog — som

det levende Menneske han var — længes så såre efter de levendes Land. Han *er* ganske vist også sluppet ud af den levende Begravelse blandt de gamle Krøniker. Men hvad er det for et Land, han er kommet ud i, hvad er det for Mennesker, han nu færdes iblandt? Ja, det er jo i Danmark, det elskede Fædreland, han er; det er blandt Landsmænd, han færdes, og det er i den danske Menighed, han virker. Men hvor er Danmark dog netop nu i 1824 et *lidet fattigt Land* — i Sammenligning med, hvad det engang var.

Lidet er det blevet — Norge er jo tabt. *Fattigt* er det — Staten har jo spillet Fallit. Og i åndelig Henseende er Fattigdommen om muligt endnu større. Ja, det er egentlig mere end Fattigdom, det er, som *Døden hersker* alle Vegne: Al Foretagsomhed er standset. „Folket sov som Lig i Kiste“. Om åndeligt Liv var der så godt som ikke Tale, i hvert Fald blandt det brede Lag af Befolkningen. I Menigheden herskede den golde, døde Rationalisme. Nej, det var sandelig ikke de levendes Land, Grundtvig var kommet ind i fra de dodes Rige blandt Bøgerne. Han kunde jo så forsøge at puste nyt Liv i det døde. Han prøvede det også. Men det vilde ikke lykkes for ham. Og det var da heller ikke så sært, for *han følte sig selv smittet af Dorskheden og Døden*, som omgav ham på alle Kanter. Men så meget mere forunderligt er det da, at han kan udsende dette Digt, Nyårsmorgen, der er så gennemstrømmet af Liv og Håb, så man kan kalde det en Håbets Højsang.

Hvad er det da, der føder dette Håb og denne Livsglæde i ham, skønt Tiden er så livsfattig, så håbløs, saa glædeløs og ringe? Hvad er det, der giver ham en uimodståelig Trang til at synge om alt.

Ja, Lyst til at sjunge jeg har nu om alt,
 hvad Øre og Tunge jeg værd haver kaldt;
 om Moses og Mimer, om Himmel og Jord,
 om alt hvad sig rimer med Ånd og med Ord,
 om Lys fra det høje, om Glimt i vort Øje, om Gnisten i Stål og i Flint.

Hvad er det, der giver ham Lyst til at synge om alt, hvad der er Gnist af Liv og Mulighed i, om det Liv, der *var* —

de ædle Slægter, og hvad ædle kalde Livets Lyst — og om det, der skal *komme*, om Sol, Måne og Stjerner, som Billeder på den almægtige Gud og al den Skabning, der er i hans Lignelse?

Man kunde sige, det er *Digteren*, der jo unægtelig er i Præsten Grundtvig, som giver ham det lyse Syn, det urimelige Håb, som få eller måske ingen i Tiden kan dele med ham.

Digteren — den ægte — ligner Hejmdal; han kan i vis Forstand høre Græsset gro; den Trang og Længsel, den Smerte og det Håb, der hos mange, eller måske kun hos få, boer dunkelt og uklart dybt i Sindene — dette uforklarede og uudsigelige, *det* føler Digteren klart, og han kan i Øjeblikke, hvor Ånden er over ham, udtale det eller *udsynge* det.

Ja, sådan havde Grundtvig sikkert så dyb en Føling med sit Folk, at han havde en Anelse om, hvad der groede i det dunkle. Men *det* er dog alligevel ikke den fulde Forklaring på Grundtvigs lyse Håb. Det er bedre at sige, det er *Profeten* i ham, der har været i Virksomhed. *Profetens Ånd er Guds And*, og Grundtvig selv vil give Guds Ånd Takken for det skønne Håb, som han følte var en *Gave*, der blev ham rakt. Dette kan man tydeligt høre i disse Ord fra „De levendes Land,“ der også er fra 1824.

O Kærligheds Ånd!

Lad barnlig mig kysse Din strålende Hånd,
som rækker fra Himlen til Jorderigs Muld
og rører vort Hjerte med Fingre som Guld,
så blålig sig hæver bag buldrende Strand
det dejlige Land.

Men det er ad en særlig Vej, Gud ved sin Ånd har givet Grundtvig det nye, skønne Håb. Det er *ud fra det, Grundtvig før har oplevet, ud fra hans Minder, Anden har virket Håbet* i ham. Han har fået Lov til at erfare, hvad han senere i en Salme beder Hellig-Ånden om: Værdiges til os at dale, om Guds Størværk med os tale på vort jævne Modersmål! Ånden har talt til ham om Guds Størværker,

ikke mindst i hans egen Livsførelse. Ånden gør hans Minder til Kildespring for nye Håb. Ånden forvisser ham om, at Gud vil give Fremtid, som han gav Minder.

Det er altså intet nyt, ingen særlige nye Oplevelser, der har lagt Grundtvig Håbet i Brystet og Sangen på Læben. Nej, det er det gamle, Gud har åndet på, så det er blevet levende for ham igen, så det er blevet et lønligt Kildespring. Han har ret egentlig oplevet det største af alt: Opstandelsen fra de døde. Det var ham selv, der var død, men nu er han blevet levende:

Ej Mage til Glæde, der findes, så sød
som den: at omkvæde sin ustandne Død.

Ikke sådan at forstå, at hans kristne Håb har sin Oprindelse fra denne Tid. Nej, det har han haft længe, det er mange År, siden han havde oplevet, at „Ånden bar ham på Hånden til Kirke i Kor“ og indplantede i ham „den levende Strøm, som læsker og kvæger med Væde fuldsød.“ Men det var gået med dette Håb som med alt det andet Liv, der var i ham: det syntes at være afgået ved Døden. Men Guds Ånd, som levendegør, har nu åndet på det Håb, der var dødt i ham, og vakt det til Live påny. „Den levende Strøm“ har altså vist sig at kunne tåle et Ophold i „de dødes Rige“ uden at opluges deraf. Denne Livsstrøm fra Gud, som han nu — ved Åndens Lys — ser har gennemstrømmet *hele* hans Liv, også da det syntes dødt, den er det, der giver ham det fagre Håb, for han føler, den er endnu i ham. Han har endnu meget i Vente.

Det er imidlertid ikke nok for Grundtvig bare at tænke på sig selv. Hvordan skal det gå de andre? Hvad Skæbne venter der det stakkels fattige danske Folk, den danske Menighed, danske Mennesker, også de fattige i Ånden?

Hvor var det, den levende Strøm, „Kærlighedsstrømmen, som klarede Drømmen“, var kommet fra til ham selv? Det var jo fra Guds Menighed i Danmark, så fattig den end synes at være. Altså rinder Livskilden dog endnu i den danske Menighed, og så længe den gør det, er der Håb om, at også hele Menigheden kan opleve Opstandelsen fra de døde,

som han selv har gjort det. Ånden, som har levendegjort ham, har ligefrem påbudt ham at gå ud og forkynde et sådant Håb:

Gak ud!, sagde Ånden, forkynd over Land,
at Dåben, trods Hånden, er mere end Vand,
at Nadverens Nåde i Vin og i Brød
på underfuld Måde kan frelse af Død!

Her kan man også tænke på „Zions Trøstesang“, som er skrevet 1825, ud af det samme stærke og levende Håb, som ånder gennem „Nyårmorgen“:

Stille, stille, Zions Døttre små! Græder ej så stride, bittere Tårer!
Vrider dog Småhænderne ej så, ligner dog ej Verdens arme Dærer!
Mindes dog, til Trøst i bange *Kår*, *Lægedom* har Gud for alle Sår!

O, I kære! I jo godt dog véd, hvad os trøste skal i al vor Kummer;
skønt i Dødens matte, kolde Sved Øjet brister, Tungen slet forstummer,
hvisker Hjertet dog: Var Jesus *her*, *ej hun* døde, som blev Herren kær.

O, han kommer! Hist som Morgengry rødmer, lysner det så blidt i Norden,
brat vi så ham i en Blomstersky dalende hensvæve over Jorden,
hvo ham møder på hans Nades Vej, Liv og Lægedom forfejler ej.

Den levende og levendegørende Strøm er jo ført ind i hvert eneste døbt Menneskes Liv i Dåben. Men det vil jo så sige, at der er Muligheder for hvert eneste dansk Menneske; danske (og alle kristne) Menneskers Liv er der altså evigt Håb for. Derfor synger Grundtvig:

Dog bort med al Klage! *Ham* love min Sang,
som stærk i de svage opfylder vor Trang
og styrer så trolig de Småfolk til Gavn,
der elske hans Bolig og ære hans Navn,
ja, løser i Nåde til Glæde vor Gåde,
om end vi indvikler den selv!

Og den levende og levendegørende Strøm er ledet ind over hele Danmark. Så er der da Håb for hele det danske Folk. Blot det vil lukke sig op for den Strøm, kan der atter bliver Dag i gamle Danmark, som der var engang i svundne store Tider . . . . Og se! just som Grundtvig sidder og tænker så stort om det stakkels fattige Land, der dog har så rig en Fremtid, kommer „Valdemar den store og hans

Mænd“ ridende ind ad Døren til ham. Det bliver for Grundtvig en herlig Stadfæstelse af hans Håb:

O, nu få vi Sommer! O, nu har vi Dag!
 Nu vokse der Blommer på Fjeld og på Tag!
 Nu vokse der Palmer som Rosmer på Strå!
 Nu klinge der Salmer, hvor Leerne gå!

Nu synger det døde, nu blomstrer det øde, nu Bjergene springe med Fryd!

Dette tredobbelte Håb; for Menigheden, for Folket, for hvert enkelt Menneske giver Grundtvig en dyb Fred ved Tanken om Fremtiden, som jo ellers kan se mørk nok ud. Med denne Fred, Guds Fred, indleder og afslutter han sit storladne Digt:

Guds Fred, hvor I bygge på Mark og på Fjeld . . !
 Guds Fred over Folket i Nord!

Det er ikke sådan, at man kommer sovende til den store Fremtid, som Grundtvig varsler om. Nej, der vil altid være grumme Jætter, der vil hindre Livet. Vi kender godt Jætten her i Danmark fra gammel Tid, hans Navn er Ligeegyldighed, Lunkenhed, Dorskhed. Mod det må der kæmpes. Men Jætten *kan* overvindes. Ikke med Vold og Magt men med „Guldhamren“ : med Hjertet, når det gribes og varmes og finder sit eget Udtryk: Kærlighedsordet, Modersmålet, det levende Ord; der skal forvandle de stumme Fisk til Svaner.

Gak ud! siger Ånden, forkynd, hvad Du ser:
 hvordan efterhånden i Hytter af Ler
 et Orgel der bygges af Piber og Strå,
 med Fjedre det lykkes at lege derpå.

Hvad end der kan hændes, med *Tiden* fuldendes skal dog, hvad med den er begyndt.

Forkynd, at af Skolen der gøres nu brat
 det Værksted for Solen, Du skimted i Nat!

Ja, Anden byder ham at varsle om en ny og velsignet Tid for Danmark og for hele Norden:

Mens Markerne bølge med stående Korn,
 mens Fuglene følge det gamle Skovhorn,
 mens Krøniken rækkes og tækkes de små,
 om Dagen end stækkes og Slæderne gå —
 syng lavt over Skoven, syng højt over Voven: Guds Fred over Folket i Nord!

Og ikke blot ser Grundtvig i sit Fremtidssyn Danmark rigt og blomstrende, lykkeligt og velsignet selv sammen med det øvrige Norden. Men han synes at se Danmark som det udkårne Land. „Forhåbningens smilende Ø“ for den hele Slægt . . .

Det *var* unægtelig en Nyårsmorgen, Grundtvig havde set i Syner og nu skildrede i dette mægtige Digt. Det er Fremtidssyner, der i Vælde og Storhed næsten kan ligne de gammeltestamentlige Profeters, når de skildrede, hvordan Gud — efter Nederlagets og Mørkets, de ringe Dages Tid — vilde trøste sit Folk, føre det tilbage til Forjættelsens Land, som han engang havde givet dette sit Folk, vilde bane Vejen for det, få det til at grønnes og blomstre, gøre det lykkeligt, mægtigt og rigt og så endelig engang lade andre Folk, der følte sig grebet af al den Herlighed, søge til det, undres over, hvad Gud havde givet dette Folk, og så få Del i dets Herlighed.

Men hvordan gik det så med disse Profeternes fagre Syner, skønne Drømme om Gyldenåret, som skulde komme?

Ak, de blev aldrig til Virkelighed. Og Følgen deraf blev en Afslappelse, en dyb Skuffelse, der gjorde Folket surt og bittert mod Profeterne og mod alle andre Folk.

Hvordan er det nu gået med Grundtvigs Morgendrømme og Syner?

Det kan dog vist ikke nægtes, at adskilligt af det, han så hin Skærsommer for 100 År siden, blev i nogen Grad til Virkelighed. Der kom jo virkelig i de følgende År en ny og rigere Tid for Danmark både på den ene og den anden Måde: Vort Pengevæsen kom i Orden. Der kom gode Tider både for Landbrug, Håndværk og Handel. Også i åndelig Henseende er der vågnende Liv. 1825 følger Grundtvigs „mangeløse Opdagelse“, der vel ikke straks kommer til at bære Frugt i Menighedslivet, men dog efterhånden baner sig Vej og fremkalder et rigt og levende Menighedsliv, hvor man også hører „de stumme Fisk“ løfte deres Røst som Svaner i den ny Salmesang, som Grundtvig sang for i. Også „det Værksted for Solen, han skimted i Nat“, den danske Folkehøjskole,

fremkaldte jo især i Årene efter 1864 et rigt Liv i den danske Bondebefolkning. Og gennem alt dette fremvokste der et Menneskeliv, der vist må siges at være rigere, end det nogen Sinde før var levet i Danmark, i hvert Fald i »det brede Lag« på Landet. Også det er jo nu ved at gå i Opfyldelse: Mange fremmede ser nu med Forventning hen til Danmark for at lære f. Eks. af den danske Højskole.

Jo, vist kom der en Nyårmorgen i Danmark. Og Grundtvig havde ikke blot set og varslet Dagen, før den oprandt, men han arbejdede på, at Synerne kunde blive til Virkelighed. Og vi skylder ham Tak ikke blot for hans skønne Digterværk, men også for hans Arbejde på at vække til Live i Danmark et jævnt og muntert, virksomt Liv.

Nu i 100-Året efter står vi på lignende Måde som Grundtvig i 1824. Vor Tid er jo på mange Måder mørk og ulykkelig. Vi lider under Følgerne af en endnu ulykkeligere, der gik forud. Hvordan vil Fremtiden blive? Hvad er denne Brydningstime: Skumring eller Gry?

Ja, hvem kan vide det eller hvem kan ane det? Vi har vist ingen Profet i Øjeblikket, der kan sige os noget om dette. Man kan dog nok — uden at være Profet — sige så meget, at skal vi opleve at få nyt Håb — som Grundtvig fik det i 1824 — da skal man ikke slå en Streg over Fortiden, hvor streng den end kan være at drage sig til Minde. Der er aldrig nogen Forløsning i Glemsel. Men kan vi ved Åndens Hjælp få den svundne Tid og dens Minder gjort levende igen, så kan det ikke være andet, end vi — hvis vi *vil* se det — kan opdage, at Gud har grebet ind dér, opdage nogle af Guds Størværker. Og får vi Øje for *det*, da får vi det levende Håb. Han, som har hjulpet hidindtil, han hjælper nok herefter.

Thyge Thygesen.

En engelsk Skolemand.

Thomas Arnold og Skolen i Rugby.

»Typisk er den engelske Opfattelse af Læren. Denne skal forud for alt andet være en Personlighed, hvis Gerning det er at forme Mennesker, Karakterer.«

»Hans Personligheds formende og skabende Kraft er det lodigste Bevis for hans Kald og lægger Værdighed over hans Arbejde.«

Grønvald Nielsen: Grundtvigske Skoleidealer efter Krigen. Aarskriftet 1922.

En Efteraarsdag i Aaret 1833 kom en frisk og kæk 10aarig Dreng kørende med Diligencen, der gik fra London til Rugby; han havde, med smaa afbrydende Spisepavser, kørt fra Kl. 3 om Natten og rullede nu ved Middagstid ned langs Siden af Skolens Sportsplads forbi Skoleporten nedad Hovedgaden, til Diligencen holdt ved Gæstgivergaarden „Den flakte Ørn.“ Han var stærkt betaget af Rejsens Indtryk og af alt det nye, der ventede ham. Det var Thomas Hughes, en Godsejersøn fra det sydlige England, der den Dag skulde begynde sin Skolegang paa den gamle Rugby Skole — lidet anende, at han siden skulde blive en af sin Skoles kendteste Elever ved at skrive Fortællingen: „Tom Browns Skoledage.“

Rugby-Skolen ligger oppe i Shakespearelandet — Warwickshire — i det engelske Midtland ca. 20 danske Mil fra London, den er grundlagt i Shakespearetiden (1567) af en rig London Købmand og hører, sammen med Skolerne i Winchester, Eton og Harrow, til Englands berømteste gamle Kostskoler, disse Skoler, hvor hver Plet har sin Historie, og hvor alt hviker om store Traditioner.

„Tom Browns Skoledage“ hører til de klassiske Bøger og vel at mærke til de klassiske Bøger, som læses den Dag i Dag; næsten alle Englændere kender den, og viden om er

den oversat i Verden, ogsaa her hjemme har den fundet en betydelig Udbredelse i den ikke helt heldige og paa sine Steder vel meget forkortede danske Udgave.

Bogen ligger ganske nær op til Virkeligheden, er Forfatterens Oplevelser fra ca. otte indholdsrige Aar i Fortællingens Form.

Selv om Skolen siden den Gang er meget udvidet baade i Areal og Bygninger, saa ligger dog Hovedbygningen og dens nærmeste Omgivelser den Dag i Dag i det væsentlige uforandret, og man kan gaa rundt og finde de allerfleste Steder, der er omtalt i Bogen. Man kan kigge ind i det lille Studereværelse, som Tom Brown og Harry East beboede i den lange Gang i nederste Etage. Det *er* rigtignok lille; nu bor der kun én, og han havde indrettet sig svært hyggeligt. Ved siden af kan man finde Tyrannen Flashman's Værelse og lige derved den store Spisesal med Ildstedet, hvor Flashman „stegte“ Tom. Man kan sætte sig ind i Kirken, der dog er betydeligt større nu, og se for sig Dr. Arnolds og Drengenes Gudstjeneste, som den er skildret i Bogen, og oppe ved Koret finde Rektorens Grav, og lige udenfor Kirken ud mod Dunchurchvejen er Pladsen, hvor Toms store Slagsmaal fandt Sted — og saadan videre.

Tom Brown, Bogens Hovedperson, er næppe meget forskellig fra Forfatteren selv som Dreng. Thomas Hughes, levede fra 1822—96, kom fra Rugby til Universitetet i Oxford og har fra denne Tid givet en Slags Fortsættelse af Skoleromanen i „Tom Brown i Oxford“ en Bog, som dog aldrig har vundet videre Anerkendelse. Idealerne fra Rugby blev han tro sit Liv igennem. Han blev Advokat og tillige sammen med Teologerne Frederick Denison Maurice og Charles Kingsley og Juristen John. Ludlow Leder af den kristelig-socialbe Bevægelse i England, som ved Midten af forrige Aarhundrede virkede saa velgørende og fik megen Betydning, navnlig ved at vække Forstaaelse for Arbejderspørgsmaalet i videre Kredse. I 1865—74 var han Medlem af Parlamentet.

Paa en bred Plæne udenfor Skolens Bibliotheks- og Museumsbygning staar hans Statue i hvidt Marmor med Ansigtet

vendt imod den gamle, vidtstrakte Sportsplads, hvor han tumlede sig som Dreng, og som han holdt saa meget af.

Thomas Hughes Bog er en fortrinlig Skildring af Drenges Liv og Færden, men den har ikke mindst sin Værdi ved det troværdige Billede, den giver af Thomas Arnold — Skolens Rektor fra 1828—42, ham der er blevet kaldt „Englands største Skolemand“.

En anden af Thomas Arnolds Elever, Arthur Penrhyn Stanley, som siden blev Dean (Domprovst) ved den berømte Domkirke Westminster Abbey i London og en af den engelske Højkirkes fremtrædende Mænd, udarbejdede umiddelbart efter Dr. Arnolds Død i 1842 sit store Værk i to Bind: „Life and correspondence of Dr. Arnold (Dr. Arnolds Liv og Breve). Atter og atter er det blevet optrykt, og der er blevet sagt om det, at det er en af de bedste Biografier, der er skrevet paa Engelsk.

Mon nogen Skolemand har faaet et skønnere Mindesmærke end det, de to tilsammen har rejst; man kunde fristes til at sige, at Thomas Hughes har dannet Sokkelen og forsynet den med Relieffer, og at Arthur Stanley har mejslet selve den monumentale Skikkelse og levendegjort dens Træk.

Ud fra disse Bøger og anden nyere Litteratur f. Eks. Sir Joshua Fitch; „Thomas and Matthew Arnold and their influence on English education“ (Thomas og Matthew Arnold og deres Indflydelse paa engelsk Opdragelse), skal jeg i det følgende søge at give et naturligtvis kun med faa Streger tegnet Billede af Dr. Arnolds Personlighed.

Thomas Arnold er født i West Cowes paa Øen Wight i Kanalen. Kun fem Aar gammel mistede han sin Fader, der havde et overordnet Embede som Toldmand paa Øen. Drengen blev nu opdraget af sin Moder og hendes Søster, kom siden til Skolen i Winchester og derfra til Universitetet i Oxford, hvor han — tidligt udviklet, højt begavet og ivrigt interesseret, som han var — udmærkede sig iblandt Studenterne og havde den Lykke at finde sine Venner mellem de bedste.

Hans Hovedinteresse var Historie, men tillige var han en fremragende Dyrker af de klassiske Sprog og stærkt optaget af etiske og politiske Spørgsmaal. Munter, livfuld, fyrig har han været af Væsen, men med en Underbund af dyb Alvor og med en Stræben frem imod det harmoniske i Livet, som præger hele hans senere Virke.

Alt fra de tidlige Aar var han en levende Kristen, og efter en Del friere Studier besluttede han sig til at studere Teologi for at blive Præst. Ved disse Studier kom han under sin samvittighedsfulde Syslen med de religiøse Problemer for en Tid ind i Tvivl og Vanskeligheder, saa han var ved at mene, at han maatte opgive at gaa videre, men ved en Vens fine og hensynsfulde Hjælp kom han igennem det, saa det blev til Afklaring og Fæstnelse for hans Trosliv.

Han har utvivlsoomt hørt til sin Tids bedste unge, men har dog ingenlunde været, eller følt sig at være, uden Lyde; i de unge Aar havde han nogen Hang til Magelighed, ja, hele Livet igennem var det en Anstrengelse for ham at komme tidligt op om Morgenens; der var ogsaa en Tid en sygelig Rastløshed over ham og tillige en Mangel paa Evne til at tage sig sammen om sine Opgaver og til at gaa frem efter bestemte Linier. Men han var selv klar over disse svage Punkter, følte, de skulde overvindes, og da han traadte ind til Livsarbejdet, var disse Svagheder overvundet.

I Oxford var han i ni Aar — de fem sidste som Universitetsstipendiat. Dér blev han i 1818 ordineret, og næste Aar, da han var 24 Aar gammel, slog han sig ned i den lille By Laleham, der ligger ude i et dejligt Landskab Vest for Oxford, hvor Themsens kun er en lille Flod. Det var hans Hensigt her at have 7—8 Drenge i sit Hjem, opdrage dem og forberede dem til Universitetet samtidig med, at han var Sognepræstens Medhjælper. Omtrent ved samme Tid blev han gift med Præstedatteren Mary Penrose, en Søster til en af Vennerne fra Oxfordtiden.

Det blev ni lykkelige Udviklingsaar for ham i denne Kreds med Præste- og Opdragervirksomhed, stille Studier, hyggeligt Hjemliv med sine egne og Drengene og Opholdet

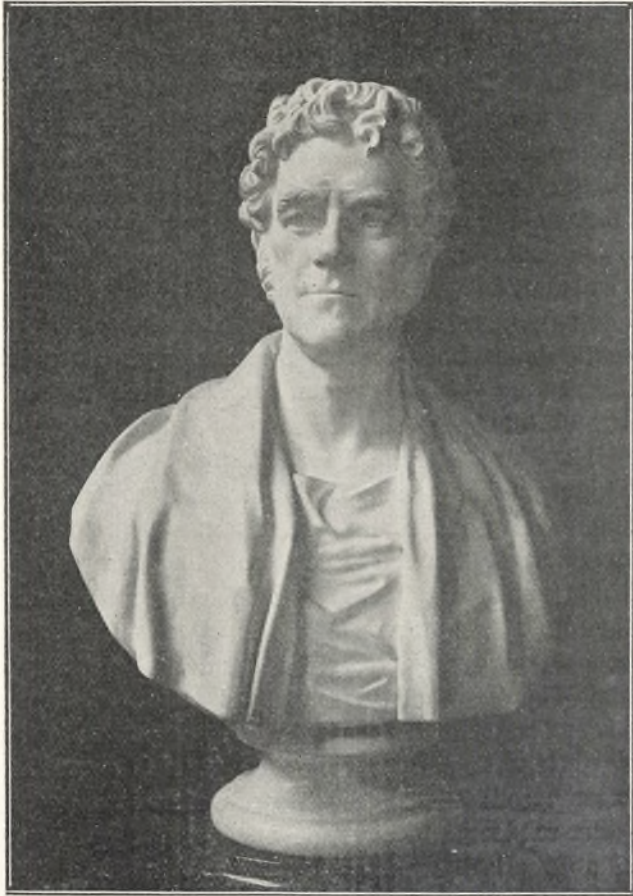
i den friske Natur, som han nød, og hvor han drev Idræt med sine Elever — altsammen blev det til en fredfyldt og frugtbar Forberedelse til hans Livs egentlige Gerning; hans Karakter styrkedes, hans Kundskaber og Lærdom fik solidere Grund, og hans kristelige Overbevisning uddybedes.

„Den mest mærkelige Ting, som slog mig straks, jeg kom ind i Laleham-Kredsen, var den vidunderlige Sundhed i Tone og Følelse, som var herskende i den“, siger en af hans Elever fra den Tid.

Det var Gæringstid i England da. Den franske Revolution havde vakt Forhaabninger hos Underklasserne, den industrielle Omvæltning — Overgangen fra Værksted til Fabrik — havde fremkaldt Arbejdsløshed og foreløbig megen Forvirring, og Napoleonskrigene havde direkte og indirekte bragt megen Forstyrrelse — sociale og aandelige Brydninger og Vanskeligheder sporedes overalt. Thomas Arnold fulgte det alt med den mest levende Deltagelse. „Jeg kan ikke sige dig, hvor den Tilstand, Landet er i i Øjeblikket, optager mit Sind, og hvilken hvileløs Attraa jeg føler efter at faa det i min Magt at gøre noget godt“, staar der i et Brev fra de Aar. Han fik sit Ønske opfyldt. Der blev givet ham en Kampplads, hvor det gjaldt en af Englands store, ældgamle Institutioner — The public school — d. v. s. den gamle, engelske, lærde Skole, formet som Kostskole. — Skulde den forfalde eller fornyes — det var det indtrængende Spørgsmaal, Thomas Arnold blev stillet overfor, da han fik Kaldet til at blive Rektor i Rugby.

Der var gennemgaaende ikke nogen god Aand i disse Skoler ved denne Tid. Paa den største af dem, Eton, havde Dr. Keate hersket i mange Aar med haard Haand. Hans Metode var Prygl og dødt Terperi; gennem det hele sporedes Mangel paa Aand og indre Holdning, medens Opløsning og Lovløshed bredte sig i alle Kroge. De store Drengene tiltog sig Magten, tyranserede de yngre og tog sig alle mulige Friheder — til Tider gik Bølgerne saa højt, at de var ved at gaa Rektoren over Hovedet. Paa lignende Vis var det gaaet i Rugby. Skolen havde haft en Række middelmaadige, for et Par enkeltes Ved-

Thomas Arnold.

kommende ligefrem umulige, Rektorer; engang havde der endog været Sammensværgelse og Oprør blandt Eleverne, saa Rektoren havde maattet kalde Hjælp til fra Byen. At der ikke kunde være Tale om megen Opdragelse under de Vilkaar, er indlysende. Den sidste Rugby-Rektor havde været bedre, men der var alligevel nok at tage fat i, da Thomas Arnold, som imidlertid var blevet Dr. theol., blev kaldet til Rektor fra August 1828.

Da Skolens Værger skulde vælge en ny Rektor, havde en

Oxford-Professor i en Anbefaling for Dr. Arnold udtrykt sig saadan: „Hvis Arnold bliver valgt, vil han ændre Opdragelsens Aand i alle Englands public schools“.

Se paa det smukke Billedhuggerværk, Marmorbusten af ham, som staar i Westminster Abbey og National Portrætgalleriet i London, og som findes gengivet ovenfor. Det højt baarne Hoved, Øjnene, den faste Mund taler om Mandighed og Energi, Alvor og Godhed. Her var Manden, der havde Myndighed, og som vidste Vejen, han vilde gaa.

En kendt, engelsk Præst havde udtalt som sin Mening, at „The public schools er ligefrem Arnesteder og Voksepladser for Last“. Det var stærke Ord, men Dr. Arnold saa godt, at der var noget om det; der maatte ryddes op i meget, og der maatte en ny Aand ind i Skolerne.

Før han blev valgt, skrev han i et Brev: „Jeg føler, at hvis jeg bliver Rektor, kan jeg gaa til Arbejdet af hele mit Hjerte, og jeg vilde, med Guds Velsignelse, gerne prøve, hvorvidt mine Tanker om kristelig Opdragelse virkelig ikke er udførlige, om vort public school System ikke har i sig nogle ædle Elementer, som under Helligaandens Velsignelse og Visdom kan frembringe Frugt endog til evigt Liv“.

Angreb paa disse Skoler kommer der stadigvæk; under et Ophold i England i 1920 læste jeg en Del i en stor, tyk Bog, som fra først til sidst var et systematisk Angreb paa dem. Jeg spurgte Rugbys nuværende Rektor, hvad han mente om den. Han havde ikke læst den, men mente, at der nok var en Kim af Sandhed i den, men fremsat — efter hvad han havde hørt — i en ganske overdreven Form.

Der er jo naturligvis Farer ved Kostskolen, men der er Farer alle Vegne i Livet; der er Fare hver Gang Forældre sender deres Børn ud blandt Skole- eller Legekammerater. „Vi gaar i Fare, hvor vi gaar“; det passer. Der gælder det for Kostskolen som for alt andet, at det kommer an paa den Aand, der er paa Stedet, om den er saa stærk, at den sejrer og vejrer det daarlige væk, saa det ikke kan trives, selv om det prøver at kaste sit Frø. Det er det afgørende.

Dr. Arnold havde fra første Færd Syn for Helheden, Har-

monien, kunde ikke nøjes med at sigte paa mindre end det hele Menneske, hvad en Udtalelse som f. Eks. denne tydeligt vidner om: „Eftersom vi skal ære Gud i vort Legeme og vor Sjæl, med alle vore Evner, baade ydre og indre, kan jeg ikke regne det for en uværdig Ting, hverken at gøre Legemet kraftigt og virksomt eller vor Forstand klar, rig og smidig i sin Evne. Jeg kan ikke fra den religiøse Opdragelses Omraade fjerne det, som tjener til vore Legemers og vor Tankes Fuldkommengørelse, saa længe som vi selv skal lære at tjene Gud i Legeme og Tanke, i Sjæl og Aand.“

Hans Elev Arthur Stanley siger det paa saa mange Maader, at det var Bygningen af deres hele Karakter, han sigtede paa — f. Eks. saadan: „Han lærte os, at i denne vidunderlige Verden kan ingen Dreng eller Mand sige, hvilke af hans Handlinger der er ligegyldige, og hvilke ikke, at ved et tankeløst Ord eller Blik kan vi lede en Broder, for hvem Kristus er død, paa Vildspor. Han lærte os, at Livet er et Hele, bygget op af Handlinger og Tanker og Længsler, store og smaa, ædle og uædle; derfor er den eneste sande Visdom for Dreng og for Mand at bringe det hele Liv i Lydighed til ham, hvis Verden vi lever i, og som har købt os med sit Blod, og i hvis Navn og til hvis Ære vi skal gøre alt, enten vi spiser eller vi drikker, eller hvad saa siden vi gør“.

Dr. Arnold gik maalbevidst frem, men tillige varsomt; han var for klog til uden videre at afskaffe og ændre mange Ting, som nu engang havde vundet Hævd. Han gjorde sig først klart, hvad der var af godt i det eksisterende System, som han jo kendte grundigt fra sin egen Skoletid, dernæst, hvordan han kunde bruge det, forbedre det, indblæse det en ny Aand. Han gjorde f. Eks. ikke Forsøg paa at afskaffe det gamle „fag“-Væsen*) (fagging), som saa ofte er blevet misbrugt, men han omdannede det til at tjene sit Formaal. „Et

---

*) I de engelske public schools er Drengene i Alderen fra 11-12 til 18 Aar; de yngre maa i nogle Aar være „fag“ d. v. s. en Slags Oppassere for de ældre, som saa til Gengæld skal tage sig noget af deres „fag“ og vise ham noget til Rette. Eleverne i sjette Klasse kaldes præpostors og har en betydelig Myndighed, men ogsaa et stort Ansvar. Meningen er den, at de skal lære baade at lyde og lede og opdrages til selv at skabe den rette Aand og Tone.

andet System“, sagde han, „kunde maaske være bedre end det, men jeg sidder nu her midt i dette og maa prøve at faa det bedst mulige ud af det.“

Saa samlede han sjette Klasse, de 17—18-aarige, om sig og sagde dem, at de i Følge de gamle, uskrevne Love var udstyrede med Myndighed til i mange Maader at styre og lede omkring i Skolehjemmene, og at han stoledes paa deres Hjælp. „Jeg ønsker, at I skal føle“, plejede han at sige til dem, „hvor vældig den Indflydelse er, som I ejer over alle, der er nedenunder jer. Naar jeg kan stole paa sjette Klasse, er der ingen Post i England, som jeg vilde bytte med denne, men hvis I ikke støtter mig, maa jeg gaa“.

Tre Gange om Aaret havde han dem til Middag i sit Hjem og talte med dem om deres Pligter og om Skolens Stilling i det hele taget. Her appellerede han til det bedste i dem, gjorde dem forstaaeligt, at Skolens Ve og Vel ahang af dem, saadan som de gav Eksemplet til de yngre, saadan blev Skolen. For dem var han som en ældre Ven, dem talte han ikke sjældent med paa en fortrolig Maade, uden at de dog derfor glemte den ligesom selvfølgelige Værdighed, der var over hans Holdning og Væsen. I Sommerferien indbød han dem til i smaa Hold at være sine Gæster paa det lille Landsted, han ejede i Westmoreland, en af Englands skønneste Egne.

Dr. Arnold troede, at Vejen til at gøre en Dreng til en Gentleman var at behandle ham som en saadan og at vise ham, at han blev respekteret og mødt med Tillid. Han kunde sige til en Dreng: „Naar du siger saadan, er det fuldkommen tilstrækkeligt for mig, selvfølgelig stoler jeg paa dit Ord“. Det var maaske dristigt i enkelte Tilfælde, men han vakte deres Æresfølelse; det blev den almindelige Mening blandt Drengene, at det var en Skam at komme med en Løgn til Dr. Arnold, „for han tror os altid“.

Men Orden skulde der være i Sagerne, og Ting, som han ansaa for skadelige eller tvivlsomme for Drengene og forstyrrende for Arbejdet og Enheden, og som havde sneget sig ind i de tidligere mere lovløse Tider, udryddede han med fast Haand. Det gjaldt f. Eks. ældre Drenges Tyranni overfor yngre.

Nogle af de større Drengene havde Jagthunde anbragt paa Skolens Grund og Jagtbøsser staaende, begge Dele maatte bort. En Del af disse gennemgaaende velhavende, unge Herrer vilde ogsaa gerne deltage i Egnens Parforcejagter eller optræde som Ryttere ved Væddeløb. Alt det forbød han, og alvorlige Overtrædelser af disse og andre af Skolens Regler straffede han strengt; forefaldt det blandt de ældre, som han ventede saa meget af og viste saa megen Tillid, blev de bortvist fra Skolen. Ligeledes, hvis han mærkede, at en Dreng intet vilde bestille og tog alt Arbejdet med Ligegyldighed og ikke vilde tage sig sammen, saa skrev han til Forældrene og anmodede dem om at tage deres Søn ud af Skolen — det gjaldt det heles Vel. Han mente ogsaa, at der var Drengene, som egnede sig bedre for Privatundervisning end for en saa stor Skole.

Alt saadant noget, som ikke havde været Skik før — og ingen er mere konservative end Skoledrengene overfor Traditioner — vakte i de første Aar flere Gange murrende Misfornøjelse blandt Eleverne. Engang, hvor han havde maattet bortvise flere Drengene, blev han, da han om Morgenen traadte ind i deres Kreds, modtaget med en ildevarslende Mumlen. Han rensede da Luften ved paa sin myndige Maade at sige bl. a. dette til dem: „Det er ikke nødvendigt, at Skolen her skal være en Skole med tre Hundrede eller et Hundrede eller halvtreds Elever men det er nødvendigt, at det skal være en Skole bestaaende af kristne Gentleman“.

Det var et nyt Udtryk, et nyt Begreb, han her indførte, og hvorved han tog det altfor nøjsomt udvendige bort fra Ordet Gentleman.

Et Sted i hans Taler findes f. Eks. følgende Vending: „Hvad jeg ofte har sagt før, gentager jeg nu: Det, vi maa stræbe efter her, er for det første religiøse og moralske Grundsætninger, for det andet gentlemanmæssig Opførsel, for det tredje intellektuel Dygtighed“.

Da han engang skal antage en ny Lærer, skriver han i et Brev til ham: „Hvad jeg ønsker, er en Mand, som er en Kristen og en Gentleman, en handlekraftig Mand, og en, som har sund Sans og forstaar Drengene“.

Det var Karakter, sand Mandighed, han vilde have frem hos dem. Dr. Arnold ønskede, at Drengene skulde sætte deres Skole højt. Naar han talte til dem om Skolens Sager, var det som Medlemmer sammen med ham af den samme ophøjede Institution, hvis Karakter og Ry de, ligesom han, havde til Opgave at opretholde. Af de yngre Drengene blev han set paa med Ærbødighed blandet med Frygt, naar han gik om paa Skolens Enemærker iført sin lange, flagrende Doktorkappe, men kom de ham ved en eller anden Lejlighed paa nærmere Hold — tænk paa Harry East's Samtale med ham i „Tom Brown's Skoledage“ — eller i hvert Fald, naar de naaede op i sjette Klasse og fik meget med ham at gøre, blev deres Følelser for ham til en ærbødig Hengivenhed, som de bevarede Livet igennem, og som gerne fandt Udtryk, naar de mødtes senere i Livet.

Der var Elever, der altid siden, naar de tænkte paa ham, saa ham i bestemte, plastiske Situationer — „det Blik, hvormed han saa rundt i Klassen i de faa Øjeblikkes Stilhed, før Timen begyndte“ — „det fornøjede Blik og muntre „Tak“, som fulgte ovenpaa en vellykket Oversættelse“. Og en anden kunde aldrig glemme den Maade, hvorpaa han engang havde irettesat nogle Drengene, som opførte sig upassende under Morgensangen. — „Intet“, sagde Dr. Arnold, „intet er Satans Værk mere aabenbart end at gøre hellige Ting latterlige.“

Han havde egentlig et heftigt Sind, kunde i sine unge Aar let bruse op, men han havde faaet lært Selvbeherskelsens vanskelige Kunst. I de unge Dage i Laleham havde han engang i en Undervisningstime tabt Taalmodigheden og talt skarpt til en Dreng, som ikke havde saa nemt ved at følge med. Drengen saa op paa ham og sagde: „Hvorfor taler De saa vredt? Jeg gør det virkelig saa godt, som jeg kan“. Han har senere flere Gange selv fortalt sine Børn den Historie og føjede da til: „Jeg har aldrig før i mit Liv følt mig saa skamfuld — det Blik og den Tale har jeg aldrig kunnet glemme.“ Gennem hele sin Personlighed, sin i bedste Forstand overlegne Væremaade, sin fuldendt ridderlige Fremtræden

Rugby Skoles Kirke.

virkede han ind paa dem i Klassen, ved Morgen- og Aftensangen, paa Tomandshaand og ved Gudstjenesten.

Da han blev Rektor, var der ansat en Præst ved Skolens Kirke, men da denne efter tre Aars Forløb drog derfra, fremsatte Dr. Arnold for Skolens Værger Ønske om selv at overtage Præstegerningen, dog uden Løn. Han syntes, han maatte have dette selv, om der virkelig skulde blive den Helhed over det, han drømte om.

Det var tydeligt for Drengene, hvor

fuldstændig han gik op i Ledelsen af Gudstjenesten, hvordan han lagde hele sin Sjæl, hele sin Varme ind i hver enkelt Del af den. Han vilde, at Trosbekendelsen skulde føjes ind i Gudstjenesten som en Jubel- og Takkehymne, og skønt han var meget lidt musikalsk, maatte han altid, naar de kom til det Punkt, give sig hen i Afsyngelsen af den. Men stærkest Indtryk gjorde vel hans Prædikener. Disse korte, indholdsrige Prædikener er siden udgivet i fem Bind. Lige kommet op paa sit Værelse efter en af Dr. Arnolds Prædikener skrev Arthur Stanley i sit attende Aar i et Brev: „Jeg kan ikke beskrive det for dig, men jeg har aldrig set eller hørt

noget, som saa stærkt har givet mig en Idé om, hvad Inspiration er“.

Og Thomas Hughes siger saadan i sin Fortælling: „Mere værdige Penne end min har beskrevet denne Scene. Den Ege-træs Prædikestol, der stod lidt frem over Elevernes Siddepladser. Den høje, ædle Skikkelse, de funklende Øjne, Stemmen, der snart var blød som de sagte Toner i en Fløjte, snart klar og vækkende som de lyse Toner fra et Infanterihorn. Denne Mand, som stod der Søndag efter Søndag og vidnede for sin Herre, af hvis Aand han var fyldt, og i hvis Navn han talte. De lange Linier af unge Ansigter Række ved Række gennem hele Kirkens Længde — lige fra den lille Dreng, der nylig havde forladt sin Moder, til den unge Mand, som maaske næste Uge skulde ud i den store Verden frydende sig over sin Styrke — — —“.

Det kunde være fristende at citere Stykke efter Stykke af disse Prædikener, der er saa langt fra al gammeldags Prædikemaade, saa lige til og naturlige, som hørte de hjemme i vor Tid, og tillige saa tydeligt et Vidnesbyrd om, hvor nøje han fulgte Drengenes daglige Liv og kendte alt det, der rørte sig i dem. De følte det, som kunde han se lige ind i dem, se, hvad de tænkte og følte, se deres Svagheder, se, hvordan de stod i det. Han kunde afdække det, men han kunde saa vist ogsaa opmuntre og give Mod og vise dem Vejen. De følte, at han stod altid midt i Striden for dem.

En Lørdag Eftermiddag kom han gaaende hen over Sportspladsen og stod stille lidt for at se paa Drengenes ivrige Fodboldkamp. For lidt siden var en af Skolens Dreng bukket under for en Sygdom, han kom lige fra Dødslejet. Den næste Dag sagde han saadan i sin Prædiken til dem:

„Da jeg i Gaar kom fra ham, som just da var blevet taget fra os, og saa rundt paa alle de kendte Ting og Scener paa vore egne Enemærker — hvor jeres sædvanlige Fornøjelser var ved at gaa for sig med samme Munterhed og Liv som ellers — følte jeg ikke, at der var noget pinligt ved at se det; det syntes mig ikke paa nogen Maade stødende eller ude af Samklang med de Følelser, som Synet af en

døende Kristen maa formodes at vække. Det usamstemmende for den naturlige Følelse mellem sørgelige Scener og livlige Scener gjorde sig slet ikke gældende. Men jeg følte, at hvis nogen af de daarlige Ting, som af og til hænder iblandt os, havde vist sig for mig, hvis jeg havde hørt, at nogen af jer havde gjort sig skyldig i Usandhed eller Drikkeri eller anden lignende Synd, hvis jeg et eller andet Sted havde hørt bespottelig, uvenlig eller usømmelig Tale, hvis jeg havde hørt eller set noget Tegn til den ynkelige Daarskab, der bejler til Daarernes Latter ved at lade, som man ikke frygter det onde og ikke bryder sig om det gode, saa vilde hver enkelt af disse Ting havde virket skurrende imod den Scene, jeg lige havde forladt, og have været mig uendelig pinlig. Og hvorfor? Ikke fordi saadanne Ting i Virkeligheden vilde have været værre da end til enhver anden Tid, men fordi ens Øjne i et saadant Øjeblik virkelig er aabnede til at kende godt og ondt; fordi vi i saadanne Øjeblikke føler, hvad det er at leve saaledes, at Døden bliver en uendelig Velsignelse, og ogsaa, hvad det er at leve saaledes, at det var bedre for os, om vi aldrig var blevet født.“

Deres Stilling til Samfundet, til Menneskene omkring dem, lagde han dem stærkt paa Sinde, søgte at lære disse unge Fyre, der for de flestes Vedkommende om nogle Aar vilde være velhavende Mænd i indflydelsesrige Stillinger, at skønne paa, hvor godt de havde det, men ogsaa at tænke paa at gøre noget for dem, der havde de ringe Kaar; han vilde saa gerne lære dem at tjene. Hvor han selv kunde overkomme det, var han altid rede, da — for blot at nævne et Eksempel — Jernvejene blev anlagt omkring Rugby, der er et Knudepunkt, tog han og hans Lærere skiftevis ud i Omegnen for at holde Gudstjeneste for Arbejderne om Søndagen. Han var dybt interesseret i Tidens vanskelige sociale Spørgsmaal og i politisk Henseende en afgjort Tilhænger af Valgreforment af 1832, hvor Valgretten blev saa betydeligt udvidet.

Dr. Arnold holdt bestemt paa, at Rugby-Skolen ikke i hans Tid maatte faa mere end 300 Elever; siden den Tid er Tallet op imod vore Dage vokset til det dobbelte, skønt man

stadig har holdt noget igen. Den hører derfor heller ikke — trods sin Navnkundighed — til de største.

Der kunde være meget at sige om ham i hans Forhold til selve Undervisningsstoffet, men det er umuligt her at komme nærmere ind paa alt det. Han var en afgjort Tilhænger af Græsken og Latinen og hele den klassiske Dannelse, men disse Sprog blev ikke hos ham til tørt og ked-sommeligt Lektieterperi; han søgte, og han magtede, at gyde Liv i Stoffet, aabne deres Øre for den skønne og mesterligt formede Stil og at give dem levende Udsyn over den gamle Historie.

I al sin Undervisning sigtede han paa at vække deres selvstændige Tænkning og paa at faa dem til at arbejde paa en personlig Maade med det foreliggende Stof. Selv om han ikke brød med den Overbevisning, at de klassiske Sprog skulde være dominerende i en Skole af den Art, var han dog vaagen overfor en Fornyelse og Udvidelse af Skolens Fagstof og Undervisningsmaade.

Selv grebet af Menneskeslægtens Historie og med indgaaende Forstaaelse af de opdragende Værdier, den rummer, var han ivrig for at give Historieundervisningen en fremskudt Plads og for at gøre den levende.

Og han formaaede det; snart blev det saadan, at de Perioder af Historien, som han holdt af, fordybede de sig i paa egen Haand, og de Helte, som var hans, blev ogsaa deres. Ogsaa Geografien kom til sin Ret og blev nær knyttet til Historien. Naar Rugby mange Aar senere var den første af disse Skoler, der indførte Undervisning i Fysik og Kemi, stammer det i lige Linie ned fra hans Vagtsomhed overfor Tidens berettigede Krav.

Han var meget nøjeregnende med, hvilke Lærere han knyttede til Skolen, men naar de var der, var Forholdet det smukkeste mulige, og de nød en rundelig Frihed til at arbejde efter deres bedste Overbevisning.

Skuffelser havde han ikke faa af; der kunde trods alt ske Overgreb og Mishandlinger fra de ældre Drenges Side overfor de yngre; der kunde i det hele hælde adskilligt i hans

store Flok, som gik ham nær til Hjerte. Han kunde blive saa heftigt betaget af det, at det, to Aar før hans Død, kunde aftvinge ham et skriftligt Udbrud som dette: — — — —
 „Men at finde det herskende saadan i vor Kreds, efter at jeg har kæmpet saa mange Aar imod det, er saa udmattende, at det er meget svært at lade være med i Fortvivlelse at kaste Kortene og vælte Bordet. Dog de ædle Stjerner, som jeg ser midt i Mørket i Skikkelse af de faa gode er saa opmuntrende, at man bliver tilskyndet til at blive ombord paa Skuden og prøve endnu engang at bringe den flot.“

Alligevel — i det store og hele lykkedes hans korte Livsværk, og saadan, at Resultaterne saas, endnu medens han levede. Man kunde ikke undgaa at lægge Mærke til de Studenter, han sendte til Universiteterne; det var ikke alene fremragende Elever, men det var unge Karakterer, som bragte en ny og renere Aand med sig end den, man længe havde været vant til. Skolen i Rugby blev som en Fløjmand, de andre Skoler rettede ind efter, og saadan blev han i de 14 Aar en Fornyer af den engelske public school, netop som det var forudsagt ved hans Tiltræden.

Dr. Arnolds Arbejde var meget omfattende, og dog fik han Tid til indgaaende historiske Studier og til Forfattervirksomhed; i 1841 — Aaret før sin Død — blev han valgt til Professor i moderne Historie ved Universitetet i Oxford, saa han et Par Dage om Ugen maatte tage dertil for at holde Forelæsninger — under mægtig Tilstrømning. Hans betydningsfulde Indsats i Datidens kirkelige og kirkepolitiske Strid saa vel som hans skønne Hjemliv med Hustruen og den store Børneflok — en af hans Sønner var den betydelige Digter Matthew Arnold — vil det ikke her være muligt at komme ind paa.

Dr. Arnolds Fader var død pludselig under et Angreb af Hjertesygdommen Angina Pectoris, og han havde selv en Forudelse om, at ogsaa hans Liv skulde afsluttes brat. Han var forberedt; derom vidnede en Række Dagbogsoptegnelser fra hans sidste Uge — de var som en Slags Samtale med hans himmelske Herre og Mester om det, han anede.

Han havde hidtil intet fejlet, men den 12. Juni om Morgenen tidlig fik han pludselig et heftigt Anfald af denne voldsomme Hjertesygdom, og efter et Par Timers Forløb var han død — kun 47 Aar gammel. — Hvad Indtryk det gjorde paa hans gamle Dreng, kan bl. a. ses i Slutningskapitlet af „Tom Brown's Skoledage“. Mon nogen kan læse det uden at bevæges.

Det er i Juli 1842. Tom Brown — eller rettere Thomas Hughes — havde for nogle Aar tilbage forladt Skolen i Rugby og var nu Student ved Universitetet i Oxford. Nu i Juli Maaned er han paa Ferie- og Fisketur i Skotland med to Studenterkammerater.

I lang Tid har han ingen Aviser set — de var heller ikke saa hyppige og allestedsnærværende dengang; men i en af-sides Kro finder den ene af Kammeraterne et mere end 14 Dage gammelt Blad, som han rækker Thomas Hughes, fordi der deri fortælles om Dr. Arnold og hans Død. Dette Budskab griber ham saa stærkt, det er den første store Sorg i hans Liv. Han er ganske overvældet og gaar stille fra dem for at være alene. Da han kommer tilbage, er han klar over, at han ikke længere kan være med paa Turen. Alle hans Tanker er i Rugby. Der maa han ned.

Den lille By ligger døsigt i Sommersolen, for Drengene er borte paa Ferie. Han gaar ud paa Sportspladsen bagved Skolen og lægger sig i Græsset, medens Minderne fra Aarene her glider igennem hans Sind. Saa rejser han sig og gaar ind i Skolens Kirke og sætter sig der paa sin gamle Plads, medens Aftensolen straalere ind gennem de høje, farvede Vinduer. Og han forstaaer, hvor han elskede og ærede den høje Skikkelse, som han saa tit havde set træde frem deroppe paa Prædikestolen. Det gaar op for ham, hvor meget han har betydet for ham i hans Drengear og første Ungdom. Det Ideal, han havde vist ham i Liv og Ord, det vilde han følge som Mand. Og han gaar op til Alteret, hvorunder Dr. Arnold nylig var blevet begravet; der knæler han i Bøn.

Dette er i faa Linier Slutningskapitlet af „Tom Browns Skoledage“, og saa slutter Bogen — og det er jo tydeligt

selvoplevet — med at sige saadan om den unge Student, der knæler deroppe:

„Lad os ikke dømme haardt om ham, hvis hans Sjæl i det Øjeblik er mere opfyldt af Graven og ham, som hviler i den, end af Alteret og ham, om hvem det taler. Saadanne Tider og Overgange, tror jeg, maa gennemgaas af alle unge, modige Sjæle, som maa vinde frem gennem Heltedyrkelse til Dyrkelse af ham, som er Heltenes Konge og Herre. Thi det er kun gennem vort hemmelighedsfulde, menneskelige Slægtskab — gennem Mødres, Søstres, Hustruers Kærlighed, Ømhed og Renhed, gennem Fædres, Brødres og Læreres Styrke, Mod og Visdom — at vi kan komme til Kundskab om ham, i hvem alene alle disses Kærlighed og Ømhed, Renhed og Styrke, Mod og Visdom bor for evigt i al sin Fylde.“

Det er over 80 Aar siden, Dr. Arnold er død, men hans Personlighed lever stadig i det engelske Folk. Midt under Verdenskrigen kom der i London en fortrinlig skrevet Bog, som Forfatteren — Lytton Strachey — kaldte: „Eminent Victorians“, d. v. s. fremragende Skikkelser fra Dronning Victorias Tid. Bogen, som gik i adskillige Oplag og blev meget anerkendt, har fire udførlige Afhandlinger, nemlig om Kardinal Manning, Florence Nightingale, Dr. Arnold og General Gordon.

Han er — ligesom General Gordon — et af deres Mands-ideal.

Holger Budde-Lund.

Retfærdighed.

Siden den store Krigs Dage har næppe noget optaget de fleste Menneskers Sind saa stærkt som de saakaldte sociale Spørgsmaal, de Spørgsmaal, som angaar Formerne og Vilkaarene for Menneskers borgerlige Samliv. Det gælder sikkert alle Lande, baade store og smaa, enten de var med i Krigen eller ej, og det gælder i hvert Fald vort eget. For Tiden er det vanskeligt at være flere Venner eller Bekendte sammen ret længe, før Samtalen af sig selv kommer til at dreje sig om et eller andet Samfundsspørgsmaal. Er ikke Valutasagen, Arbejdsløsheden, Industriens og Landbrugets Kaar — og mange andre Ting af lignende Art — staaende Samtaleemner i næsten alle Samfundslag? Men det er kun naturligt, at det er saadan, for de er ikke alene Samfundsspørgsmaal, men i større eller mindre Grad Samfundets Livsspørgsmaal, og Spørgsmaal om Liv eller Død er nu altid dem, der har mest Betydning for alvorlige Mennesker.

Fælles for de fleste Samfundsspørgsmaal er, at de udspringer af en eller anden Nødstilstand, Lidelse eller Vanskelighed, som det gælder om at fjerne. Det er ikke i Lykkens Dage, men naar Ulykken melder sig, at Spørgsmaalene opstaar og kræver Svar. Mer eller mindre velmente Raad mangler i Reglen ikke; men de gode er som bekendt dyre, — det vil sige sjældne. Snak gør det nu imidlertid ikke. Skal vi engang naa frem til et bedre og sundere Samfund og faa Bugt med nogle af de mange Vanskeligheder, vi trækkes med, saa maa der alvorlig Handling til, ikke tilfældige Lapperier, som lindrer lidt paa den mest iøjnefaldende Nød uden at fjerne et Gran af dens egentlige Aarsag. Saalænge denne bestaar, kommer dens sørgelige Følger uvægerligt igen. Man kan ingen Syg-

dom helbrede alene med smertestillende Midler; dens Aarsag maa findes og bekæmpes med de Midler, som duer til det. Ganske det samme gælder om Samfundet. Er det sygt, saa maa man gaa til Bunds i Undersøgelsen af, hvor Sygdommen stammer fra, og ikke hvile, før det rette Lægemiddel er fundet og brugt til Gavns.

Her har vi alle vort Ansvar. Ingen kan undskylde sig med, at Sagen ikke vedkommer ham. Er ikke alle Danske Landsmænd, Borgere i det fælles Samfund? Er ikke enhver en Del af den „offentlige Mening“ og i Besiddelse af nogen Indflydelse paa de Mennesker, der udgør den daglige Omgang? Og paa Valgdagen er enhver Vælger medansvarlig for den Afgørelse, som træffes, enten han saa stemmer eller bliver hjemme. De, som „har Skoen paa“ og føler dens Tryk, eller de, som daglig har det gale for Øje, har ikke saa svært ved at føle deres Ansvar. Men ogsaa den, der synes at have sit paa det tørre, som hverken sulter eller fryser eller paa anden Maade mærker noget umiddelbart til Forholdenes Tryk, bør være med. Ungdommen, ikke mindst paa Landet, maa forstaa, at det er Ting, som ogsaa angaar den, og gør bedst i at blive klar derpaa i Tide, før Livet med ubønhørlig Strengthed belærer derom. Vil man ikke se Virkeligheden i Øjnene, men hygger man sig med sit paa det tørre uden Tanke paa Naboers og Landsmænds Nød, bare med en Opfordring til at gøre ligesaa, saa bærer man sig ad, som om man satte en Mand paa en nøgen Klippe med Ordene: „Værsgo' og spis.“

Man maa jo nemlig være klar over, at det allermeste af den sociale Nød stammer fra afgørende Brud paa Samfundets Livslove og ikke forsvinder, før disse heles. Megen menneskelig Nød kan i denne Forbindelse lades ude af Betragtning. Sygdom, Ulykkestilfælde og Naturkatastrofer er Vilkaar for Menneskers Liv, som ingen Samfundsorden kan fjerne, og at Dovenskab fører til Fattigdom og Nød, som man kun kan lægge sig selv til Last, synes indlysende. Men det er en Kendsgerning, at Tusinder af kraftige og arbejdsvillige Mennesker ogsaa i Danmark maa kæmpe en bitter Kamp mod Arbejdsløshed og Dyrtd, mens andre lever højt paa en let-

købt Overflod. Det er en Kendsgjerning, at Tusinder af unge nødtvungent maa vandre bort fra Landet til Byernes Proletariat eller ud til et Nybyggerliv i fjerne Lande, mens store Muligheder i alle Kroge af Danmark ligger unyttet hen. Er dette nødvendigt? Er det i Pagt med Livets Love og derfor, som det bør være? Nej, det er ikke! Lad være, en Del er den enkeltes egen Skyld — manglende Energi og Vilje til at tage fat; men kun faa er de Mennesker, som ikke fornemmer her at staa over for Udslag af en eller anden Uretfærdighed, som Samfundet er Skyld i, som billiges af Loven og haandhæves af Staten. Kan man tænke sig noget farligere Angreb paa det, som er alt Samlivs bærende Grundvold — Retfærdigheden.

Og dog er der intet, som Folk synes mere enige om, end at der skal være Retfærdighed. Raabet paa den er som en fælles Tone, der slaar en i Møde fra de ellers meget forskellige Kor, der søger at tiltrække sig deres Medmenneskers Opmærksomhed og lover Bod for Samfundets Brøst. Man kræver Retfærdighed fra højre og venstre, fra høj og lav, saa man skulde synes, det var nemt at enes; men det er jo langt fra Tilfældet. Hvad man kræver under Navnet af Retfærdighed er saa uhyre forskelligt. Men er den da ikke een? Jo, sikkert! Men det kan koste Møje og undertiden Ofre at erkende den og skille den ud fra sine personlige Formaal; og den Møje og de Ofre løber mange fra, fordi det maaske er mangeligt — og jo alligevel ikke dem, Uretten rammer. Men det indrømmes ikke. Officielt er det anerkendt, at i Danmark gaar Ret før Magt, og saa smykker man med Rettens Navn en Mængde Overgreb og Misgreb, Ønsker om personlig Fordel eller Fremgang for sin Stand og sit Parti paa de andres Bekostning, — og man strides videre om Magten.

Men der er heldigvis ogsaa mange Mennesker rundt om i vort Land, som forstaar, at paa dette kan et lykkeligt Samfund ikke bygges. Det kan kun hvile trygt paa en solidere Grund, nemlig Retfærdigheden opfattet og gennemført som den mest ubetingede Respekt for Ejendomsretten, Forstaaelsen og Anerkendelsen af, at, hvad du har erhvervet dig paa ærlig

Vis af retmæssig Ejendom, legemlige og sjælelige Værdier, ved dine Hænders eller dit Hoveds Arbejde, som retmæssig Gave eller ved ærligt Køb, over det har jeg saa lidt som nogen anden moralsk berettiget Adkomst til at byde eller raade uden dit Samtykke. Sker det, er det Rov. Men forlanger du den Respekt for det, som er dit, og det er naturlig Selvhævdelse hos ethvert Menneske, saa er det nødvendig Gensidighed at vise den samme Respekt for det, som er mit eller de andres. Anerkendes dette Princip ikke, saa er man stærkt paa Vej til „alles Krig mod alle“, som gør ethvert Samfund umuligt; men følges det, saa opbygges den trygge Tillid mellem Mennesker, hvorpaa et fredeligt Samliv kan gro og udfolde sig.

„Men“, vil man maaske sige, „skal Mennesker da virkelig ikke naa højere i deres Samliv end til en smaalig Pukken paa deres Ret og Afmaaling af Grænserne mellem mit og dit? Er der ingen Plads for Barmhjertighed, Hjælpsomhed, Kærlighed, som ikke bare tænker paa sin Ret?“ Jo, sandelig er der det. Det var et fattigt Samfund, hvor sligt ikke fandtes; Retfærdigheden er ikke det største. Men den er det første. Kærligheden, Barmhjertigheden og alle skønne Dyder fylder Lykkens Tempel; men Retfærdigheden er dets Grundvold. Tag den bort, og det hele vil styrte i Grus. Først naar Retten er sket Fyldest, kan det andet blomstre. Vil man vise Hjælpsomhed mod Næsten, men ikke har øvet Ret, gjort sit Bedste for at gøre sin Pligt mod ham, saa bærer den kun giftig Frugt. Kærligheden kræver selv at gro i Retfærdighed.

Denne Retfærdighedens grundlæggende Betydning for alt Samfund synes trods al Forkludring anerkendt i det daglige Forhold Mand og Mand imellem. Man forlanger Ærlighed i Handel og Vandel; lige for lige, naar Venskab skal holdes. Men saa snart der ikke er Tale om et rent Pengespørgsmaal, kommer Usikkerheden alligevel ofte frem. Man bør sikkert „være god mod sine Medmennesker“ og efter Evne hjælpe paa den megen uforskyldte Nød; men alt for mange er ikke bange for ved paagaende Overtalelser og andre Handlinger, som har et Præg af Vold, at fremtvinge de Hensyn til andre,

som maa være frivillige for at have Værdi. Det gælder mange Indsamlinger til offentlig Godgørenhed, og det gælder Forældre, der administrerer Barnets Legetøj og anden retmæssige Ejendom efter deres eget Hoved; dobbelt Synd, fordi dets Afmagt er saa stor, og dobbelt smertefuldt, fordi dets Retssans ofte er saa umiddelbar, en fin og sart Spire, som bør plejes med Omhu og aldrig krænkes.

Man skal ogsaa „være overbærende“, og det er vi gerne, — navnlig med dem, der gør de andre og ikke os Fortræd. Er det ikke deraf den megen forlorne Overbærenhed med Forbryderen, ja næsten med Forbrydelsen, udspringer? Man taler saa meget om Forholdet mellem Samfundet og Forbryderen, at man ganske glemmer den skadelidtes Ret, som man først og fremmest burde hævde. Hvor trænges der dog til, at man ser sandt paa disse Forhold og kalder Tingene med deres rette Navn, at man ikke med Kærlighedens hellige Navn smykker det, som kun er Efterladenhed i Pligten til at gøre Ret og Skel mod alle. Naar man bare „mener det godt“, saa behøver man, tror mange, ikke at tage det saa nøje med et Indgreb i det, som er andres Eje; ja, med falske Kærlighedsbegreber forsvares megen Dovenskab og blodig Uret i vort indbyrdes Forhold.

Men er det skæbnesvangert, naar Retfærdigheden, Ejendomsretten krænkes i det daglige Liv mellem Mennesker, som staar hverandre nær, saa kan man forstaa, at det maa være dobbelt galt, hvis det sker „lovmæssigt“ i Forholdet mellem Staten som Samfundsrepræsentant og den enkelte, der er værgeløs over for Statens Magtmidler. Og dog finder saadan Uret Sted hver eneste Dag og Nat i stort Omfang. Et Par Eksempler vil vise det.

Vi har i Danmark „Folkestyre“, Folket regerer sig selv gennem de Redskaber: Konge, Ministre og Rigsdag, hvis Myndighed Folket selv er Herre over. Det har ikke altid været saadan; men den stigende Oplysning i de brede Lag den voksende politiske Interesse og Enevældens uundgaelige Misbrug førte til Grundloven af 5. Juni 1849, hvorved det danske Folk igen blev delagtiggjort i Statens Styre. Uden

Modstand skete det ikke, og først gennem mere end et Slægtleds oprivende Kamp naaede man frem til det saakaldte System-skifte i 1901, da „Frihedspartierne“ fik Magten; men dermed var Retfærdigheden dog endnu ikke sket Fyldest. Man havde naaet en Del, men der er langt igen.

Thi hvad vil vort „Folkestyre“ egentlig sige; Flertalsstyre burde det snarere kaldes, idet man jo gaar ud fra, at hvad Flertallet vedtager, er Lov og ogsaa Ret i Landet, hvad saa Mindretallene end maatte mene. At det bliver Lov, kan ingen undgaa at mærke; men at det ogsaa altid er Ret, hvad et Flertal bestemmer, har de fleste dog vist nogen Tvivl om. Et enevældigt Magtstyre var galt, men er Flertalstyranni et Haar bedre? Havde Enevælden været retfærdig, havde der været liden Grund til at styrte den; thi naar Retten haandhæves, kan det vel være ret ligegyldigt, ved hvem det sker. Men ogsaa et Flertalsstyre kan og bør være retfærdigt : respektere og bøje sig for den personlige Ejendomsret. Naturligvis giver det ingen Mening at lade Mindretallene herske over Flertallet; men det er ogsaa Uret, naar Flertallet skal herske over Mindretallene i enhver Sag bare i Kraft af sin Styrke. Det er Tyranni. Det forrige Slægtled naaede langt frem, fordi de med Alvor tog fat paa Løsningen af det, der for dem var den vigtigste Opgave; men der er nok at gøre endda for os; thi ingen kan gøre alt.

Hvad de forsømte, og hvad derfor bliver vort Slægtleds Opgave, det er at fastsætte de retfærdige Grænser for Statsmagtens Omraade og den personlige Frihed, det vil sige Retten til fri Udvikling og Udnyttelse af al retmæssig Ejendom, for saa vidt ingen andens sjælelige eller legemlige Eje krænkes. Men Løsningen af denne Opgave vil ikke gaa af uden Kamp; dels mod dem, der har gamle Særfordele at værges og ikke vil bøje sig for det retfærdige i at opgive dem, dels mod de mange, som mener, at Statens retmæssige Herredømme over den enkelte er ubegrænset, saa alt hvad den — : et tilfældigt Flertal — finder for godt, uden videre kan inddrages under dens Magt, og dels mod dem, hvis Mistillid til Friheden er saa stor, at de drister sig til Gang paa Gang at tage Ansvar

fra de Skuldre, hvor det med Livets Ret hører hjemme. Overtroen paa Statens Magt til at klare alt til alles Bedste er ved at blive saa tilvant og rodfæstet i alle Partier, at de nødvendigvis i Længden vil vise sig svage over for dem, der fremsætter Tanken klarest og med størst Styrke. Kun hvor en stærk, viljesbaaret Retsfølelse og en grundmuref Tro paa Friheden faar Bugt med denne Overtro, kan noget nyt og bedre spire frem. Man maa vide, at man staar her over for et Valg mellem to uforenelige Principper.

De retmæssige Grænser mellem Staten og den personlige Frihed er slet ikke saa svære at fastslaa, naar man husker, at Retfærdigheden som ovenfor bestemmes som den ubetingede Respekt for Ejendomsretten.

Statens Ejendom er kun det, som nødvendigvis maa være Samfundets Fælleseje, fordi ingen Enkeltmand kan besidde det uden at gøre Skaar i andres Ret. Dette gælder først og fremmest Jordværdierne (bortset fra Forbedringer, skabt af Enkeltmænd), som frembringes af hele Samfundet under eet ved dets Virke paa Jorden, som ingen Mennesker har skabt, som var før dem og er givet til alle. Kun mod fuldt Vederlag gaar Brugsretten med Moralens Godkendelse over til de enkelte. Fælleseje kan naturligvis ogsaa det blive, som Borgerne frivilligt maatte skyde sammen; men enhver Form for Skat eller Told, som Flertallet udskriver mod Mindretallenes Vilje er Uret og moralsk forkasteligt paa Trods af alle „Love“. Betegnende nok forsvares det gældende Skatteprincip: „Tag Pengene, hvor de er“ med saadanne Grunde som, at det er „nødvendigt“ eller „humant“ at plyndre de rige for de fattiges Skyld. Moralske Retsgrunde fremføres af gode Grunde ikke. Men hvis nu Uligheden mellem rig og fattig er selvfølgelig, med hvad Ret gør man saa Indgreb i den? Og beror den paa en Uret, og det gør den jo sikkert i mange, maaske de fleste Tilfælde, var det saa ikke baade retfærdigere og klogere at skaffe Uretten og dermed Uligheden bort end at jævne paa Uligheden, lade Uretten bestaa og saa tro, at alt er saare godt? Naar det nu er saadan, at den, som er Herre over Jorden, kan spærre sine jordløse Medmennesker ude eller gøre dem

til Slaver, er det saa ikke simpel Retfærdighed at fjerne dette Misforhold ved med de til Raadighed staaende Midler at gøre Adgangen til Livsbetingelserne, Retten til Jorden, ens for alle? Jeg spørger kun simpel Retskaffenhed og Retfærdighedsvilje, men skal iøvrigt lade være med at brede mig i Betragtninger over Grundskyldsreformen.

Om Statens Opgaver gælder noget lignende som om dens Ejendom. Kun hvad nødvendigvis maa løses i Fællesskab, fordi der ellers vilde ske Uret mod nogen, eller hvad alle giver deres Tilslutning som noget, der bedst løses i Fællesskab, kan Staten retmæssigt tage sig af. Alt andet maa den overlade til Enkeltmænd eller fri Sammenslutninger, som frivilligt paatager sig Løsningen af dette eller hint Formaal, som har deres Interesse.

Følges denne Grundsætning, saa vil en Mængde af de Ting, som Staten nu øser alle Borgeres Penge ud til, skønt de hver for sig kun har nogles Interesse, forsvinde af Finansloven; den vil vinde meget i Overskuelighed og ikke mere være saa tiltrækkende for dem, der kun tænker paa at rage til sig. Staten har med moralsk Ret kun meget faa Krav at stille til den enkelte Borger ud over de Forbud, som udtrykkes i Straffeloven; men den har heller ingen Ret til at give af det fælles Eje til Formaal, som et eller andet Flertal muligvis anser for særlig kulturfremmende. Det anses maaske af andre for unyttigt eller ligefrem umoralsk. Hvor omstridt en Ting er ikke — for at vælge et noget slidt Eksempel — det kongelige Teater, hvis Virksomhed af nogle fordømmes som syndig, mens de alligevel som alle andre Skatteydere maa tage Del i dets Underskud? Kultur er altid personlig, skabes og lever hos de enkelte og deres fri Sammenslutninger. Kulturen er et pulserende Liv, der ikke med nogen Ret vedkommer Staten. Den er i sig selv et blodløst Redskab uden selvstændigt Liv. Kun for saa vidt visse Borgere ved deres Adfærd gør Indgreb i andres Kulturejendom, har Staten Pligt til som Rettens Haandhæver at gribe ind og sikre, at enhver her som overalt kan faa og beholde sit. Men ellers staar det fast, at kun i Folkets levende Organisme kan Kulturen og alt aandeligt Liv føre en sund og

naturlig Tilværelse, leve eller dø alt efter sin indre Værdi og Magt over Sjælene.

Hvortil det meget Formynderi, der magtstjæler Menneskers Lykke? Det er i hvert Fald Brud paa den personlige Frihed og derfor Uret; men det gør ogsaa ubodelig Skade trods al tilsyneladende Hjælp. Med Friheden røves Ansvarret; og Folk uden Frihed og Ansvar mister den dybeste Kilde til menneskelig Lykke, selv om de saa har aldrig saa gode Dage. Det er bedre at være fri Fugl under Kampens Kaar end fangen Fugl i gyldne Lænker. Og vil Mennesker endelig „i Bur“, leve paa Autoritet, under andres Omsorg, eller hvad man nu vil kalde det, saa kræver simpel Ret, at de vælger selv og ikke altid faar Statens eller Kommunens paatvunget.

Er man nu omsider blevet klar over de retmæssige Grænser for Statens Magtomraade, saa er det naturligvis retfærdigt, at Flertallet raader her, lige som det gør i enhver Forening inden for de Grænser, dens Formaal og Love bestemmer. Naar Staten beskæftiger sig udelukkende med Fællesanliggender, krænkes ingen derved i sin personlige Ejendomsret, og ingen fornuftig Grund kan da fremføres til, at Flertallets Vilje ikke skulde være den afgørende. Men det maa naturligvis forudsættes, at ingen kunstig Valglov hindrer nogen Mening i at blive hørt eller det virkelige Flertal i at komme til Sejr.

Kravet om Retfærdighed, Respekt for Ejendomsretten, under alle Samfundslivets Former er, saa vidt jeg kan skønne, det eneste, som med Held vil kunne dæmme op mod den omsigribende Tilbøjelighed til at lade Statsmagten opluge, uniformere og — dræbe alt Liv, lige som alene Genindførelsen af Retten kan hele de Saar, der er slaaet ved den bestaaende Uret.

Nu hører man ganske vist ofte en Bemærkning, som altid dukker op, naar en ny, stor Ide kræver Forandring af de bestaaende Misforhold: „Ja, det er vist udmærket; men det kan alligevel ikke gennemføres!“ Og saa mener man at have affundet sig med de Krav, som prikker en allerinderst i Samvittigheden, og lader Tingene uforstyrret gaa deres tilvante, skæve Gang. Ulysten til Forandring i de kendte Fol-

der er alle Fremskridts værste Fjende og paa en Gang Konservatismens Styrke og særlige Fare. Men hvor tør man slaa sig til Taals med, at Retten er uigennemførlig, før man for Alvor har prøvet? Har man virkelig Tro paa Frihedens og Ansvarets adlende Indflydelse paa Menneskesindet og Vilje til Retfærdighed, saa standses man ikke af de mange Betænkelighedsapostle, som findes langs begge Sider af Vejen; saa trættes man ikke af nogen Møje, skyr intet Offer, men gaar lige paa.

Ja, der trænges i vore Dage, om nogen Sinde, til begejstret Tro paa Friheden og en ærlig Vilje til Retfærdighed. Hvor er den? Findes den hos de gamle? Gror den hos de unge? Er der saaledes lagt den første Sten i den Grundvold, som ene kan bære et virkeligt Broderskab mellem Landsmænd og Medmennesker? Er der Mulighed for, at Fremtiden vil give nyt Indhold til: Frihed, Lighed og Broderskab — disse sørgeligt misbrugte Ord?

Holger Bennike.

Fritidens Benyttelse i Byerne.

Hver Tid har sine Spørgsmål fremme, som kræver Løsning. Spørgsmålet, Indskrænkningen af Arbejdstiden, har navnlig fra bestemte Klasser i vort Samfund været særlig aktuelt en Tid; men med dette Spørgsmåls Løsning må naturligt følge et andet, nemlig Benyttelsen af den derved forøgede Fritid. Når Samfundet har fået Arbejdstiden nedsat, må det også tage det påfølgende Ansvar og søge at hjælpe vor Ungdom til den bedst mulige Benyttelse af Fritiden. Intet er vel vigtigere for et Samfund end Opfostringen af en sund og god Ungdom, og det når man kun, hvis man tager skyldigt Hensyn til Spørgsmålet: Benyttelsen af de unges Fritid.

Hvis man i Korthed vil søge at fremdrage, hvad der i Øjeblikket gøres fra Samfundets Side for at hjælpe den enkelte til det bedste Udbytte af Fritiden, så er det nødvendigt at dele det i Land og By. Arbejdet, de ydre Omgivelser og meget andet berettiger til en sådan Deling. At Land- og Bybo har naturlig Grund til at være forskellige glemmes ofte af begge Parter, og derved fremkommer ret ofte Misforståelser. Her har mange af os noget at lære af den lille middelalderlige Legende, der beretter om to Riddere, som mødes lige uden for Grænserne af en Adelsmands Gods. På denne Grænse var der opstillet et Skjold med Ejerens Adelsmærke. Ridderne kommer da op at strides om, hvorvidt Skjoldet var af Sølv eller Guld. De holdt hver på sit, og til sidst blev Ordskiftet så varmt, at Striden måtte afgøres ved Sværdets Hjælp. En gammel Munk kom forbi og forbandt deres Sår; da han fik Årsagen til deres Uenighed at vide, undersøgte han

Skjoldet nærmere, og det viste sig da at være forsølvet på den ene og forgyldt på den anden Side. Havde Ridderne blot taget et Par Skridt til og set Skjoldet fra den anden Side, — fra den andens Synspunkt, vilde Striden være undgået, idet de begge havde Ret. —

I det følgende vilde jeg prøve på at fortælle enkelte Træk om Fritidens Benyttelse i Hovedstaden, ingenlunde for at fremhæve Bykulturen; men fordi jeg går ud fra, at de fleste af Aarsskriftets Læsere kender bedst til denne Sags anden Side, nemlig Fritidens Benyttelse på Landet.

Jeg vil da begynde med Børnene. Bybørnenes unaturlige og lange Sidden på Skolebænkene og den dermed forbundne Udelukkelse fra Naturens Påvirkning har Bysamfundet søgt at opveje ved at oprette Børnehaver og offentlige Legepladser. Disse har sikkert en uvurderlig Betydning for den opvoksende Slægt og kunde måske få mere, hvis de mange Opsynsmænd, der altid findes der for at forhindre, at der sker noget, fik den Opgave at sørge for, at der skete noget.

I en Årrække har gode, danske Landbohjem åbnet Døren for et Feriebarn. Mange af disse gode Hjem er derved blevet styrket i Troen på, at der bagved de ydre, påtvungne Skaller findes et Barnehjerte, der længes så usigeligt efter Godhed og Varme. Denne Anvendelse af Fritiden får vel størst Betydning for Gæsten; men mon ikke Værten også får noget.

Spejderbevægelsen og Frivilligt Drengeforbund har den Opgave at føre de unge ud i Naturen for at blive påvirket af den, lære dem gennem Samlivet og Arbejdet med Kammeraterne at lade deres eget lille Jeg træde i Baggrunden. Sport og Idræt er et meget benyttet Middel i Spejderlivet, og det er at ønske, at de må kunne holde deres Sti ren og undgå den Jagen efter Præmier og Rekorder, som anden sund Idræt er faldet for.

Skal man nævne lidt af det, de voksne unge benytter Fritiden til, kan det kun blive enkelte Træk. Jeg vil ikke her fordybe mig i Forlystelseslivet, som desværre tager alt for meget af de flestes Fritid. Det er trist at måtte erkende, at

Forlystelsesindustrien er den Industri, der har lettest ved at klare sig. Når dette Forhold skal ændres, bør vi sikkert først og fremmest ophæve Årsagerne dertil. Disse er sikkert mange; der kan nævnes Hjemmenes ringe Indflydelse på de unge. Ofte er det daglige Arbejde af en sådan Art, at det giver ringe Personlighedsværdi, man oplever kun den materielle Løn for Arbejdet, og det må nødvendigvis give Tomhed og Mangel på Livsglæde, som man så vil søge at fremskaffe ad kunstig Vej uden for Arbejdstiden.

Byboens ofte stillesiddende Arbejde må naturligt medføre, at Idræts- og Friluftslivet indtager en stor Del af Fritiden. Desværre mærkes her som på så mange andre Felter, der angår Benyttelsen af Fritiden i vore Dage, at den er mere af passiv Art, man vil helst sætte sig ned og nyde. At dette Syn også gøres gældende overfor Sport og Idræt, har vi navnlig Eks. på fra de store Fodboldkampe, der kan samle 20—25000 Tilskuere. Mange af disse har kun Sporten i Nerverne og ikke, som de skulde, i Blodet; de er tilfredse med at se andre præstere noget.

Heldigvis er der altid i en sund Ungdom mange, der ønsker selv at skabe Livsværdier, blandt Byungdommen ytrer dette sig navnlig i Form af Studiekredse, Aftenkursus af forskellig Art, sund Idræt, Kolonihaver o. s. v. Der er mange, der forstår at søge de Rigdomskilder, der kan give Næring for de bedste Følelser, der bevæger sig dybest i Menneskesindet. Byen har mange sådanne Rigdomskilder; men den har måske endnu mere af det, der kan gøre Mennesker fattige. Derfor bør Samfundet træde til og fremhjælpe det gode, der er i al Ungdom. Samfundet det er os alle. Ja, måtte dog Land- og Bybo trods Forskellighederne gensidig se ud over politiske og personlige Interesser, når det gælder vort Lands Fremtid, nemlig Opfostringen af en sund, god, dansk Ungdom.

I en Tid som vor, hvor der er stærke, gode Kræfter i Gang for at oparbejde Forståelse mellem Nationerne, var det også at ønske, at vi opnåede Samarbejde og Forståelse mellem Land og By. Der er sikkert mange Veje, vi kan gå. Københavns Højskoleforening og Foreningen „8 Dage på

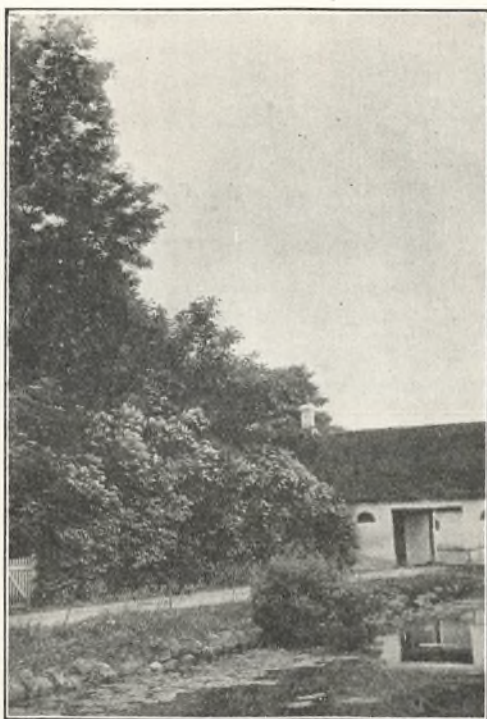
Højskole“ har vist os en af disse Veje; ej heller maa man glemme gamle Højskoleelevers og anden Ungdoms værdifulde Arbejde for at gøre andre Kammerater delagtige i de Rigdomskilder, de selv har lært at øse af, idet de søger at hjælpe andre til et rigt Ungdomsliv, fordi de ved at:

„Naturen forynges hvert eneste Aar;
men Mennesket har kun een eneste Vår.“

(H. F. Feilberg).

Holger Bidstrup.

Indkørselen til Udby Præstegaard.

Grundtvigs Hjem i Udby.

Paa Bispebjerg Bakke ved København rejser sig nu nogle vældige Mure over Omgivelserne. Det er Taarnet til Grundtvigs Mindekirke, der nu er ved at gro frem. Selve Kirken er der ikke begyndt paa endnu, men det er at haabe, at denne prægtige Kirke vil blive bygget, for at den kan blive et Minde, der er Grundtvig værdig.

Men samtidig med at vi samler ind og arbejder for at rejse Grundtvig dette Minde, da staar hans Fødested og Barn-domshjem i Udby i Fare for at forfalde, og dog vil det kun koste nogle Tusinde at istandsætte og bevare Udby Præstegaard, mens der nok skal over to Millioner til for at faa Grundtvig-Kirken bygget.

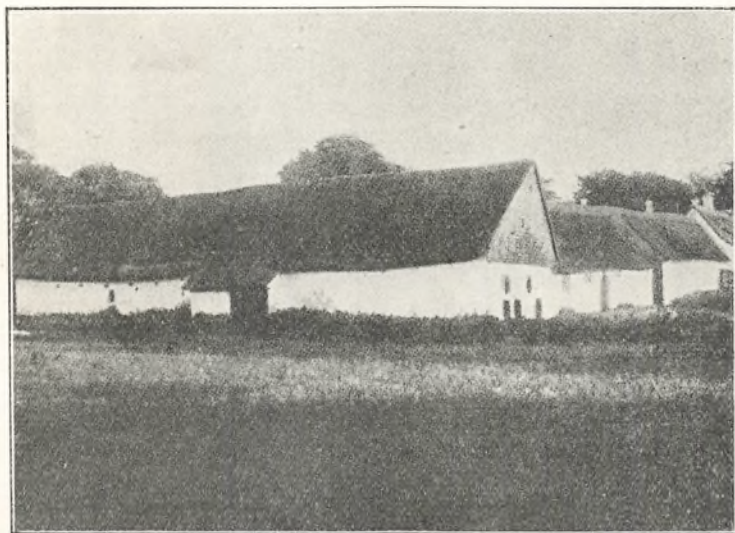
Udby Præstegaard. Kapellanflojen til venstre.

Det har derfor glædet mig meget, at Tanken om at faa Udby Præstegaard fredet og at faa indrettet et Grundtvig-Museum dær har vundet almindelig Tilslutning, jeg tror, jeg kan sige i alle Kredse af vort Folk.

Ved Elevmødet i Sommer havde jeg Lejlighed til at slaa til Lyd for Sagen. Nu vil vi gerne her i Aarsskriftet vise nogle Billeder af den smukke, gamle Præstegaard. Og samtidig skal jeg fortælle lidt om det Hjem, hvor vor største Skikkelse i Nutiden er født, hvor han levede sine vidunderlige Barndomsaar og et Par af sine rigeste Ungdomsaar.

Hvis man kommer ad Landevejen fra København til Vordingborg, saa kan man en Mils Vej Nord for sidstnævnte By se en hvid Kirke og en gammel Landsby en km. Vest for Vejen. Man undres over at se en saa dejlig og fuldstændig bevaret sjællandsk Landsby med de smukkeste Huse og Gaarde, alle i Bindingsværk og med Straatag; kun een Bygning, en moderne Skole med store Vinduer, rager op over det hele med sit grimme Tag.

„Kunde man blot sætte en Glasklokke over hele Byen“, udrød en Mand, da han saa den. Og det er sandt, hele Byen burde bevares, ikke blot for Grundtvigs Skyld, men ogsaa for dens egen Skyld, for der findes ikke mange saa smukke Landsbyer nu mere, og de skulde dog ikke helt for-

Ladebygningen, bygget i det 17. Aarhundrede.

svinde. Men Udby maa jo alligevel ikke gøres til en død Museumsby.

Sydligst i Byen, lige nedenfor Kirken, ligger den store firlængede Præstegaard. Foran har man en Del af Haven med høje Træer og saa en stor Dam med de dejligste Spejl-billeder af Gaarden og Kirketaarnet, der rejser sig derover. Ind mellem Haven og Dammen fører Vejen, og gennem en Port kommer man ind paa den store, især meget lange, Gaardsplads. Her stod før nogle store Træer, nu kun et mindre. Men dejligt er her; de lange Sidefløje kravler saa morsomt op ad den skraa Gaardsplads for at forbinde Laden med Stuehuset, og man gribes uvilkaarlig af Tanken: denne Gaard maa bevares i sin Helhed!

Laden, der ligger i Nord, er den ældste af Bygningerne, fra det 17. Aarh. „Den er egentlig det bedste af det hele,“ sagde Arkitekt Langballe fra Køge, der i Sommer bilede Redaktør Spur og mig derned for at se Gaarden.

Af begge de lange Sidefløje bruges den Del, der er nærmest Laden, som Udhuse. Men i Længen mod Øst har der

Kapellanfløjen set fra Haven. Det store Træ er Grundtvigs Lind.

før været Forpagterbolig og Kapellanbolig, nærmest Hovedbygningen. Her er det, vi tænker at indrette nogle Værelser til et Grundtvig-Museum. En af Stuerne her hedder stadig „Grundtvigs Stue“, og det var sikkert her, han boede som Kapellan; udenfor Vinduet, i Haven, staar det store Træ, der hedder „Grundtvigs Lind“.

Selve Hovedfløjen ligger

mod Syd, ud mod en Del af Haven. Den er lavet en Del om, men er dog det samme Hus, hvori gamle Johan Grundtvig og hans Hustru, Katrine Marie Bang, skabte det Hjem, der fik en saa enestaaende Betydning for Sønnen, saa alene for deres Skyld burde Gaarden bevares.

Man føler sig næsten som paa hellig Grund, naar man gaar i de Stuer, hvor den fromme, stærke Mor engang gik og gav sin lille Dreng det bedste i Verden; gennem Bøn og Sagafortælling gav hun ham et Barndomsliv saa rigt, at det trods alt i de golde Ungdomsaar kunde holde det i Live, der skulde give os vor store Skjald og Profet.

Selve Stuen, hvor Grundtvig er født, er der vist ikke mere, idet der er nedreven en Sidefløj ud mod Haven, hvori Soveværelset vist var. Inden denne Nedbrydning fandt Sted, var der opført en ny Fløj ved Siden af. Den staar desværre endnu, saa grim den er, med en stor gul Gavl med røde Borter om nogle rædsomme Vinduer, der slet ikke harmonerer med de smukke, brede Vinduer, der ellers er i Huset. Men Arkitekten har lavet en Tegning til en Ændring af denne Gavl, saa den kan komme til at passe ind mellem de andre Bygninger.

Gennem en Dør træder vi ud i den gamle Have, og lige foran har vi den Avnbøgsalle, hvori Grundtvig legede som Barn. Vi finder ogsaa Stubben af det Æbletræ, hvorunder han sad og „lærte som en Leg sin Bog“, ligesaa de store Skræpper, han skjulte sig under eller gik i Kamp imod.

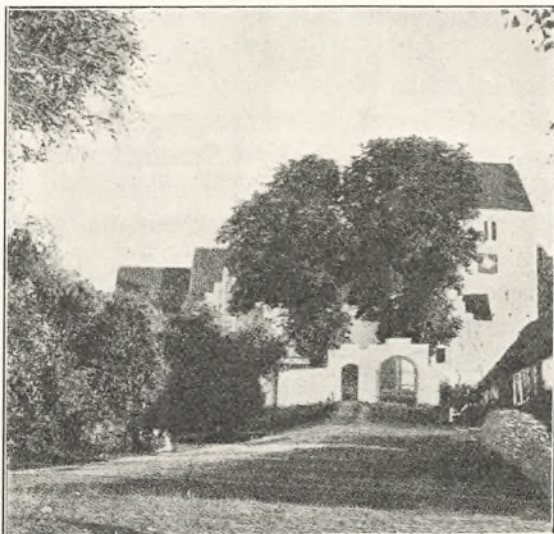
Da min Kone og jeg for syv Aar siden var paa „Bryllupsrejse“ paa Møen og i Sydsjælland, var Besøget i denne Have en af vore bedste Oplevelser, og man skal da vist være „en tør Karl“, om man ikke føler sig sat tilbage til 1780erne, da den lille Frederik Grundtvig legede her, naar man er saa lykkelig at faa Lov at gaa en Tur rundt paa de mange skyggefulde Gange eller at ligge paa „den grønne Eng“, en stor engagtig Plæne, hvor den lille Frederik da tilbragte nogle af sine bedste Timer:

„Saa til Himlen, grundet' paa,
hvordan Gud dog kunde gaa
oppe paa de tynde Skyer.“

Fra Haven gaar vi gennem en lille Laage ind paa Kirkegaarden, tæt forbi gamle Johan Grundtvigs Hvilested, lige Øst for Kirken. Denne er en smuk gotisk Landsbykirke, og her var det, at den unge Grundtvig i sin Nød søgte til, da han i sin store Sjælevaande var rejst hjem til sin Far og Mor. Her foran Alteret kæmpede han i Bøn til Gud og fandt Fred for sin Sjæl. Ligeledes var det her, at han begyndte sin Forkyndergerning som sin gamle Fars Medhjælper.

Paa en Høj Vest for Kirken, men paa selve Kirkegaarden staar en stor Mindesten over Grundtvig, og derfra har vi den

Udby Kirke set fra Kirkevejen.

dejlige Udsigt, ikke blot over Præstegaarden og den gamle Have, men over hele den smukke Landsby, der her ligger foran os, saadan som den laa der, da Grundtvig saa sin Barndoms-verden fra denne Plet.

Og denne Landsby ligger indrammet af det herligste sjæl-

landske Landskab, vi kan ønske os; Kornmarker, Bakker og grønne Skove breder sig foran os til alle Sider, saadan som Sjællands Sydspids er lagt der, mellem Næstved og Præstø, mellem Vordingborg og Kallehave, omgivet af Sund og Hav.

Her ligefor vor Fod ligger det Hjem, hvorfra den lille Frederiks Verden gik, og rundt om os — og videre ud end vi kan se — det Land til hvis Gavn han kom til at virke som ingen anden i vort Folk.

Det er i Taknemmelighed over den Mands Virke blandt os, at jeg gerne vilde, vi skulde samles om de Minder om ham, som vi her har for os, og som kan tale deres stærke Sprog til os, naar vi vil lytte til deres Tale. Og nu tror jeg virkelig, det vil lykkes, at faa Sagen ført igennem.

I Sommer fik vi nedsat et større Udvalg til at tage sig af denne Sag, og det kom blandt andre til at bestaa af kendte Mænd som Valgmenighedspræst Carl Koch, Biskop Fønnesbech-Wulff, Museumsdirektør Mackeprang og Maleren Niels Skovgaard. Dette Udvalg har igen valgt sig et Arbejdsudvalg,

der bestaar af Provst Meinertsen, til hvis Provsti Udby hører, Redaktør Spur, tidligere Højskolelærer, og min Ringhed.

Jeg kan da ogsaa sige, at vi er kommen saa vidt med det forberedende Arbejde, saa vi har faaet en Overenskomst med Menighedsraadet om Præstegaardens Istandsættelse, Bevarelse og Indretning af Museum i Kapellanfløjen. Arkitekt Langballe har udarbejdet en Plan, hvorefter Istandsættelsen vil koste ca. 15000 Kr. Men mere skal der jo til, til Museets Drift og Bygningernes Vedligeholdelse.

Vi har mødt den største Forstaaelse hos Stedets Præst, der sammen med sin Familie har røgtet Minderne med den største Omhu, skønt han ikke er grundtvigsk. Og naar saa baade Provst og Biskop arbejder med paa Sagens Fremme, og Kirkeministeren stiller sig meget imødekommende, saa skal det jo nok gaa.

Til Museet har vi faaet Løfte om en Del Bøger og Billeder, og vi ved, hvor der findes Møbler, som vi ogsaa haaber skal overgaa til Udby, det Sted, hvor de naturligt hører hjemme; en Del af dem skal endda være fra selve Barndomshjemmet. Og er der nogle af jer, vore gamle Elever, der har eller kan give Anvisning paa Grundtvig-Minder, Bøger, Billeder, gamle Breve o. l., som har nogen Berøring med Grundtvig og hans Slægt, saa vil det være mig meget kærkomment at høre fra jer.

Penge skal der jo ogsaa til. Maaske vi faar en Del af særlige Midler, men en almindelig Indsamling maa vi nok ogsaa have, saa her bliver ogsaa noget for velvillige Mennesker at gøre. Men jeg har ogsaa faaet mange Vidnesbyrd om, at mange gerne giver en Skilling i dette Øjemed, for her kan virkelig reddes noget værdifuldt, naar vi handler i Tide.

Ved en anden smuk sjællandsk Kirke, den med de to Taarne paa Fjenneslevlille Bakke, har man søgt Resterne af det Hjem, hvor vor Middelalders største Skikkelse, Absalon, voksede op. Man fandt kun lidt og maatte dække det til igen, saa der nu kun findes et lille Anlæg med en Mindesten,

der fortæller Eftertiden om den Betydning, denne Plet har haft for vort Folks Liv.

Det Hjem, hvori vor Nutids største Mand levede sit Barn-domsliv, det findes endnu, med Præstegaard, Have, Kirke og den hele Landsby, og det staar nu til os at bestemme, om det skal beyares, eller om senere Slægter skal søge sparsomme Rester af det ved Udgravning.

Kristen Nørgaard.

St. Peterskirkens Kuppel set fra Vatikanets Have.

Roma.

Expressen fra Firenze ruller ned fra Bjergene ud over den flade Campagne, i hvis Midte Roma hæver sig paa sine syv Høje. —

Pludselig bliver der Liv i Vagonen — de rejsende vækkes af deres Døs. — San Pietro — San Pietro lyder det fra Mund til Mund ned igennem Sidegangen — alle strømmer til Vinduerne.

I det fjerne hæver sig St. Peterskirkens hvidgyldne Kuppel som en mægtig Halvkugle over Romas Høje.

Saa viser sig Aquæducterne — Vandledningerne — de uendelige Buerækker, hvorover det evigrindende Vand i et Par Tusinde Aar fra Albanerbjergene er ført ned til Rom i en saadan Mængde, at de mægtige Vandspring udvælder deres Kaskader baade Nat og Dag.

Nu ruller vi ind under Aquæducternes Buer ind paa Romas Grund.

Midt i Skinnenettet hæver sig et Stykke Bymur fra før Kejsertiden — før Republikken — fra Kongernes Tid, mange Hundrede Aar før Christi Fødsel. Saa stor er Italienernes Ærbødighed for deres historiske Minder, at alt maa vige for dem, selv Jernbanelegemet.

Nu holder Toget, og man stiger ud paa Romas klassiske Jord.

Alle Folkeslag, hvorfra de end kommer, gribes af samme Følelse, det lyder i ens Indre — „hvor er det dejligt at være kommen hjem“ — man bliver saa varm om Hjertet. —

Da jeg for mange Aar siden, efter en fem Ugers Rejse ned igennem Europa, for første Gang besøgte Rom, husker jeg, hvor forundret jeg blev over straks at føle mig hjemme mellem Mennesker, hvis Sprog jeg ikke forstod, i en By saa forskellig fra København, som vel tænkes kan.

Europas andre Hovedstæder er som København i større Format, selv Paris — men Rom er noget ganske for sig.

Naar man træder ud af Roms Banegaard og gaar ind i Byen, har man for sig til højre de kolossale Ruiner af Kejser Diocletians Termer, Badehuse, der er bygget af 40,000 Jøder, som Kejseren gjorde til Slaver. Til venstre lige over for er moderne Bygninger opført i en Halvbue. Murene bæres af Piller, bag dem er skyggefuld, hvælvede Buegange. Midt paa Pladsen, der hedder „Piazza del Terme“, er et stort nyt Springvand.

Alt er saa stort og fremmed og dog saa hjemligt.

At fortælle om Rom i en enkelt Artikel er ugørligt, jeg vil kun give en Antydning af Stemningen ved min første Ankomst og min sidste Afsked.

En Forfatter skrev paa Thorvaldsens Tid:

— — „Thi Rom er et fortryllet Bur,
Og ingen Fugl paa hele Kloden,
Som holdtes fangen engang blot deri,
Sig føler siden ganske fri.
Man mærker en usynlig Snor om Foden.“ —

Og det vil passe, saa længe Verden staar.

Jeg naar mit Hotel „Pensione Dinesen“.

Efter at have faaet Jernbanestøvet af mig, et forfriskende

Bad og en god Middag er Rejsetrætheden ganske forsvunden.

Solen er forlængst gaaet ned, men Klokken er kun ni. Jeg kan ikke gaa i Seng uden først at have aflagt Besøg paa St. Peterspladsen.

Den Gang var der ikke som nu Sporvogne lige til Hotel „Pensione Dinesen“. Jeg maatte ned over „Piazza Barberini“ for at faa Sporvogn til „Piazza di San Pietro“.

Bedst som vi kører, drejer vi ud paa en Plads med en Obelisk i Midten, ved dens Fod ligger fire stiliserede Marmorløver og spruder Vand ud i hver sin Kumme mod de fire Verdenshjørner. Jeg kender den fra Billeder og springer af, det er „Piazza del Popolo“. Hvem kender ikke Vilh. Bergsøes Bog af samme Navn.

Jeg sprang, som Kunstneren hin Aften, op paa en af Løverne, satte Haanden for dens Mund og fik Vandet til at springe til alle Sider. Derfra til „Parta del Popolo“ for at se om Acciseboden, Vagtstuen og den lille Laage i Porten, hvorigennem Verner gik, da han blev taget af Røvere paa Vej til „Ponte Molle“, var der. — Jo, det var der alt sammen.

Ved Porten stiger jeg atter paa en Sporvogn, og snart holder jeg uden for Portalen, hvorigennem man ser St. Peterspladsens Søjleskov — stiger af, gaar ind gennem Buen, ind mellem Søjlerne, der i fire Rækker omgiver den mægtige Plads, hvis Mørke Lyset fra de fire store Standere med syv Lygter paa hver ude paa Pladsen kun svagt formaar at sprede. Denne Dunkelhed, de dybe Skygger mellem Søjlerne, Vandets ensformige Plasken fra de to store Fontæner, Stilheden, alt bidrager til at skabe den mærkelige, højtidsfulde Stemning, der betager én.

Jeg træder ud fra Søjleskovens Dunkelhed og gaar hen til den store Obelisk, der staar midt paa Pladsen; paa dens Fodstykke staar: „Løven fra Juda Stamme har sejret, flygt I fjendtlige Magter!“ I fordums Dage stod den i Kejser Neros Cirkus og var Vidne til, hvorledes de kristne Martyrer blev sønderrevne af de vilde Dyr. Jeg gaar her fra op mod Jordens største Gudshus, der som en lodret Klippemur hæver sig mod den sortblaa Himmel.

Staar man med Ryggen mod St. Peterskirken, er det som de fire Søjlerader, to mægtige Halvbuer, en til hver Side, danner Kirkens Arme, som den breder ud mod den lidende Menneskehed for at slutte den i sin Favn og give den Trøst og Hvile i Kirkens Moderskød.

Omtrent paa dette Sted laa Kejser Neros Cirkus. St. Peterskirken ligger i Dalen mellem Monte Vaticano og Janiculohøjen, hvor Apostelen Peter blev korsfæstet, hvor Nero havde sine Haver, som han ved festlige Lejligheder lod oplyse med levende, brændende Fakler — Mennesker med Begkranse paa Hovedet, og hvis Tøj var gennemvædet med Beg.

Jeg forlader nu St. Peterspladsen, gaar ned og tager med Sporvogn til „Piazza Colonna“, hvor der er Koncert af et 75-Mands Orkester. Herlig, betagende og skøn er den italienske Regimentsmusik, og Publikum paahører den i største Stillehed. Jeg sidder ved en Fortovsrestaurant og nyder min Aftenkaffe, der er frossen til Is, samtidig med, at jeg hører Musik og forundrer mig over, at det er første Gang, jeg sidder her; det forekommer mig saa hjemligt, som havde jeg siddet her Hundrede Gange før.

Musikken er forbi, jeg gaar hjem til mit Hotel og sover for første Gang i „den evige Stad“.

Efter et Par Maaneders Ophold i Rom, kortere maa det helst ikke være, kommer Afskeden. Den føles, som skulde man for evigt sige Farvel til sit Barndomsparadis, hvor selv døde Ting kan staa ens Hjerter nær, som var det gamle Venner, man skulde tage Afsked med. — —

Det er Søndag. — Der er fri Adgang paa Forum Romanum og Palatinerbjerget, hvor de storslaaede Ruiner af de kejserlige Paladser endnu ligger; denne Dag vil jeg benytte til at tage Afsked med disse Steder; her er aabent, til Solen gaar ned, og Romas Kirkeklokker ringer til Ave Maria.

Fra Underbygningen til Kejser Septimius Severus Paladser, der er saa kolossale, som gik man paa den mægtigste Domkirkes flade Tag, er der den herligste Udsigt over Campagnen mod de blaanende Bjerge, Albanerbjergene, i hvis Skød Byerne Frascati, Albano, Genzano og Nemi hviler, et Landskab,

hvor Romas gamle Mure, Byporte, Triumfbuer, Ruiner, Kirker og Klostre ses mellem Palmer, Pinier, Oliven og Cypresser.

Paa Ruinens Top, paa Balustræden, der omgiver Plateauet, sidder jeg og følger med Vemod Solens Dalen, snart naar den San Pietros Kuppel, og kort efter daler den ned bag Monte Mario i det fjerne, og da er Afskedens Time kommen.

Nu lyder de Tøner, som jeg synes, denne Aften har en saa usigelig vemodig Klang; endnu

en Stund, og saa er dette kun en Drøm — en vidunderlig Drøm — jeg tager et Postkort frem med et Solnedgangsbillede fra Stedet, hvor jeg sidder, og skriver hjem til Venner Danmark:

Colosseum set fra Forum Romanum gennem Titus Triumfbue.

Ud ringer de Klokker paa Forum,
Og Portene stænges paany,
Thi Solen i Vesten daler
Bag guldrandet Purpursky.

Ud ringer de Klokker paa Forum. —
— Jeg priser min Lykke saa god,
At ofte jeg her kunde dvæle,
Hvor Historiens Vugge stod.

Ud ringer de Klokker paa Forum. —
 — Jeg drager til Danmark hjem.
 — I Skumringens stille Timer
 Vil Synerne stige trem. —

Ud ringer de Klokker paa Forum. —
 — Blir det mon sidste Gang,
 Jeg hører de kaldende Toner,
 Klokkernes Aftensang — ?

Det er Mandag Morgen. Klokkerne ringe til Ave.
 I Dag maa jeg sige Roma det sidste „Farvel“.

Jeg kører til Colosseum, Jordens næststørste Ruin, den mægtige Cirkus, hvor saa mange Kristne maatte lade deres Liv for de vilde Dyr, bestiger dens gigantiske Mure, sender her fra et sidste Blik ud over Palatinerbjerget og Forum Romanum.

Tager saa til Porta San Paolo, dvæler ved Caius Cestius herlige Pyramide, som Apostlene Peter og Paulus ogsaa har beskuet, da de gik deres sidste tunge Gang til Retterstedet.

Bag den ligger den protestantiske Kirkegaard med Carsten Hauchs og flere danskes Grave. Saa gaar Turen til San Pietro og den lille Kirkegaard — „Guds Eng“, hvor Kong Frederik den Syvendes Moder, Prinsesse Charlotte, denne ulykkelige og urolige Sjæl, fandt sit sidste Hvilested. Hendes Søn har paa hendes Grav sat et smukt Mindesmærke af hvidt Marmor i Form af et græsk Tempel, hvorunder staar en Sarkofag. Ved Sarkofagens Hovedende med Ryggen mod Templet staar en Engel med løftet Haand og peger mod Himlen, som vilde den sige: „Hun er opstanden.“

Her fandt ogsaa Kunstneren Albert Kuchler, der gik over til Katolicismen og blev Munk under Navnet Fra Pietro i Klostret San Bonavento paa Palatinbjerget, den Fred, han forgæves søgte i Livet. —

Herfra fartede jeg rundt fra Sted til Sted den ganske Dag. —

Mod Aften tog jeg til Monte Pincio for — for sidste Gang — at se Solen sprede sit Guldmorstæppe ud over „den evige Stad“. Jeg staar paa Plateauet, der hæver sig højt over „Piazza del Popolo“, sætter mig paa en Bænk og nedskriver disse Linier: —

Ene at vandre paa klassisk Jord,
 Hvor Syner for mig opstige,
 Det er en Lykke vidunderlig stor,
 En Højtid for mig uden Lige.

Jeg skuer saa vide fra Pincios Top,
 Det Syn er en Himlens Gave,
 Det løfter Sjælen mod Lyset op,
 Mens Klokkerne ringe til Ave.

Nu sænker Solen sit Purpurguld
 Ud over Romas Høje.
 Hver Plet jeg skuer saa vemodsfuld,
 Jeg kender dem jo saa nøje.

Naar atter Solen stiger fra Øst,
 Jeg imod Nord monne drage.
 Som sviende Smerte det fylder mit Bryst,
 Vil jeg mon komme tilbage? —

Medens Klokkerne fra Romas mere end tre Hundrede Kirker sender deres Toner ud gennem Æteren og kalder Menneskene til Bøn, stiger jeg ned ad Monte Pincio, gaar til „de blaa Nonners“ Klosterkirke for endnu en Gang at høre de skønne, rene Kvindestemmer bag Gitteret prise Guds Moder i Sang og Bøn.

Da jeg kommer ud af Kirken, er Mørket faldet paa.

Jeg gaar til Tiberen, til „Ponte San Angelo“, Broen der fører over til Kejser Hadrians Mausoleum paa den modsatte Bred, nu Fæstningen San Angelo, der krones af Ærkeenglen San Michael.

Den mægtige Fæstning er skummel og truende.

Over Staden hvælver sig den sortblaa italienske Himmel, hvis Stjerner tindrer med en Glans, som man slet ikke kender under Nordens lyse Himmelegn.

Alt er saa stille. —

Ingen Sporvogns Klemten og ingen Bilers Tuden — kun en sagte Plasken som af Aarer — en Baad nærmer sig, drevet af Strømmen; to unge Mennesker sidder i Bagstavnen omslyngende hinanden. — — —

Aften paa Tiber.

Ned glider Baaden ad Tiberen let.
 Er det Brudgom, der henter sin Brud? —
 Eller er det maaske en Fiskedræt,
 Hvortil der nu lægges ud? —
 Lige meget hvad det end er,
 Der er Ynde og Skønhed og Glæde.
 For dem lyser Himmels Stjernehær
 Paa den Vej, de nu skal betræde. — —

Baaden er ude af Syne, jeg gaar hjem forbi „Fontana di Trevi“ — Roms største Springvand — og foretager den Ceremoni, som alle Romafarere maa foretage, om de vil have Haab om at gense „den evige Stad“. —

Man drikker af Fantasiens sprudlende Vande, stiller sig saa med Ryggen mod Kaskaderne, kaster en Soldo over Hovedet ud i Vandet og gaar bort uden at tale eller se sig tilbage, saa længe man kan høre Vandets Brusen.

Faar man før Afrejsen atter Fontana di Trevi at se, saa kommer man aldrig mere tilbage.

Hver Gang, jeg har været i Rom, er Ceremonien lykkedes, saaledes ogsaa denne Gang; herfra vandrer jeg hjem til mit

Hotel, gaar til Hvile for sidste Gang i „den hellige Stad“ — man tror jo altid, det er „for sidste Gang“, og derfor bliver hver Afsked lige svær. —

Da Morgensolen farvede Himlen gyldenrød imod Øst, steg jeg ind i Toget, blev staaende ved Vinduet og saa „den evige Stad“ — „den hellige Stad“ — „Pavens Stad“ — Roma forsvinde; til sidst San Pietros gyldne Kuppel — og saa sloges Døren i for det skønneste Afsnit af ens Liv.

P. A. Hjælm.

Læge Hobolth i Østbirk.

Horsens Folkeblad 6/5 1924.

I Morges kom Budskabet her til om den gode, gamle Læge *Lars Ammitsbøll Hobolths* Død. Folk standser hinanden paa Gaden og taler vemodigt og stilfærdigt om denne ædle Menneskeven, som alle holdt saa meget af. Det passede paa ham, hvad Henrik Ibsen sagde om sin Moder: „Hun havde kun én stor Lidenskab, og det var den fra Morgen til Aften at gaa og gøre godt imod os alle“.

Ja — der er jo den Forskel, at Læge Hobolth maatte tage Næsterne til Hjælp. Nat og Dag rullede Vognen afsted til Sygelejerne. Vel tilmode sad han og dampede paa Piben, hans uadskillelige Ledsager. Det er rent mærkeligt, hvad han med sine skrøbelige Lunger har kunnet holde til i de henved 40 Aar. Der var noget ved ham, som mindede om Thylands høje, rene Luft, hvor han fødtes i Thisted 6. Marts 1852. Han nedsatte sig i Østbirk 26. November 1886, en Maanedstid efter at jeg havde overtaget Vestbirk Højskole. Den 28. Juni 1887 viedes han der oppe i Heltborg Kirke til Anna Hjardemaal. De har paa god, stilfuld, gammel, dansk Maade levet et rigt Samliv, fredet om hinanden og om Børneflokken i udpræget Grad. Hobolth gav altid Indtryk af at være en Hjemmets Mand. Jeg erindrer, hvor voldsomt det rystede ham — og maaske

ogsaa hidførte en anden indre Vurdering af mangt og meget — da Sønnen Martin druknede i Torp Sø i Somren 1900, og Moderen nær havde sat Livet til i Forsøget paa at redde ham.

Alle kommer vi fra Kampen med Skrammer! Der er jo tit mørke Skyer over de Hjem, hvortil Lægen bliver hentet, men med Hobolth kom der altid Solstraaler. Han vidste, hvor meget den sjælelige Tilstand betyder, og saa opmuntrede han Patienter og havde en ganske sjælden Evne til at fremkalde Glæde i Sindet.

Her paa Højskolen staar vi i en stor Taknemlighedsgæld til denne Mand. For mig personlig glider Tanken straks en Menneskealder tilbage. Min prægtige Hustru, der vilde give Mennesker mere, end hendes Hjerne magtede, skulde paa et Asyl; men Overlæge Holm i Aarhus skrev, at det vilde fremskynde Helbredelsen meget, hvis hun kom af egen Drift. Dr. Hobolth tog da alle sit varme Hjertes og sin lyse Forstands Evner i Brug, og efter en længere Samtale med hende kom hun hen til mig og sagde: „Du har altid villet mit Vel. Jeg maa afsted!“ Da vi saa om Natten kørte i Vestbirk Fabriks lukkede Vogn, hilste Læge Hobolth stille Farvel med et: „Aa, Gud ske Lov“. Det lød med et varmhjertet Menneskes trøstefulde Klang.

Alle Børn hang ved ham. Det var ikke saa sjældent, at han fra sin Vogn raabte: „Goddag Ane“ eller: „Goddag, Jens, i Morgen skal du vel have mange fremmede?“ I Morgen, det var deres Fødselsdag. Jeg spurgte ham en Gang, om han kendte alle Børns Fødselsdage i sit store Distrikt. „Ja“, sagde han, „alle de, som jeg har hjulpet til Verden“. Og det var ikke saa faa. Hans Hukommelse var rent vidunderlig; men som et stort godt Barn var han vist ret uvidende om, hvor langt hans rige Begavelse egentlig naaede. En nord-sjællandsk Lærer, som havde læst sammen med ham paa det Monradske Kursus, sagde til mig en Gang, da jeg havde talt i hans Skole: „Vi ventede alle, at Hobolth vilde faa en Fremtid som Videnskabsmand paa Universitetet“. Da jeg nævnede dette for Østbirkelægen, svarede han med et lunt Smil: „Ja, var jeg saa bleven lykkeligere ved det?“

Ingen Ordfører har samlet saa mange Tilhørere ved Vestbirk Højskoles Efteraarsmøder som han, for da kom der — foruden de sædvanlige Gæster — en stor Skare Mennesker, som var ham taknemlig for deres Helbred. Han talte klart og dygtigt om: „Den første Barnepleje“, „Forebyggelse af Tuberkulose“ m. m., men han havde ikke nogen stærk Tro paa sine Ords Virkning. En Læge, der kommer i alle Hjem og undersøger alle Slags Menneskekroppe, kan vel ikke undgaa lidt Pessimisme.

Tit er Hobolth vist kommen hjem oven paa en streng Tur med en tom Pung. Hvad han fik hos den velstillede, gav han den fattige. Ogsaa i Dag har jeg faaet Vidnesbyrd derom.

For mange Aar siden rygtedes det en Dag, at nu vilde Hobolth være Sygehuslæge. Vi var da nogle, som straks satte en Indsamling i Gang til en Livsforsikring, og overalt fandt vi en aaben Pung, hvad ellers ikke altid er Tilfældet, naar der skal samles ind. Her vilde alle saa gerne være med. Vi fik ved den Lejlighed et meget stærkt Indtryk af, hvor afholdt han var her paa denne Egn.

Han blev hos os og praktiserede lige indtil 3 Dage før sin Død. Han tog imod Patienter, mens han selv laa i Sengen.

Paa den sydfynske Kirkegaard, hvor mine Forældre hviler, staar der et Gravminde over en ædel, godgørende Mand. Det bærer følgende Indskrift:

„Først blev givet ham skønt at vinde
hos smaa og store et elsket Minde“.

Saadanne Linier vilde passe udmærket paa Læge Hobolths Grav. Og saa Ordene fra Matthæus det 25. Kap.: „Jeg var hungrig, og I gav mig at spise; jeg var tørstig, og I gav mig at drikke; jeg var fremmed, og I tog mig til eder; jeg var nøgen, og I klædte mig; jeg var syg, og I saa til mig; jeg var i Fængsel, og I kom til mig . . . Sandelig siger jeg eder: Alt hvad I har gjort mod en af disse mine mindste Brødre, har I gjort imod mig!“

Lad os i taknemlige Hjerter bevare Mindet om Læge Hobolth, saa længe vi lever.

Vestbirkkredsen paa Tur paa Roskilde Fjord. Juni 1924.

Vestbirkkredsen i København.

Trods Hovedstadens Travlhed og rastløse Jag er der dog vokset et lille Vestbirk op herovre, en frodig Plet mellem Brostenene for os gamle Elever, og et Baand, som knytter os endnu stærkere til den Skole, der gav os saa meget.

I to Aar har vi nu holdt vore smaa Vestbirk-Sammenkomster, og Tanken om at danne en Kreds* har været fremme flere Gange, men vi var bange for, at den alligevel skulde blive for lille til at bære de økonomiske Vanskeligheder, og til at taale det svingende Medlemstal, som den vilde blive udsat for, da de fleste kun er her for kortere Tid. Dog nu sidste Vinter smed vi alle Betænkeligheder over Bord og begyndte, noget som vi ikke har fortrudt, for vi har allerede haft megen Glæde af „Kredsens“ korte Levetid, og vi skylder Lærer Bidstrup Tak for hans Arbejde med at sætte den i Gang.

* Anna Lauridsen er Kredsens Formand.

Kredsen tæller for Tiden 32 Medlemmer, og der holdes Møde mindst een Gang maanedlig. I Sommerens Løb har der været tre fornøjelige Udflugter, en til Roskilde med Afslutning paa Højskolen, en til Bagsværd og en til Hillerød, hvor vi samtidig deltog i Efteraarsmødet paa Frederiksborg Højskole. Nu i Efteraaret har vi haft den Glæde at have Lærerne Budde-Lund og Bennike iblandt os, og vi maa takke dem for gode, festlige Stunder; en Aften, som sent vil glemmes, blev den, da B.-L. pludselig dukkede op med sin Forlovede.

Nye Medlemmer er velkomne, da vi gerne vil have saa mange med som muligt.

Indmeldelse kan ske ved Mødeaftenerne i Grundtvigs Hus eller ved

Anna Lauridsen,
Børnehjemmet, Rostrupvej 3, København F

Det svundne Aar.

Aret, der gik, var et Mindeaar for Vestbirk Højskole, idet Skolen da blev 40 Aar, hvoraf Grønvald Nielsen og Anton Hansen har været med i de 38 og haft ialt 8551 Elever.

Den Fest, som i den Anledning blev holdt, skal omtales lidt længere fremme; her vil det være paa sin Plads at citere et Stykke af en Artikel, som nuværende Seminarieforstander Kristen A. Lange skrev ved 25 Aars Jubilæet. Den giver et godt Billede af Skolens Tilblivelse.

„I Halvfjerdserne havde Vestbirkegnen adskillig Forbindelse med Gjedved og det folkelige Liv, som strømmede derfra. Unge Mænd fra Vestbirk gæstede Højskolen som Lærlinge, og naar der var Møde i Gjedved, søgte man herfra Egnen dertil, kørende eller gaaende, som det nu kunde falde sig. Skulde man nævne en enkelt Mand, der gennem sin Forbindelse med Gjedved og den Bojsenske Slægt kom til at virke for Højskolesagen i Vestbirk, da er det afdøde Højskolelærer Henrik Laurids Jensen, en Gaardmandssøn fra Vestbirk, der var Elev paa Gjedved Seminarium fra 1873—76. Her lærte han Pastor Jensen, Ebeltoft, at kende, og Henrik Jensen blev senere Lærer ved Ebeltoft Højskole. Her døde han 1883, syv og tyve Aar gammel, af Brystsyege og blev jordet paa Østbirk Kirkegaard. Han var en evnerig ung Mand med et fint og rigt Sjæleliv, og der knyttedes store Forventninger til ham. Naar han kom hjem i Ferierne og til andre Tider, blev der talt om Folkeoplysning og Højskoler rundt om i Dagligstuerne, især hjemme i Fædregaarden, hvor Broderen, Anders Jensen, der havde været paa Gjedved

Højskole, havde levende Interesse i den Retning; sikkert er der ved saadanne Lejligheder faldet gode Ord som spiredygtige Frø i kraftig Muldjord. Saa kom Henrik Jensens tidlige Død og Jordefærden med stærk Deltagelse fra gamle Elever og Venner i Ebeltoft. Disse fremmede opholdt sig et Par Dage i Vestbirk rundt om ved Folk og bragte med sig som et Pust fra hans Gerning, der satte frugtbare Tankestrømninger i Gang.

Paa anden Maade var der arbejdet i samme Retning. Præsten i Østbirk, Janus Køster, og hans Søn, Holger Køster, (døde som Præst i Elbæk), samlede en talrig Kreds om grundtvigsk Forkyndelse, og Holger Køster og hans udmærkede Hustru samlede de unge fra Egnen i deres smaa Stuer i Østbirk. Flere Steder i Egnen sad der unge Lærere, som ogsaa beredte Jordbunden og Hjerterne for et rigere Folkeliv, f. Eks. Lærer Utoft i Træden, for at nævne et enkelt Navn. Paa samme Tid blev Højskolen i Gjedved nedlagt; den stærke politiske Gæring i Sindene gjorde maaske ogsaa sit til, at man tænkte paa Vækkelse af en selvstændig, dygtig Slægt, og saa begyndte man omtrent samtidig i Østbirk og Vestbirk paa at faa en Højskole rejst; Kræfterne samledes saa til et Aktieselskab med Gaardejer Anders Jensen, Vestbirk, som Formand. Der blev holdt Møder med ret stormende Forhandlinger om, hvor Skolen skulde ligge, i Østbirk eller Vestbirk, og det førte til, at Vestbirk gik af med Sejren, fordi her var et Hus, hvori man kunde begynde straks. Det var sent paa Aaret 1883, at dette skete.

I dette Hus, der laa ved Vejen gennem Vestbirk By, begyndte Vestbirk Højskole sit Levnedsløb den 15. Januar 1884, og dens første Forstander var Seminarist Laurids Jensen. Han havde først været Friskolelærer paa Fyn, havde derefter bygget Vesterdal Højskole ved Nørre Aaby, som han drev i 4 Aar; men da der var for lidt Tilslutning, søgte han bort derfra. Han stod just i Begreb med at overtage en Redaktørplads ved Bergs Blad i Ringkøbing, da der kom Brev fra Anders Jensen i Vestbirk, om han ikke vilde komme til Vestbirk og være den nye Højskoles Leder. Jensen tog mod dette Tilbud, og

Begyndelsen blev gjort i tarvelige Forhold. Stuerne var faa og smaa, og Rotterne peb under Gulvene.

Der var femten Elever; de tretten var fra Omegnen, de spiste og boede hjemme; to Elever var fulgt med fra Vesterdal, og det var hele Husholdningen. Men Skolen gik, den blev stats- anerkendt, og der blev bygget noget til, saa Forholdene blev lidt bedre; men saa kom det skæbnesvangre Aar 1885. For- stander Jonsen blev, paa Grund af en uforsigtig Handling ved en Auktion, tiltalt for Majestætsfornærmelse; han maatte fire Maaneder i Fængsel, og Statsunderstøttelsen blev taget baade fra Skolen og de Elever, der vilde gæste den. Under disse Forhold var Skolens Liv og Fremtid stærkt truet; den kunde ikke ride en saadan Storm af under Jonsens Førerskab, og han maatte derfor rejse bort.

Det blev nu Grønvald Nielsen, der blev Fører paa den synkende Skude. Han var dengang Lærer ved Københavns Højskole; men resolut og modigt tog han og hans Hustru mod Tilbudet fra Vestbirk, skønt Forholdene var saa svære og vanskelige. Han fik sin Fætter, Arkitekt Anton Hansen, til Medhjælper, og i Efteraaret 1886 drog de saa herover. Det tegnede smaat til at begynde med; ved Novemberstid var der kun faa Lærlinge indmeldt; men saa kom de alligevel Tid efter anden. De allerfleste af dem, der har været Elever paa Vestbirk siden, har hørt Grønvald Nielsen fortælle om disse første Aar, f. Eks. om, hvorledes Anton Hansen havde sit Værelse bag ved Skolestuen med Indgang gennem denne og derfor maatte indrette sig saadan, at han enten blev inde paa sit Værelse eller ude, mens Grønvald Nielsen holdt Foredrag. Men skønt Anton Hansens Beregninger som oftest slog til, saa kunde det jo ogsaa ske, at han nødvendig maatte ud i Utide; han klatrede da op i Vinduet og sprang som en Kat til Jorden, hvilket Grønvald Nielsen kunde se fra Talerstolen.

Ja, og er det ikke forbavsende for os at høre, at dengang gik de til Østbirk og øvede Gymnastik i Samlingshuset der under meget beskedne Forhold, os, der er vænnede til den store, smukke Gymnastiksal, som nu følger sig ind mellem de andre Skolebygninger.

Siden 1886 har Grønvald Nielsen og Anton Hansen trofast staaet sammen i Arbejdet ved Vestbirk Højskole; fra Begyndelsen var der knyttet en Haandværkerafdeling til, og Anton Hansen var dens Leder. Det var en lykkelig Haand, der i den vanskelige Tid greb Roret; thi i disse Aar har denne Skole vokset sig stor, og mange Lærlinge er gaaet ind og ud ad dens Døre siden dens Fødsel, ialt har der været 5000 unge Mænd og Kvinder som Elever. Efter nogle Aars Forløb købte Grønvald Nielsen Skolen af Aktionærerne, og der er bygget til flere Gange, saa Skolens Bygninger er som en hel lille By“.

Saa vidt Kristen A. Lange for femten Aar siden; den nyere Udvikling er saa kendt af de Kredse, der staa Vestbirk Højskole nær, at der ikke er Grund til at minde om den.

Der var sidste Vinter her, som adskillige andre Steder, nogen Nedgang i Elevtallet, hvorimod Sommerens Elevtal var normalt.

Ved Møderne i Forsamlingshuset talte før Jul Kr. Nørgaard om Tro og Viden og Grønvald Nielsen om Slægten Bojsen, og i Slutningen af Novbr. var den tyske Højskolemand, Pastor Størmer fra Westfalen, paa Besøg for at fortælle os om den tyske Højskolebevægelse.

Større end nogensinde var Tilslutningen til det Stævne, som Vestbirk Hovedkreds af De danske Ungdomsforeninger havde indbudt til her paa Højskolen Lørdag d. 5. og Søndag d. 6. Januar.

Mødets Leder, Pastor Thygesen, bød Velkommen og anslog i faa, gode Ord Mødets Karakter og Tone.

Efter den korte Morgengudstjeneste talte Kr. Nørgaard om Opdragelse ud fra Jesu Opdragelse af sin Apostelkreds, særlig Simon Peter.

Forstander Frede Terkelsen, Danebod Højskole, holdt et Foredrag om sine Indtryk fra det maleriske, poetiske Värmland, der har fostret nogle af de største Navne i Sveriges Aandsliv; mest dvælede han ved Selma Lagerlöf og hendes rige Digtning.

Forstander E. Munk fra Høng talte om Eftermiddagen om

Selvfølelsen, som den ytrede sig hos Børnene og i den senere Alder; gennem en hel Række Eksempler, tagne fra Virkeligheden, belyste han klart sit Emne. Ind imellem var der begge Dage Indøvelse af nye Melodier til nye eller gammelkendte Sange, ledet af Adjunkt Poul Reinvaldt fra Vejle, og desuden i Gymnastiksalen Indøvelse af Sanglege ved de to Gymnastiklærere, Brødrene Holger og Georg Bidstrup.

Dagen sluttede med en lille Koncert, hvor Adjunkt Reinvaldt sang en Række af Bjørnsons skønneste Sange til egen Musikledsagelse.

Søndag Formiddag samledes vi i den rummelige Tønning Kirke, hvor Provst Clausen fra Vinding prædikede.

Kort efter Middagen begyndte Foredragene igen. Frede Terkelsen havde som Emne den store, tyske Forretningsmand, Forfatter og Statsmand Walther Rathenau, der saa sørgeligt blev myrdet for ca. 2 Aar siden, og gav i store Træk en Oversigt over hans Liv, hans Ideer og Indsats. Forstander Munk talte denne Gang om Grundtvigs Syn paa Opdragelsen, idet han særlig gik ud fra Sangen: „Et jævnt og muntert, virksomt Liv paa Jord“ — eller rettere det Digt, hvoraf denne Sang er et Udtog. Grønvald Nielsen holdt det sidste Foredrag om det højaktuelle Emne: Højskolens Stilling i Nutiden og Fremtiden, bygget paa et Livs Erfaring og en vaagen Føling med alle Højskolens Ytringsformer i Øjeblikket.

Da Skolens 40 Aars Dag fejredes var jeg, der skriver dette, desværre i et Par Dage belemret med en lettere Influenza og var derfor ikke med til Festen, hvorfor følgende Referat hid sættes fra et Dagblad:

„Vestbirk Højskoles 40 Aars Fødselsdag fejredes den 15. Januar ved en lille Festlighed i Skolens Gymnastiksal, hvortil Byens og den nærmeste Omegns Befolkning var indbudt.

Kl 7 $\frac{1}{2}$ samledes de med Skolens Lærere og Elever i den flagsmykkede Sal om de pyntede Kaffeborde, og Forstander Nørgaard bød Velkommen. I sin Tale betonedes han stærkt Betydningen af det gode Forhold mellem Skolen og den ombøende Befolkning og mindedes, hvor smukt det havde givet sig til Kende, da Branden i Sommer truede den med Ødelæggelse.

Paa lignende Maade fremdrog Grønvald Nielsen Erindringer fra sin lange Gerning som Skolens Forstander.

I Dagens Anledning var der af en af Skolens Lærere*) skrevet følgende Sang:

Som: Vift stolt paa Kodans Bølge.

Ej kan os Frihed gavne,
 hvor Trællesind bestaar;
 kun oplyst Mand kan favne
 med Ære Frimandskaar.
 Skal Folket frem paa Tinge
 og bøde Danmarks Brøst,
 maa Søvnens Lænker springe
 ved Folkeaadens Røst.

De Ord var Høvdingtale,
 og snart med vældig Klang
 igennem Danmarks Dale
 de samme Ord sig svang.
 Ved Sagas Billedtale
 og Modersmaalets Sang
 da vaktet Liv af Dvale
 hos Folk, der følte Trang.

Tak være dem, der bygged'
 fra For- til Fremtid Bro,
 da Nederlaget skygged'
 og kvalte Folkets Tro,
 og jer, som her paa Stedet
 en Skolegaard fik lagt,
 og alt som Aar er gledet,
 har staaet som dens Vagt.

Hil dig, som styred' Skolen
 i Ungdoms friske Vaar,
 i Manddoms-Sommersolen
 og under sølvgraa Haar.
 Held jer, som nu skal vandre
 i samme gode Spor;
 gid ogsaa I til andre
 maa føre Aandens Ord.

Ja, hil dig, gamle Bolig
 for ungdomsfriske Sind,
 som staaer der lige trolig,
 mens vi gaar ud og ind.
 Alt fyrre Aar tilbage
 du trodsed' Tidens Tand;
 lev endnu mange Dage
 til Gavn for Folk og Land.

Da den var sunget, udbragte Højskolelærer Holger Bennike, henvendt til Forstanderne, et Leve for Skolens Fremtid, og senere talte Efterskoleforstander Ole Madsen, Vestbirk, for Grønvald Nielsen og Kristen Nørgaard. En Række Fotografier, som gav et godt Indblik i Skolens Liv før og nu, fremtraadte som Lysbilleder paa det hvide Lærred og fulgtes naturligtvis med stor Interesse.

Ind imellem blev der sunget forskellige Sange, og en halv Times musikalsk Underholdning sluttede den fornøjelige og hyggelige Aften“.

*) Holger Bennike.

I Januar var der paa selve Skolen to Gæster som Talere, nemlig Prof. Andreas Schach Steenberg, der talte om Bøger og Bøgers Brug, og Fotograf Olsen, Hadsten, der holdt Foredrag om: „Det ny System — et Forsøg paa et Forslag til Løsning af de økonomiske Vanskeligheder i vor Tid.“

Det var Meningen, at Ungdomsforeningens Foredragsrække i Forsamlingshuset sidste Vinter skulde have været samlet om Emnet: Indien, men det blev kun til Dels gennemført. Holger Budde-Lund talte om Børresen og Skrefsrud og den nordiske Mission i Santhalistan, Pastor Thygesen om Sundar Singh og Magister Rosenkjær, Askov, om den mærkelige indiske Fører Gandhi. Endvidere talte Valgmenighedspræst Munch, Silkeborg, og en Aften læste Skuespiller Hjælm Peder R. Møllers Skuespil: En Skærsild.

I Februar havde vi en Radio-Aften i Gymnastiksalen. Redaktionssekretær Vagn Poulsen fra Horsens Folkeblad holdt Foredrag om denne nye Opfindelse, og Installatør Wiedemann lod de opstillede Modtagerapparater virke, saa vi tydeligt om end dæmpet hørte baade mundtlige Meddelelser fra England og en hel Del Musiknumre fra Koncerter, der blev holdt i et Par engelske Byer.

Den polske Dame, Frøken Gulinska, som besøgte os forrige Sommer, var her en Ugestid og holdt igen Foredrag om sit Hjemland.

Fastelavnen faldt i Aar i Begyndelsen af Marts og bragte Valg (3 Venstremænd og en Retsforbundsmand valgtes), Skolebal, Fastelavnsløjer og en Opførelse af H. C. Andersens lille Enakter: En Nat i Roskilde. En anden Aften fik vi en Fælleslæsning af Skolens Piger og Karle, som ikke gik af Vejen for at fremstille hele „Genboerne“.

Søndag den 16 Marts havde vi Besøg af den mere end 80 aarige fhv. Forstander Martin Kristensen, Gedved, der i sin Ungdom var en af Christen Kolds Elever. Det blev et levende Billede, den aandsfriske gamle Forstander tryllede frem for os af den store Skolemand.

Fru Nørgaards Moder, den gamle rare Fru Anna Dohn, fyldte den 19. Marts 70 Aar. Siden sin Mands Død i 1920

Mormor (Fru Dohn) og Carl Nørsgaard.

— han var sidst Præst i Øster Suede i 35 Aar — har hun boet i Bjælkehuset. Der er vist næppe nogen i vor store Kreds, som ikke holder af „Mormor“ og fryder sig over at møde hende og hendes venlige Smil; hun har paa sin stille Maade vundet alles Hjerter; der er over hele hendes Personlighed en egen Hygge og Fred, som virker saa velgørende.

Vi hyldede hende straks om Morgen med Sang.

Dagen tilbragte hun sammen med flere af sin Slægt, der var kommet tilrejsende; om Aftenen samledes vi alle til en lille Fest i den store Spisestue, hvor Hædersgæsten blev hyldet i Tale og Sang.

Grønvald Nielsen havde skrevet nedenstaaende:

Der var i morgensuset
en ganske sølsom klang,
den kom fra Bjælkehuset,
hvor Skolens ungdom sang.
Hvad vilde vel de kække
så tidlig dør i dag?
De vilde Mormor vække,
det er en afgjort sag.

Fru Dohn har støvets alder
tilbagelagt i dag,
og mange minder kalder,
det er en afgjort sag.
Er end de vemodblandet,
så takker hun sin Gud,
og ser mod lykkelandet,
hvis slægter ej dør ud.

Så mildt hun blandt os vanker
 og følger tro vor færd,
 erfaringslivets tanker
 for os har meget værd.
 Hun kan Hr. Carl opdrage,
 som bærer Morfars navn,
 ham klogt og kyndigt tage
 til „prinsens“ sande gavn.

Hun elsker disse stuer
 i daglig liv og fest;
 men kirkens høje buer
 er dog vel hjertet næst.
 Gid hun må færdes længe
 i Bjælkehusets ro
 og hjælpe dem, som trænge,
 i stille, kristen tro.

Blandt Vinterens Gæster er der Grund til at nævne en Dame, der var her i nogle Dage i Slutningen af Marts; det var Frøken Noëlle Ffrench fra Mount-Talbot, en By der ligger omtrent midt i Irland. Hun var Magister i klassiske og moderne Sprog og var ogsaa helt godt hjemme i det danske; hun var væsentlig her i Danmark med det Formaal at lære de danske Højskoler at kende.

Lad mig slutte denne Beretning om Vinterens ydre Begivenheder med et Par Vers af en Sang, der var skrevet af en Elev til det sidste Chokoladegilde; de giver et Glimt fra Skolens egentlige, indre Liv.

Den Tid, som svandt, den kommer ej tilbage,
 og derfor hjælpe det ej, at vi klage;
 men søg til Bunds i Stoffet
 og find, hvad der har Klang
 af det, som her vi hørte
 af Taler og af Sang.
 Dette Sted vil vi aldrig glemme,
 her jeg tror, vi er altid hjemme
 siden hen.

Enhver sin Plads jo har i Livets Skole,
 men paa vor egen Kraft vi ej skal stole;
 men naar ad Aandens Veje
 vi prøver paa at gaa,
 da er det ganske sikkert,
 vi ogsaa Kraft skal faa;
 thi den Gud, som ned fra det høje
 ser paa os med sit Faderøje,
 hjælpe vil.

Sommeren 1924.

Flaget hejses.

Naar de unge Piger tropper op ved Sommerskolens Begyndelse, er de gerne lidt ængstelige, ved ikke rigtig, hvor de skal gøre af sig selv, føler sig saa fremmede under de nye Forhold og ønsker sig vist — mange af dem da — langt bort igen. Men længe varer det ikke, før de finder sig til Rette, og alt staar i et andet Skær for dem. Kammerater finder hinanden og ses snart vandre hyggeligt om i Haven Arm i Arm, og alt som Arbejdet kommer i Gang, fanges de ind i den forunderlige Helhed, som der kan være over et saadant Skolehold, Arbejdets Rytme tager dem, det ene Hjul griber ind i det andet, og snart kniber det med at faa Tid til alt det meget, de gerne vil naa baade i Arbejdstiden og i Fritiden. Alt bliver Liv og Munterhed, den Munterhed, der trives saa godt og bliver saa frisk paa en alvorlig Baggrund, og Dagene gaar, og Sommeren, den korte Sommer, rinder, alt medens Ungdomslivets Herlighed folder sig ud, saa det aldrig kan glemmes. Ja, før vi kan fatte det, er det forbi, og hele Flokken skal spredes, men noget er sat i Gang, som vil blive ved at leve ude i Hverdagen rundt i vort Land.

Der var hundekoldt ved Grundlovsfesten i Aar i Rasmus Knudsens Skov, men der var dog alligevel kommet ca. 250

Klar til at sidde op.

Mennesker til Stede. Provst Clausen fra Vinding talte først om „Vækkelse“, og Kristen Nørgaard derefter om en af de største Værdier, Junigrundloven havde givet os, nemlig Aandsfriheden, og drog en Sammenligning mellem den rundelige Aandsfrihed, der blev givet de Tyskere, der findes indenfor vor Grænse, og den utaalsomme Snæverhed, der blev vist vore Landsmænd Syd for Statsgrænsen.

Blaa af Kulde sang Elevkoret tilsidst nogle Sange.

Det vil interessere dem, der endnu ikke ved det, at Landbrugslærer Berthelsen i Løbet af Foraaret har købt sig en

Berthelsen og hans Kone.

lille Ejendom i Vestbirk, idet han gerne vilde forene de to Ting: at være Lærer i Landbrug m. m. paa Højskolen, hvortil han nu har været knyttet i 6 Vintre, og selv i Praksis at drive et Landbrug, som sikkert bliver et Mønsterbrug.

Pinsedag holdt han Bryllup oppe i Lime i Salling paa sin Broders Gaard med Kathrine Møller fra samme Egn.

I to Biler kørte en stor Flok af os, der paa forskellig Maade er knyttet til Højskolen, den lange Vej op til Berthelsens og Jeppe

Aakjærs Landsdel for at fejre den store Fest. Det blev en smuk Dag, baade den lange Køretur og selve Festen med dens Mylr af Gæster; det blev langt ud paa Natten, før vi naaede hjem til Vestbirk igen. Da Brudeparret nogle Dage senere kom bilende deroppe fra for at holde deres Indtog i det nye Hjem, havde vi pyntet lidt udenfor, og Sommerskolens Piger modtog dem med Sang.

Mødet ved Torp Sø d. 15. Juni havde i Aar Redaktør Anders Olsen, Horsens, og Kristen Nørgaard som Talere.

Elevmødet havde som sædvanlig vundet stor Tilslutning. Det bliver mere og mere almindeligt, at en Flok gamle Elever fra fjerne Egne af Jylland slaar sig sammen om en hel Rutebil og paa den Maade kommer rullende hertil; Vognene stod tæt alle Vegne.

Gymnastiksalen var tæt fyldt, da Nørgaard Lørdag Aften bød velkommen, hvorefter Pastor Thygesen holdt et Foredrag om Aaret 1824 og Grundtvigs storslaaede Digt „Nyaarsmor-

Sine og Søren Hansen.

gen" og det levende Haab for det danske Folk, det var Udtryk for. Det findes foran.

Lidt senere opførtes Fru Heibergs lille, nydelige Vaudeville „Abekatten“. Stykket var iscenesat af Skuespiller P. A. Hjælm og gjorde megen Lykke. Saa kom den store Indkvartering, hvorved Eggen altid viser en storstilet Gæstfrihed.

Vejret saa truende ud om Søndagen, men Regnen blev dog borte. I Fortsættelse af Morgengudstjenesten talte Grønvald Nielsen om Livets Glæder og de evige Værdier. Ogsaa det er trykt her i Aarsskriftet.

Ved Elevforeningens Generalforsamling fremlagde Formanden, fhv. Gaardejer Søren Hansen, Vestbirk, Regnskabet. Elevforeningen, der har udviklet sig stærkt i de senere Aar, har nu over 2700 Medlemmer.

Søren og Sine Hansen havde Sølvbryllup den 7. April og blev der fejret i en snævrere Kreds; der blev nu ved Elevmødet bragt dem en Tak for det trofaste Arbejde, de har udført i Elevforeningens Tjeneste. Det er noget meget betydningsfuldt, at den Forening, Bindeleddet mellem Højskolen og dens gamle Elever, bliver passet omhyggeligt, og det har Søren Hansen og hans Hustru paa deres stiltfærdige Maade nu gjort i en lang Aarrække. Medlemstallet er i de Aar næsten blevet fordoblet, saa der er adskilligt at passe, navnlig ved

den Tid, da Aarsskriftet skal flyve ud som en Hilsen til Julen; det er efterhaanden blevet en større Historie. Det var derfor ganske naturligt, at der blev foreslaaet og vedtaget, at det yderst beskedne aarlige Honorar paa 100 Kr., som Søren Hansen hidtil har modtaget, blev forhøjet til 300 Kr.

Af Bestyrelsen ønskede Frøken Thomine Thomsen, Seminarieforstander Lange og fhv. Gaardejer Mikkel Eriksen ikke Genvalg; der blev sagt dem Tak for deres mangeaarige Arbejde, hvorefter følgende yngre Kræfter blev indvalgt: Landbrugslærer Bernhardt Berthelsen, Vestbirk, Tømrer Harald Jensen, Vestbirk, og Gaardejer Hans Mikkelsen, Haarup. Som et godt Bindeled mellem gammel og ny Tid genvalgtes Fru Karen Sodborg Hansen, som de fleste gamle Vestbirkelever kender.

Over 900 Mennesker deltog i Middagen. Ved Mødet i Skoven om Eftermiddagen talte Anton Hansen om Jordfordelingens Betydning for Samfundet og Nørgaard om Mindernes Værdi i et Folk, idet han stærkt slog til Lyd for Bevarelsen af Udby Præstegaard, Grundtvigs Hjem i Barndommen og betydningsfulde Ungdomsaar, og for Oprettelsen af en Art Museum i Dele af den.

Holger Bennike talte om Retfærdigheden som Samfundets Grundvold, og tilsidst talte Holger Budde-Lund om „ikke at nøjes med for lidt“ i vort Forhold til vor Ungdomstids Idealer og Livets aandelige Værdier.

Grønvald Nielsen sluttede Mødet i Skoven med nogle faa Ord og en Tak til alle, som havde gjort deres bedste for at gøre disse Dage rige. Efter Aftensbordet hjemme paa Skolen begyndte Opbruddet; men en Del er der dog altid, som ikke godt kan rive sig løs og bliver til Mandagens Morgenforedrag.

I Juli Maaned havde vi de kendte men for hvert nyt Hold lige nye Ture i Egnen. I samme Maaned havde vi Besøg af Professor i Engelsk ved Universitetet, Dr. phil. N. Bøgholm, hvis Hustru i Barndomsaarene har haft Grønvald Nielsen til Lærer, idet hun er Datter af afdøde Forstander Jens Lund i Vejstrup, og hvis Datter har været Elev paa Vestbirk Højskole for et Par Somre siden. Professor Bøgholm holdt en

Himmelbjergturen — »Bussen» lastes.

Aften et interessant Foredrag om den engelske Folkekarakter.

Tidligere paa Sommeren havde vi haft et Besøg i nogle Dage af Højskolelærer Strømme fra Romsdalen i Norge.

Holger Bennikes Moder, Fru Estrid Bennike, tilbragte atter i Aar et Par Maaneder paa Højskolen og læste flere Gange for Eleverne, ligesom ogsaa Skuespiller P. A. Hjælm, der holdt Sommerferie hos Grønvald Nielsen, et Par Aftener reciterede to Skuespil.

*Paa Himmelbjerg.
(Billedet er taget oppe fra Himmelbjergtaarnet.)*

Det kan nok være, at der blev Travlhed, da Sommereleverne forlod Skolen d. 31. Juli om Morgenen, for næste Eftermiddag skulde Studenterne myldre ind, og hele den store Bygning skulde gøres ren fra Ende til anden. En lille Flok frivillige Hjælpere fra Sommerholdet tog fat sammen med den faste Kreds, og det lykkedes virkelig at blive færdig, saa Studenterne, der ogsaa holdt Møde her i 1920, kunde rykke ind i et Antal af ca. 150. De fleste var Studenter, kvindelige og mandlige, men der var dog ogsaa Ikke-Akademikere som Deltagere, idet man gæstfrit havde aabnet Mødet for en videre Kreds.

Valgmenighedspræst Halvdan Helweg var det indholdsrige Mødes Leder.

Da Deltagerne var samlet den første Aften, bød Nørgaard velkommen og holdt det indledende Foredrag, hvori han udtalte Ønsket om, at disse Dages Samvær paa en Højskoles Grund maatte bidrage til at føre Højskolen og Studenterne

Fra Mødet i Haven. Pastor Oscar Geismar taler.

nærmere sammen, og han mindede Studenterne om, at de har et særligt Ansvar overfor deres Folk i Kraft af deres gode Uddannelse.

Hver af de følgende Morgener begyndte med Morgenandagt ved Præsterne Th. Thygesen, Oscar Geismar, C. Ludvigsen og Einar Andersen. Om Lørdagen holdt Ingeniør Arnfred fra Askov et Foredrag om „Bevidst og ubevidst i det religiøse Sjæleliv“, og Pastor Morten Pontoppidan talte ud fra en Linie i Hostrups Sang „Høje Nord, Friheds Hjem“ om „Ordet, som er Daad“.

Om Søndagen var der Gudstjeneste med Altergang i Østbirk Kirke, hvor Pastor Welding prædikede, og Kl. 4 var der offentligt Møde i Højskolens Have, hvor Pastor Oscar Geismar skildrede de senere Tiders Fornyelse af dansk Litteratur, et Gennembrud fra den Indsnævringens og Ufriskhedens Aand, som Halvfjerdsernes og Firsernes Litteratur betegner i dansk Aandsliv, frem mod større Vidder og en højere Himmel. Bagefter talte Folketingsmand Nis Nissen om „Nationalisme og Internationalisme“.

Mandagen var optaget af Dr. phil. Axel Dams Foredrag om „Opdragelse til Fred gennem Træning af Retssansen“, der

efterfulgtes af en livlig Forhandling og af en fornøjelig Biltur til Himmelbjerget og „Sukkertoppen“.

Pastor C. Ludvigsen fra Aabenraa talte Tirsdag Formiddag om „Ungdom og Æstetik“ og Pastor Otto Rosenstand senere paa Dagen ud fra Jesu Ord i Johannes-Evangeliet: „I skal forstaa Sandheden, og Sandheden skal frigøre eder“.

Den sidste, egentlige Mødedag, Onsdag, holdt Grønvald Nielsen et Foredrag om „De fire Temperamenter“, hvorefter Højskoleforstander Aage Møller, Rønshoved, indledede en Forhandling om „Vort Forhold til Ordet“, der gav Anledning til en meget bevæget Forhandling. Valgmenighedspræst Carl Koch holdt det sidste Foredrag om „Naturfølelsen og det religiøse“.

I en Morgenandagt Torsdag Morgen samlede Pastor Ludvigsen de rige Dages mange Indtryk, før Deltagerne drog hver til sit.

Det var lødige Tale, der lød under det Møde, saa Deltagerne, ikke mindst vi, der var Værter, havde meget at sige Tak for.

Studenter er jo gennemgaaende et meget livligt Folkefærd; det ytrede sig paa mange Maader, ogsaa ved de smaa Fester og Aftenunderholdninger, der var arrangeret ind imellem. Grønvald Nielsen blev ved Festen den sidste Aften under almindelig Jubel kaaret til Æresmedlem af Studenterkredsen.

Næppe var Studenterne rejst Fredag d. 8. Aug. om Morgen, før der i en Fart blev gjort i Stand til at modtage nye Gæster, nemlig 54 Englændere, mest Lærere og Lærereinder fra den engelske Folkeskole; men iblandt dem var f. Eks. ogsaa Mr. Mallon, der er Forstander for den bekendte Institution: Toynbee Hall Settlement i Øst-London. De var i samlet Flok paa et 14 Dages Besøg i Danmark under Ledelse af den energiske Forstander for Den internationale Højskole i Helsingør, cand. mag. Peter Manniche.

De havde bl. a. været i Viborg for at se Domkirken med Joakim Skovgaards Billeder, ude paa Heden, paa Krabbeholm Højskole ved Skive, i Silkeborg og en Sejltur paa Himmelbjergsøerne, og nu skulde de se en dansk Højskole til.

De kom i Rutebiler til Vestbirk d. 8. August og skulde

rejse igen næste Dag efter en tidlig Middag. Der var derfor ingen Tid til værdig Tilbageholdenhed til at begynde med; de sprang saa at sige lige ind i det og udfoldede al deres Livlighed og Elskværdighed, saa der blev en sælsom Fart og Fest over de faa Timers Samvær — og saa er der endda Folk herhjemme, der paastaar, at Englænderne er stive og kedelige.

Om Aftenen holdt Grønvald Nielsen et Foredrag paa Engelsk om den danske Højskole. Med levende Forstaaelse fulgte de Foredraget, og Gang paa Gang brød de ud i lydeligt Bifald. Det var morsomt at sidde og følge Slagets Gang og se, hvor ivrigt optagne de var af det, de hørte. Bagefter blev der rettet en Del Forespørgsler til Grønvald Nielsen; det var Folk, der vilde vide Besked.

Saa gik vi ned til en lille Festlighed i Spisesalen. Det var ganske tydeligt, at Gæsterne hyggede sig i de uvante Omgivelser. Tale fulgte paa Tale med et Liv og en Ivrighed, som følte de sig ganske hjemme. Vi havde faaet Orgel og Violin ind, og snart sang Englænderne en af deres Sange, og snart vi en af vore, ja, et Par Gange sang begge Parter den samme Sang hver paa sit Sprog — f. Eks. „Nærmere Gud til dig“.

Gæsterne var tidligt oppe for at faa saa meget ud af Morgenens og Formiddagens Timer som muligt; de var interesserede i alt, Skolens Lokaler og Indretning, de danske Stuer rundt i Hjemmene, Staldene, Haven o. s. v. — alt vil de vide Besked med, og Fotografiapparaterne blev flittigt brugt.

Ved Middagstid drog Gæsterne afsted for at drage til København. I den følgende Tid skulde de have fast Kvarter paa den internationale Højskole og derfra gøre Udflugter til København og ud i Nordsjælland.

Efteraarsmødet begyndte som sædvanligt i de senere Aar med en lille Jubilæumsfest for de to Hold, der var Elever for 25 Aar siden. Tilslutningen til denne hyggelige Sammenkomst er stadig stigende. Der er altid nogle fra de tidligere Aargange med, og nogle tager deres Kone med for at vise hende den gamle Skole, eller Konerne tager deres Mænd med, og paa

den Maade vokser det ganske stille. Og dog kunde vi ønske større Tilslutning, ønske at se mange flere fra disse ældre Aarganges store Hold ved den Lejlighed. Men det er vist forholdsvis faa af dem fra de Dage, der ved Besked om Jubilæet, fordi der ikke er videre mange i Elevforeningen fra de Aar — den var jo ny og lille dengang, og Aarsskriftet var kun en lille Julehilsen paa faa Sider. De, der ved det, kunde maaske gøre et lille Arbejde for at samle saa mange Kammerater som muligt ved den Lejlighed. Skriv eller telefoner til en eller flere. Naar man er sikker paa at træffe Kammerater, man husker og kender, kommer man snarest.

Iblandt Gæsterne i Aar var en Elev fra Skolens allerførste Vinter, nemlig Niels Pedersen Naldal, som var hjemme paa Besøg fra Los Angelos i Kalifornien; han var blandt Talerne den Aften — han frydede sig jo over at se, som Vestbirk Højskole var vokset siden da. Og der var Grønvald Nielsens tidligere Bestyrer af Landbruget, Rasmus A. Rasmussen, nu Bregnøre paa Fyn, som ogsaa opfriskede gamle Minder.

Lørdag Morgen d. 20. September begyndte det egentlige Efteraarsmøde med en Tale af Pastor Thygesen ud fra Pauli Ord i Romerbrevet: Ingen af os lever for sig selv, og ingen dør for sig selv — — —.

Om Eftermiddagen holdt Biskop Fønnesbech-Wulff et Foredrag om den tyske Digter Mathias Claudius og hans Hjemliv. Kr. Nørgaard talte, ud fra Erfaringer, gjorde under en Rejse i Sverige og udfra en svensk Bogs Udtalelser, om det særegne ved dansk Menighedsliv i Forhold til de andre nordiske Lande.

Ud fra en Legende af Leo Tolstoj fremsatte Pastor Gamborg sine Tanker om Bønnens Liv, og om Aftenen gengav han Shakespeares Skuespil: Købmanden i Venedig, efter i en livfuld Indledning at have oprullet Tidens Baggrund.

Søndag Formiddag prædikede Biskop Fønnesbech-Wulff ved Gudstjenesten i Træden Kirke.

Ved Mødet om Eftermiddagen talte Grønvald Nielsen om den norske Lægprædikant Hans Nielsen Hauge, i Anledning af Hundredaaret for hans Død, og Forstander Kristensen-

Randers, Ollerup, om Fædervor. Pastor N. A. Jensen fra Møgeltønder gav tilsidst en klar og kyndig Oversigt over Stillingen i den Del af Sønderjylland, vi fik tilbage i 1920. Nørgaard sluttede Mødet, der trods daarligt Vejr havde vundet god Tilslutning.

Mange fra de senere Aargange vil huske Hans Lund Ventzel, der med Dygtighed har ledet Højskolens Landbrug i tre Aar; han lærte her Karen Jensen, der i et Par Aar var en hjælpsom og af os alle afholdt Stuepige i Nørgaards Hjem, at kende, og de to holdt Bryllup d. 24. Oktober i hendes Hjem i Vammen ved Viborg. De har nu fæstet Bo paa en Gaard, der hedder Liseborg i Nærheden af Viborg.

De amerikanske Damer, som var udførligt omtalt i Aarskriftet i Fjor, har vi stadig siden haft Forbindelse med. De har, siden de kom hjem til Amerika, ivrigt virket for Højskolesagen i den Del af De Forenede Stater, hvor de saa gerne vilde, at Højskolen efter dansk Mønster skulde slaa Rod.

I et Brev fra 26. Aug. skriver en af dem følgende:

„Jeg maa sige, at Omstændighederne for at starte en Højskole i vort sydlige Højland synes at være meget gunstige. Enkelthederne er endnu ikke ordnede; men vi haaber, at vi inden længe skal have noget afgørende at fortælle“. Vi haaber at kunne fortælle noget om det i næste Aarskrift.

Vi har her paa Skolen i Vinter en Mand fra Wales, Mr. D. J. Davies. Han har tidligere en Tid lang været paa Den internationale Højskole ved Helsingør, og det er nu hans Mening rigtig — ad Erfaringens Vej — at lære den danske

Hans Lund Ventzel og Hustru.

Højskole for at kunne bringe den med hjem til sit Folk og begynde et Højskolearbejde der. Han er forlovet med den under Vinterskolen omtalte Frøken Noëlle Ffrench fra Irland. I næste Aarsskrift skal der blive fortalt nærmere om dette.

Alt for mange Aarsskrifter gaar desværre forgæves ud ved Juletid — sidst over 100 — og kommer tilbage hertil med spildt Porto, fordi en Del — efter at være flyttet — har glemt at opgive ny Adresse. Vi beder jer huske paa det, saa det Tal kan blive mindre i Fremtiden.

Holger Budde-Lund.

GLÆDELIG JUL!

Tiderne skride, og årene fare,
 så det bliver en ret anselig skare
 af kvinder og mænd fra alle lag,
 som en gang levede under vort tag.
 Men vore tanker så gerne drage
 ud til Jer alle på festlige dage.
 Der er jo bånd, som os sammen binder,
 det er de fælles herlige minder.
 Glædelig Jul! da, alle I kære.
 Julens Herre hos Eder være.
 Hjertelig tak for samlivets glæde.
 Gud velsigne hvert fjed, I må træde!

<i>Grønvald Nielsen.</i>	<i>Via og Kristen Nørgaard.</i>
<i>Sofie og Anton Hansen.</i>	<i>Anna Dohn.</i>
<i>Marie og Thyge Thygesen.</i>	<i>Karen og Kristian Hansen.</i>
<i>Valborg Jensen.</i>	<i>Kirstine Rind.</i>
<i>Maren Andersen.</i>	<i>Kathrine og Bernh. Berthelsen.</i>
<i>Holger Bidstrup.</i>	<i>Holger Bennike.</i>
<i>Holger Budde-Lund.</i>	

Kære gamle elever!

*Atter i år må jeg have en dybtfølt og
 hjertelig tak sendt ud til de mange, som
 på forskellig måde glædede og opmuntrede
 mig Lillejuleaften.*

Eders altid hengivne gamle lærer

GRØNVALD NIELSEN.

Regnskab

fra 23. juni 1923 til 28. juni 1924.

Indtægt:	Kr. Øre
Kassebeholdning ^{22/6} 1923	540.01
Medlemsbidrag	4989.30
Solgte årsskrift	74.40
Overskud i brugsforeningen	38 56
Renter fra Anton Hansen og Girokontoret	25 61
	Kr. 5667.88

Udgift:	
Understøttelse til karlene i 1923—24	290.00
do. til pigerne i 1924	300.00
Frimærker til postoprævning og forsendelse af årsskriftet	1175.00
Postoprævningsblanketter og korsbånd	125.25
Bogtrykkeren for årsskriftet	2980.50
Fragt af årsskriftet	27.86
Fotografier til årsskriftet	22.65
Medlemsbidrag i brugsforeningen	14.00
Kundgørelser	37.70
Papir og knappenåle	3.84
Porto	16.15
Formandens løn	100.00
Kassebeholdning	574.93
	Kr. 5667.88

Ovenstående regnskab er revideret og fundet rigtigt.

Vestbirk ^{20/6} 1924.

Anton Hansen.

Holger Budde-Lund.

Medlemmer, der skifter opholdssted,
bedes meddele det til formanden inden 1. november,
samt hvilket år de har været elev på skolen.

Medlemmer i Elevforeningen af sidste Aars skolehold.

Vinteren 1923 – 24.

- Albrechtsen, Mads, Kvols, Løgstrup.
Andersen, Alfred Kodahl, Ahle, Barde, Herning.
Bay, Søgård, Hesdalgård, Rødkærsbro.
Bjerre, Håkon, Kamstrup, Nr. Nissum, Lemvig.
Bjerregård, Anders, Nors pr. Nors.
Bundgård, Chresten, Guldager, Simsted.
Bjørn, Georg, Pekkelholmgård, Nørager.
Degn, Peter Sørensen, Fredericia Mark, Fredericia.
Drejer, Karl Nielsen, Guldager, Simsted.
Ebbesen, Peder, Vroue, Skive.
Eriksen, Hans, Gassum, Spentrup.
— Marius, Gantrupgård, Hylke.
Filbert, Niels Marinus, Uhre, Karup.
Hansen, Marius, Hobrovej 71, Randers.
— Søren Lassen, Grumstrup, Hovedgaard.
— Jørgen P. L., Søstok, Fjellerup.
— Hans, Uldbæk, Lyhne, Ølgod.
— Hans Møbjerg, Gammelby Mark, Filskov.
Henningsen, Thorvald, Bøvling, Bøvlingbjerg.
Houe, Jakob, Ginderupgård, Hurup.
Hougård, Svend, Brokkedal, Grenå.
Houmøller, Andreas, V. Jølby, Erslev M.
Iversen, Jens Andreas, Rindby, Fanø.
Jensen, Hans, Sønderho, Fanø.
Jensen, Peter A., Grauballe, Grauballe.
— Karl, »Højvang«, Hinnerup.
— Kresten, — —
— Bertel, Koldby, Koldby, Samsø.
— Kristian, Tungelund, Thorsø.
— Jens M., Boddum Præstegård, Hurup.
— Harald Kr., Nysum, Arden.

- Johansen, Andreas Chr. Holme Bjerge Arhus.
 Jørgensen, Magnus, Mausing, Kjellerup.
 — Halfdan, Brunde Skole, Horsens.
 Karstoft, Kristian, Svenlund Rind, Herning.
 Kristensen, Johannes, Vesterbæk, Sig.
 — Kristen, Gårdsted, Salten.
 — Kristian, Tved, Nors.
 — Harald, Burskov, Sindal.
 Knudsen, Jens, Torp, Vestbirk.
 Langkjær, Enevold, Kibæk, Kibæk.
 Larsen, Lars, Højbjerg, Rødkærsbro.
 — Martinus, Åle, Åle.
 Laursen, Martin, Fuglsø, Knebel.
 Lund, Svend, Vesterlund, Strande.
 Madsen, Hans Bolund, Nim.
 — Peter J., Mejlby, Lintrup.
 — Niels, Lyngå, Hadsten.
 Martensen, Christian, Frøslev, Paddeborg.
 Mikkelsen, Arthur, »Cimbria«, Mariager
 Mortensen, Verner, Bøghsgade 8, Horsens.
 Møllegård, Regner, Torp, Østbirk.
 Nielsen, Kristian, Stenild, Hobro.
 — Niels Christian, Almind, Rindsholm.
 — Jens Peter, Åle, Åle.
 — Viggo, Terp, Mundelstrup.
 — Jens, Herskind, Skovby.
 — Harald, Almind, Viborg.
 — Søren, Udbyhøj, Havndal.
 — J. Elmkvist, Skørring, Mørke
 — Martin Hartvig, Gjesing, Esbjerg.
 Olsen, Johannes, Ellede, Kalundborg.
 Pedersen, Søren Lundbækgård, Tranbjerg.
 — Anton, Sletkjær, Balling, Skive.
 — Kristian, »Polder« Holmsland, Ringkøbing.
 — Kristian J., »Hebogård Oxby, Oxbøl.
 — Enevold, Abildstrup, Barde, Herning.
 Rask, Jens, Tungelund, Thorsø.
 Rasmussen, Holger, Tune, Roskilde.
 Ringgård, Oluf, Refsbøl Mølle, Hurup,
 Schmidt, Kristian, Knebel, Knebel.
 Sejersen, Otto, Udbyhøj, Havndal
 Skovbøl'ing, Johannes, Hårup, Brædstrup.
 Skøtt, Anders, Skibelund, Gabøl.
 Sørensen, Jens Chr., Bjødstrup, Skanderborg.

Sørensen, Ejnar R., Østervang, Kysing, Odder.
 Thind, Søren M., Lyngå, Hadsten.
 Thomsen, Søren Lauge, Sandballegård, Hinnerup.
 Thorsen, Holger, Gøderup, Roskilde.

Somren 1924.

Andreasen, Maren Skøtt, Gjerndrup, Brørup.
 — Anna, V. Vedsted, Ribe.
 Andersen, Agnes, Stenstrup, Doense.
 — Margrethe, Stæby Mølle, Stensved.
 — Maren, Åbo, Ormslev.
 — Ane, Hvilshøjgård, Doense.
 Anker-Møller, Ida, Klim, Klim.
 Bach, Margrethe, Brøndum, Fjerritslev.
 Bagger, Lise Jensen, Nørager, Vivild.
 Bentsen, Anine, Holmdrup Børnehjem, Stårup, Fyn.
 Bundgård, Elna, Stenild, Hobro.
 Boysen, Helene, Grønvang, Gredstedbro.
 — Marie, — —
 Christensen, Kirsten, V. Åby, Vester Åby.
 — Agnes, Stenild, Hobro.
 — Else Margrethe, v. Frimenighedskirken, Storehedinge.
 Christiansen, Olga, Vestbirk.
 — Esther, Aunslev, Hjulby.
 — Kirsten Nøhr, Hjelm, Stege.
 Davidsen, Mathilde, Mårbjerg, Lånnum, Stoholm.
 — Christine, V. Vedsted, Ribe.
 Danielsen, Astrid, Esig, Rønde.
 Dalgård, Marie, Vestbirk.
 Drejer, Marie, Sundby, Sundby, M.
 Ebbesen, Petrea, Lånnum, Stoholm.
 Eriksen, Kirstine, Labing Mark, Harlev.
 Flach, Dortha, Kærvang, Farsø.
 Frandsen, Marie, Kammesgård, Kvong, Nørre Nebel.
 — Signe Margrethe, Ø. Tørslev, Tørslev.
 Flensburg, Else Marie, Bygebjerg, Hejls.
 Hansen, Vilhelmine, Sdr. Vissing, Sdr. Vissing.
 — Elisabeth, Voel Mark, Gjern.
 — Jenny, Fåborg, Varde.
 Haubro, Kirstine, Svingelbjerg, Farsø.
 Hågensen, Karen Margrethe, Tåstrup, Rønde.
 Hannerup, Margrethe Jensen, Elsø, Nykøbing M.
 Hønholt, Margrethe, Elkjærgård, Kjellerup.
 Høj, Thea, Karlsminde, Kolind.

- Højmark, Anna, Dømmestrup, Fangel.
 Jensen, Ida, Mejrup, Holstebro
 — Vita, Ulstrupgården, Stenvad.
 — Kristine Nørlund, Bøjden, Fåborg.
 — Louise, Dalmosegård, Borup, Sjæll.
 — Sine, Karby, Brande.
 — Mary, Skovby, Skovby.
 — Kathrine, Labing, Harlev.
 Jonsen, Karen Ravn, Tåstrup, Tåstrup Sjæll.
 Jørgensen, Anna, Haldrup, Haldrup.
 Kallesøe, Anna, Nr. Stokholm, Tørring, Lemvig.
 Kold, Kristine, Ravnkilde, Arden.
 Knudsen, Karen, Majgårdhus, Bøvling, Fåre.
 — Marie, Mausing, Kjellerup.
 Langkjær, Erna, Møllebakken, Brande.
 Larsen, Anna, Ranum, Løgstør.
 — Laura, Hessellund, Karup.
 — Helga, Tobøl, Guldager.
 Lauridsen, Gudrun, V. Vedsted, Ribe.
 Lausen, Johanne, Københoved, Skodborg.
 Laursen, Martha, Stenvad, Stenvad.
 Lilholm, Anna, Uhre, Brande.
 Lisby, Angelika, Rosenlund, Fjaltring, Ramme.
 Loft, Anne Nielsen, Ingerslev, Hasselager.
 Madsen, Helene, Tobøl, Guldager.
 — Gudrun, Kølvrå Skole, Karup.
 Mortensen, Thora, Flodsted, Staby, Ulfborg.
 Munch, Louise, Ungstrup, Kjellerup.
 Møller, Karen, Havagergård, Vivild.
 Nielsen, Karoline, Hvilsum, Hobro.
 — Jørgine, — —
 — Sofie, Hvolbæk, Skanderborg.
 — Ellen Højbogård, Vester Åby.
 — Nielsine, Vognsild, »Overgård«, Farsø.
 — Elna, Helgenæs, Knebel.
 — Jenny, V. Hornum, Års.
 — Marie, Vranum, Viborg.
 Olsen, Oline, Vægger, Vægger.
 Olesen, Magda, Krogstrupgård, Hornum.
 — Karen Marie, Simmelkjær, Sunds.
 Opstrup, Kirstine, Videbæk, Videbæk.
 Ottesen, Olga, Stenvad, Stenvad.
 Påske, Laura, Bendtlund, Tvingstrup.
 Paulsen, Marie K. (Emil Paulsen), Bjerget Frøstrup.

- Poulsen, Asta, Boldrup, Nørager.
 Poulsen, Alma, Mægbæk, Vandborg, Bonnet.
 Pedersen, Marie, Virring Østergård, Skanderborg.
 — Karen, Trollerup, Jelling.
 — Marie Bek, Eggerslevlille Mark, Tjæreby.
 Rasmussen, Mary, Aunslev Overby, Hjulby.
 — Margrethe, Fannerup, Kolind.
 — Karen, Babberup, Harlev.
 — Birgitte, Sorring, Toustrup.
 Sandfeld, Anna, Østergaard, Bøvl, Sdr. Omme.
 Steffensen, Sine, Godthåbsgade 7², Århus.
 — Helga, Bylowsgade 20¹, Århus.
 Smedegård, Mette, Lyhne, Ølgod.
 Sølvsten, Johanne, Gimming, Randers.
 Sørensen, Marie, S. Rørbæk, Rørbæk.
 — Karen, Vintravedalgård, Fåborg.
 — Agnes, Bjørnsbæk, Hjørring.
 Therkildsen, Signe, »Mosegård«, Tungelund, Thorsø.
 — Anna, — — — —
 Tholstrup, Valborg, Mejllby, Hjortshøj.
 — Ingeborg, Refsvindinge.
 Thomsen, Bertha, Stenagergård, Hjortshøj.
 Velling, Margrethe, Ø. Tørslev, Øster Tørslev.
 Vestergård, Petrea, Åstrup, Grenå.
-

GRØNVALD NIELSEN:
„I DE UNGES LEJR“

(Hagerups forlag.)

»Gr. N. har altid haft et ualmindeligt godt greb på at få ungdommen i tale. Han forstår og kan sætte sig ind i dens tankegang, også hvor den er bleven en del forskellig fra, hvad den var, da vi var unge.« *Sorø Amtstidende.*

»Sundere og lædigere læsning finder ungdommen ikke.«
Fyns Tidende.

»Denne grundtvigske forfatters alvorlige ord til de unge om venskab, fantasi, dannelse o. m. m. må man ønske den videst mulige udbredelse også udenfor grundtvigske kredse.«
Kristeligt Dagblad.

»Jeg læser den med stor glæde, og den vil blive til megen velsignelse for mange mennesker både i nutid og fremtid.«
Klaus Bernsten.

— — »Den er som alle Gr. N.s bøger frisk og levende; der synes i den mand at være et stadigt rigere sprudlende væld af menneskelighed og kristelighed.« *Folkerøsten.*

»Den store glæde, som det har været mig at læse »I de unges lejr«, ønsker jeg må blive mange andre til del, lige så vel de ældre som de yngre.«
J. P. Kristensen-Randers.

»Den lille bog rummer megen opbyggelig og kristelig livsvisdom.«
Martin Kristensen.

— — »Jeg har med stor glæde læst hele bogen og ønsker, at den over alt må finde et godt sted.«
J. P. M. Vinther.

Fås i alle boglader à 3 kroner.

Elevmødet

i 1925 bliver

Lørdag d. 27. Juni

og

Søndag d. 28. Juni

Jubilæet

for

Holdene fra 1900 og 1900—1901

bliver

Lørdag d. 26. Septbr.

Ældre Aargange er ogsaa velkomne.

Deltagerne ventes med Toget 6,20, og vi haaber, de bliver de to følgende Dage, da der ogsaa er

Efteraarsmøde

Søndag d. 27. Septbr.

og

Mandag d. 28. Septbr.

Foreløbig har vi af fremmede Talere Lovning paa Provst *Hjortkjær*, Forstander *Bækhøj* og Censor *P. A. Rosenberg*.

Til alle disse Møder bedes man melde sig i Forvejen, og hvis man vil bo paa Skolen, medbringe Tæpper eller andet Sengetøj.

INDHOLDSFORTEGNELSE

GRØNVALD NIELSEN: Glæden	3
KRISTEN NØRGAARD: Fra Skaane	12
THYGE THYGESSEN: Nyaarsmorgen	33
HOLGER BUDDÉ-LUND: En engelsk Skolemand	41
HOLGER BENNIKE: Retfærdighed	59
HOLGER BIDSTRUP: Fritidens Benyttelse i Byerne	69
KRISTEN NØRGAARD: Grundtvigs Hjem i Udby	73
P. A. HJÆLM: Roma	81
GRØNVALD NIELSEN: Dr. Hoboll	90
ANNA LAURIDSEN: Vestbirkkredsen i København	93
HOLGER BUDDÉ-LUND: Det svundne Aar	95
Julehilsen	117
Regnskab	118
Nye Medlemmer	119
